Sorularla İzmir Modeli

İlhan Tekeli

Sorularla İzmir Modeli

İZMİR-2018

*Bu metinde yer alan sorular, yanıtlar
ve referanslarla ilgili daha ayrıntılı
bilgi için bakınız:*

**İlhan Tekeli, İzmir Modeli İzmir İçin
Demokratik Bir Belediyecilik Modeli
Önerisi, İzmir Büyükşehir Belediyesi,
İzmir. 2018.**

SORULARLA İZMİR MODELİ

İlhan TEKELİ

Yayına Hazırlayanlar

Ayşegl SABUKTAY

Ertekin AKPINAR

Yayın Koordinasyonu

Mehmet URAL

Son Okuma

Sezer KIZIL

Grafik Tasarım ve Uygulama

Emre DUYGU

Ynetim Yeri

İZMİR BYKEHİR BELEDİYESİ AKDENİZ AKADEMİSİ

Mehmet Ali Akman Mah. Mithatpaa Cad. No: 1087, 35290 Konak-İzmir

Tel: (0232) 293 46 13 Faks: (0232) 293 46 10

www.izmeda.org info@izmeda.org

Sertifika No: 22595

Basım Yeri

Di Ofset Matbaa-1145/4 Sokak No: 11/C Yenehir-İzmir

Tel & Faks: 0232 459 49 61-63 Sertifika No: 20558

Birinci Baskı: Kasım 2018

Baskı Adedi: 1000

ISBN 978-975-18-0246-0

Bu kitap, İzmir Akdeniz Akademisi tarafından yayına hazırlanmış olup, İzmir Bykehir Belediyesi'nin cretsiz kltr hizmetidir. İzmir Akdeniz Akademisi'nin, bedelsiz yayınıdır. Btn hakları saklıdır. Kaynak gsterilmeden tanıtım iin yayımlanacak yazılar dında, İzmir Akdeniz Akademisi'nin yazılı izni alınmadan altılamaz. Satılamaz.

 İzmir Bykehir Belediyesi

İZMİR MODELİ'NİN HAZIRLANMA ÖYKÜSÜ

İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi kitabı, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin örgütlediği kısa adı, “İzmir Modeli” olan kolektif bir çalışma sonucunda elde edilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu projenin kavramsal çerçevesini oluşturmak, projenin gelişmesini yönlendirmek için konuyla ilgili akademisyenlerden, uzmanlardan ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üst kademe yöneticilerinden oluşan 12 kişilik bir mutfak oluşturmuştur. Bu mutfak, ilk toplantısını 21 Ocak 2017 tarihinde yapmıştır. Bu mutfak, iki toplantı yaptıktan sonra, İzmir Modeli'nin kullanacağı temel kavramları/değerleri netleştirmek için dört araştırma yapılmasını ve bu araştırmanın bulgularını, toplanan dört ayrı çalıştayda tartışıldıktan sonra son hale getirilmesini sağlamıştır. Daha sonrasında hazırlanacak olan Model'in, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin deneyimine/performansına ilişkin verilere dayandırılabilmesi için, araştırma mutfağınca saptanan 20 ayrı konuyu, isimleri belirlenen akademisyen/araştırmacılar tarafından araştırılmasını örgütlemiştir. Bu araştırmaların sonuçları, mutfakta yer alanlar, 20 araştırmayı yapan araştırmacıların, konuyla ilgili belediye bürokrasisi ve İzmirliilerin katıldığı çalıştaylarda derinliğine tartışıldıktan sonra, söz konusu araştırmalara yazarları tarafından son şekilleri verilmiştir. Bu, 20 araştırma üzerinde toplanan çalıştayların sonuncusu, 2 Aralık 2017 tarihinde tamamlanmıştır.

İzmir Modeli'nin, ön çalışmaları on bir aylık bir süre içinde tamamladıktan sonra sıra İzmir Modeli çalışmalarının iki temel ürünü olan *İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Döneminin Öyküsü* ve *İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi*, kitaplarının yazılmasına gelmiştir. İdeal durumda bu görgül ve normatif İzmir Modelleri'ni oluşturulan kitapların, proje

mutfağının mensupları ve 20 konunun araştırmacıları tarafından kolektif olarak üretilmesi gerekiyordu. Ama pratikte bunun gerçekleştirilmesinin yolu bulunamayınca, proje mutfağı bu kitapların, proje çalıştaylarının moderatörlüğünü yapmış olan İlhan Tekeli tarafından yazılmasına karar vermiştir. Bunun üzerine İlhan Tekeli, hazırladığı ilk taslakları, 3 Mart 2018 ve 28 Mayıs 2018 tarihlerinde toplanan çalıştaylarda tartışmaya açmış ve her iki kitaba son halinin verilmesini sağlamıştır. Bir yıl, dört ay süren çalışmalar sırasında, toplam 31 çalıştay ya da çok sayıda kişinin katıldığı toplantılar yapılmış ve bu toplantılara belediye bürokrasisinden 89, belediye dışındaki akademisyenler, uzmanlar ve ilgililerden 78 ayrı kişi katılmıştır. Ortaya çıkan ürün, onların katkılarını içermektedir.

İçindekiler

Sonuç Değil Başlangıç Aziz KOCAOĞLU	10
1. Neden İzmir Modeli?	13
Soru.1. İzmir Modeli olarak adlandırılan çalışmaya neden ihtiyaç duyuldu? Neden İzmir Büyükşehir Belediyesi, "İzmir Modeli Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi" ni yazılı hale getirerek, Türkiye'nin kamu alanına sunmayı bir görev bildi?	13
2. İzmir Modeli'nin İçeriği	14
Soru.2.: "İzmir Modeli" çalışması, neleri içeriyor?	14
3. İzmir Modeli Nasıl Üretildi?	16
Soru.3.: "İzmir Modeli" çalışması nasıl yapıldı?	16
4. Arkaplanı ve Değerleriyle İzmir Modeli	18
Soru.4.: "İzmir Modeli", nasıl bir İzmir Vizyonu ve değerleri üzerine kuruldu?	18
Soru.4.1.: "İzmir Modeli"nde, "yaşam kalitesi" kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?	20
Soru.4.2.: "İzmir Modeli"nde, "katılımcılık ve yönetim" kavramları hangi kapsamda ele alınmaktadır?	22
Soru.4.3.: İzmir Modeli'nde, "yenilikçilik" kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?	24
Soru.4.4.: İzmir Modeli'nde, "sürdürülebilirlik" kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?	27
5. İzmir Modeli ve Yerel Yönetimin Yapısı, İlişkileri	29
Soru.5.: İzmir Modeli, ana aktörü olan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yapısı, diğer aktörlerle ilişki kurma biçimleri, işlevleri ve performansları konusunda neler öneriyor?	29
Soru.5.1.: İzmir Modeli, merkezi yönetimle yerel yönetimlerin ilişkilerini nasıl kavramlaştırıyor ve bu konuda ne tür bir yaklaşım öneriyor?	31
Soru.5.2.: İzmir Modeli'ne göre, büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleriyle ilişkilerini nasıl düzenlemelidir?	33
Soru.5.3.: Büyükşehir belediyelerinin kamusal alanı oluşturma, siyasal etkileşim, tanıtım, halkla ilişkiler konularındaki iletişim stratejileri için neler önerilmektedir?	34
Soru.5.4.: Yerel yönetimin izleyeceği kaynak sağlama ve mali yönetim politikaları için neler önerilmektedir?	36
Soru.5.5.: İzmir Modeli'nin, insan kaynakları yönetimi ve bürokrasinin ve diğer çalışanlarının kapasitesini geliştirme konularında öngördüğü stratejiler ve politikalar nelerdir?	37

6. İzmir Modeli ve Stratejik Tercihler	39
Soru.6.: İzmir Modeli, yerel yönetimlerin kendilerine tanımlanmış görev alanındaki alt yapıları gerçekleştirirken, kamusal hizmetlerini sunarken, ne tür stratejik tercihlerin yapılmasını öneriyor?	39
7. İzmir Modeli ve Yerelden Kalkınma	39
Soru.7.: İzmir Modeli, "Yerel Odaklı Kalkınma Yaklaşımı"nı nasıl bir kapsam içinde tanımlıyor?	39
8. İzmir Modeli'nde Çevre ve Atık Yönetimi	44
Soru.8.: İzmir Modeli, nasıl bir çok yönlü çevre duyarlılığı ve sorumluluğu öneriyor?	44
Soru.8.1.: İzmir Modeli, belediyelerin çevre konusundaki sorumluluklarını nasıl tanımlamakta, stratejilerini hangi ölçekler için geliştirmektedir?	46
Soru.8.2.: İzmir Modeli, kentin/kamu alanının temizliğine nasıl yaklaşıyor?	47
Soru.8.3.: İzmir Modeli, katı atığın yönetimi konusunda neler getiriyor?	47
Soru.8.4.: İzmir Modeli, sıvı atıkların bertaraf edilmesinde nasıl bir yaklaşım önermektedir?	48
Soru.8.5.: İzmir Modeli, gaz atıklarından kaynaklı hava kirlenmesinin önlenmesi için hangi politikaları önermektedir?	49
Soru.8.6.: İzmir Modeli'nin, doğada var olan olumlulukların korunması ve geliştirilmesi konusundaki önerileri nelerdir?	50
9. İzmir Modeli'nde Kentsel Altyapı	50
Soru.9.: İzmir Modeli, bir kentte temel kentsel altyapının sağlanmasına nasıl yaklaşıyor?	50
Soru.9.1.: İzmir Modeli, İZSU tarafından İzmir'in içme suyunun sağlanması konusunda neler öneriyor?	51
Soru.9.2.: İzmir Modeli, İzmir Körfezi'ni koruyup iyileştirerek kent yaşamına nasıl dahil etmeyi öneriyor?	53
Soru.9.3.: İzmir Modeli, kent içi ulaşım altyapısını sağlamak ve işletmek konusunda neler öneriyor?	55
10. İzmir Modeli'nde Planlama ve Tasarım	59
Soru.10.: İzmir Modeli, yerleşmelerin biçimlenmesini sağlayan tasarlama, düzenleme ve uygulama süreçlerinde izlenmesi gereken yaklaşımlar ve pratikler konusunda neler öneriyor?	59
Soru.10.1.: İzmir'in (Kara+Körfez) 1/100.000'lik çevre düzeni planının hazırlanma ve uygulama mekanizmaları nelerdir?	62

Soru.10.2.: İzmir'in, Çok Odaklı Yerleşme Merkezi'nin imar yönetimi için öneriler nelerdir?	63
Soru.10.3.: İzmir Modeli içinde yer alan katılımcı kentsel tasarım projeleri neden İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin pratiği içinde gelişmiş özgün bir yol oluşturmaktadır?	65
Soru.10.4.: İzmir Modeli'nin, temel aldığı yeşil vizyonu ve peyzaj perspektifi nedir?	66
Soru.10.5.: İzmir Modeli'nin, kentsel dönüşüm konusunda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uygulama ve deneyimlerinden yararlanarak geliştirdiği stratejiler nelerdir?	67
Soru.10.6.: İzmir Modeli, planlama sisteminde neden tasarım rehberi kullanılmasını önermektedir?	68
11. İzmir Modeli'nde Sosyal Yapı	69
Soru.11.: İzmir Modeli, İzmir'de "komünite" oluşturarak, kamu alanı yaratarak, yer duygusu geliştirerek, "yaşam kalitesi"nin yüksek düzeyde sürdürülebilir hale gelmesini sağlamakta etkili olan, İzmirlilerin özneller arası yargı geliştirebilme kapasitesinden yararlanması için, ne türde stratejiler, politikalar ve pratikler öneriyor?	69
12. Komünite Oluşturma ve İzmir Modeli	70
Soru.12.: İzmir Modeli, "dışlanmalarla parçalanmamış bir komünite" oluşturulması için ne öneriyor?	70
Soru.12.1.: İzmir Modeli, sağlık hizmeti, sosyal projeler ve sosyal hizmetler alanlarında neler öneriyor?	72
Soru.12.2.: İzmir'de Belediye, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve Demokratik Kitle Örgütleri'nin (DKÖ) kendi aralarında ve kentlilerle kurduğu ilişkilerin toplumun "komünite" niteliği kazanmasına katkısı artırması bakımından uygulanacak stratejiler ve izlenecek politikalar nelerdir?	76
Soru.12.3.: İzmir Modeli'nde, İzmir Akdeniz Akademisi nasıl bir yer alıyor?	78
Soru.12.4.: İzmir Modeli; İzmir kültür stratejisi, kültür ve sanat etkinliklerine ne tür öneriler getirmektedir?	80
Soru.12.5.: "Komünite" oluşturmakta, kentte yaşayanların etkileşmesine olanak veren kamu alanlarının ve kentlilere sağlanan yer duygusunun katkıları nelerdir?	82
13. İzmir Modeli'nin Çağrısı	84
Soru.13.: İzmir Modeli, Türkiye'ye nasıl bir çağrı yapıyor?	84
Kaynakça	86
İzmir Modeli Çalışmalarına Katkısı Bulunanlar	93

SONUÇ DEĞİL BAŞLANGIÇ

Bir kenti geliştirmek, o kenti iyi bilmek ve iyi analiz etmekle başlar.

"Var"larını ve "yok"larını, geçmişini ve gelecek hedeflerini, hassasiyetlerini; insanlarını ve onların hayata bakışını, duygusunu, duruşunu, beklentilerini iyi öğrenmek, tanımak ve yol haritasını ona göre belirlemekle.

İçe tam da buradan başladık.

"İzmir'i İzmir yapan" değerleri özümseyerek, sindirerek, içselleştirerek.

"Yerelden kalkınma" hedefiyle yola ıkmiş bir belediye olarak; rekabet gücü yüksek, Dünya'yla entegre olmuş, sürdürülebilir bir kalkınmaya sahip, kısıtlı kaynakları en verimli şekilde kullanan, "yaşam kalitesi" her geçen gün biraz daha artan bir İzmir için çabalarken, en büyük gücümüzü de İzmirlilerden aldık.

Yerel yönetimlerin temelinde, demokrasinin yattığını çok iyi biliyoruz.

Tıpkı kent yönetimlerinin artık sadece yol, su, altyapı, imar ve planlama gibi klasik hizmetlerle sınırlı olmadığı; kentleri kalkındırmanın ve "yaşam kalitesi"ni artırmanın da yerel yönetimlerin asli görevi sayılması gerektiği gibi.

Ahlaklı ve demokrat, maalesef giderek daha çok aranmaya başlanan "güven" unsurunu kendi kentinde sağlam temeller üzerine kurmuş, vatandaşlarıyla kucaklaşmış bir belediye olarak, Türkiye'deki yönetim anlayışına yeni bir soluk kattığımıza inanıyoruz.

Bir kent düşünün; hem sanayi, ticaret ve hizmet sektöründeki yüksek potansiyeli nedeniyle sürekli göç alacak, hem de sakin ve huzurlu yaşam olanağı sunan yapısıyla “yaşanacak şehir” sıfatını tam anlamıyla hak edecek.

İşte İzmir, bu her iki özelliği aynı anda taşıyan, eşine çok az rastlanacak farklı bir kent.

Böyle bir kentte, herkesin imrenerek baktığı İzmir’de 15 yıl belediye başkanlığı yapmak, yaşamım boyunca taşıyabileceğim en büyük onur, çocuklarıma ve torunlarıma bırakacağım en büyük miras olacak.

Bu yola çıkarken, İzmir’in gelecek vizyonu ile ilgili önemli hedefler belirlemiştik.

Kentin yaşam biçimini koruyarak "yaşam kalitesini" geliştirmek, bunlardan biriydi. "Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak" demiştik sonra. Ve ardından eklemiştik: "Katılımcı, demokratik bir yerel yönetimi oluşturmak ve dayanışma ruhu içinde birlikte yaşam kültürünü geliştirmek.

Gururla söylemeliyim ki; İzmir, yıllar önce belirlediğimiz bu hedefler doğrultusunda güçlü adımlarla ilerledi, ilerlemeye de devam ediyor.

Bu süreç elbette kolay olmadı.

En azından "düz bir parkuru" hiç hatırlamıyorum; hep engelli koştuk. Ama yılmadan, pes etmeden, samimiyetle çalıştık, çalıştık...

Hiç tartışmasız söylüyorum; İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bugün geldiği nokta, Türkiye’deki yerel yönetimler için çok önemli bir modeldir.

Merkezi hükümetle ilişki kurma biçiminden, muhalif bir belediyenin mali yapıdan nasıl güçlü olabileceğine kadar pek çok önemli ipuçları içeren örnek bir model.

Üç dönemdir uygulamakta olduğumuz demokratik belediyeçilik anlayışı, 26 akademisyenin yaklaşık 1,5 yıllık ortak çalışması sonucunda, "İzmir Modeli" adı verilen bir esere dönüştü.

Başta bu projenin koordinasyonunu üstlenen Prof. Dr. İlhan Tekeli hocamız olmak üzere, çalışmada emeği geçen tüm bilim insanlarına, belediyemiz çalışanlarına ve diğer katkı verenlere şükranlarımı sunuyorum.

İzmir Modeli, memleketimizde yapılan güzel işlerin geleceğe aktarılmasından ziyade, aslında bir çağrı oldu: Birlikte çalışıp birlikte üretme ve bilimin aydınlık yolundan hiç ayrılmama çağrısı.

Bu çalışma, yerel yönetimlerin, kentin kalkınması ve yaşam standardının artırılması için neler yapabileceği ve nasıl bir yol ve yöntem izleyebileceğini irdelediği gibi; herkesin 'katılımcı yönetim, katılımcı demokrasi' diye nutuk attığı bir dönemden geçerken, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ve bürokratları tarafından gerçekleştirilen çalışmaların, aklın ve bilimin rehberliğinde yapılıp yapılmadığını da sorguluyor.

Hayata, insana, doğaya, havaya, suya, toprağa bakışımızı anlatıyor.

İzmir Modeli aslında sonuç değil, başlangıç.

Ve Türkiye için bir umut.

Bugün bir kez daha tekrarlamaktan gurur duyuyorum: "Mustafa Kemal Atatürk'ün kenti" İzmir olarak, Cumhuriyetimize ve geleceğimize sarsılmaz bir inançla sahip çıkıyoruz. Çağdaş Türkiye'nin sembol ismi İzmir'imizle övünüyor ve üstüne titriyoruz.

İzmir'in geleceğine yeni harçlar koymaya devam edeceğiz.

Bunu yaparken de en büyük gücümüz, yine İzmir olacak, İzmirli olacak.

Aziz KOCAOĞLU

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

1 | Neden İzmir Modeli?

Soru.1. İzmir Modeli olarak adlandırılan çalışmaya neden ihtiyaç duyuldu? Neden İzmir Büyükşehir Belediyesi, “İzmir Modeli Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi”ni yazılı hale getirerek, Türkiye’nin kamu alanına sunmayı bir görev bildi?

Türkiye’nin modernleşme süreci içinde, hep aşırı bir merkezi yönetim eğilimi hakim olmuş ve yönetimler sürekli demokrasi açığı vermişlerdir. Türkiye’nin bir anayasa değişikliği sonucunda cumhurbaşkanlığı rejimine geçmesinden sonra, bu merkezîyetçi eğilimin bir tek adam yönetimi niteliği kazanmasıyla, **demokrasi açığı üretimi** daha da artmıştır.

Bir ülkede demokrasi açığı, yerel demokrasi güçlendirilmeden, merkezin yerel üzerindeki **vesayet baskısı kaldırılmadan** kapatılamaz. Bu nedenle, Türkiye’nin demokrasi açığını kapatabilmesi ve demokrasisini birinci sınıf hale getirebilmesi için, halkın demokrasi talebini daha açık ve somut olarak formüle etmesi, başarılı demokratik yönetim örneklerine sahip çıkması gerekmektedir. Kamu alanındaki tartışmalarda neyin yapıldığı üzerine durmaktan çok, nasıl yapıldığı üzerine durulması, halkın karar süreçlerinden yalıtılmasının olumsuz sonuçları konusunda toplumsal farkındalığı artıracaktır.

İzmir son yıllarda, “yaşam kalitesi”yle dikkatleri üzerinde toplamaya başladı. İzmirlilerin ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin birlikte gerçekleştirmeyi

başardığı stressiz “yaşam kalitesi” dolayısıyla, İzmir önemli ölçüde beyaz yakalı göçü almaktadır. İzmir’deki **yaşam biçiminin insan onuruna**, İstanbul’daki yaşam biçiminden daha da yakıştığı konusunda, Türkiye’de bir görüş birliğine ulaşılmış bulunuyor. Türkiye’de, İzmir’in bu başarısının öyküsü yaygın olarak merak edilmeye başlamıştır.

Sağlanan bu başarı, İzmir Büyükşehir Belediyesi’ni yeni bir sorumlulukla karşı karşıya bıraktı. İzmir Büyükşehir Belediyesi elde edilen bu olumlu sonucun nasıl elde edildiğinin öyküsünü geliştirerek, bilimsel çözümlemeler yaparak, tüm Türkiye’yle paylaşmalı, bu konudaki siyasal tartışmaların derinleşmesinin yolunu açmalı ve demokrasi açığının kapatılmasında, yerel demokrasilerin önemi konusundaki farkındalığı artırılmalıydı. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu sorumluluğu yüklenmekten kaçınmadı ve “İzmir Modeli” çalışmasını başlattı.

Bu sorumluluğu yerine getirmek için, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Aziz Kocaoglu’nun Başkanlık yaptığı üç dönemdeki uygulamalardan yola çıkarak, **İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi**’ni geliştirmeyi, kamusal alanda tartışılmasını sağlamayı bir görev bildi.

2 | İzmir Modeli’nin İçeriği

Soru.2.: “İzmir Modeli” çalışması, neleri içeriyor?

“İzmir Modeli” kısaltılmış bir isim, genişletilmiş **İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi**’dir. Bu isim, yapılan çalışmanın içeriğinin ne olduğuna açıklık getiriyor. İzmir’de bir yerel yönetimin yapısı, ilişki kurma biçimleri, işlevleri, performansının nitelikleri, ölçütleri konusunda, stratejik öneriler getiriyor ve izlenecek politikalar konusunda çağrılar yapıyor. Bu başlıkta yer alan, “İzmir” vurgusu önemli. Önerilen “Model” her yer için geçerli soyut bir öneri olmayacak, İzmir’in toplumsal

yapısıyla ve tarihsel birikiminin özgüllüklerinden yola çıkan bir “Model” olacak.

“İzmir Modeli” çalışması, böyle bir “Model”i geliştirebilmek için, önce Dünya’da yerel yönetimler ve yerellikler konusunda benimsenmiş dört değer; **“Yaşam Kalitesi”, “Katılımcılık ve Yönetişim”, “Yenilikçilik”, “Sürdürülebilirlik”** kavramlarını irdeliyor ve bunların kullanılması konusunda bir yön çiziyor. Daha sonra, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın ve anayasanın yerel yönetimler konusundaki ilkelerini göz önünde tutarak **bir büyükşehir belediyesi yapısı** öneriyor. Bu yapının performansının, sürdürülebilir ve insan onuruna yakışır olabilmesi için, merkezi yönetimle ilişkileri, halkla ilişki kurma biçimleri, kaynak sağlama biçimleri ve mali yönetim yaklaşımıyla, insan kaynakları kullanma stratejisi geliştiriliyor.

Büyükşehir belediyesinin yapısı ve ilişki kurma biçimi konusunda stratejik tercihler yapıldıktan sonra, dört önemli alanda yapacakları konusunda politika tercihleri geliştiriliyor. Bunlardan birincisi; belediyelerin temel görev alanlarındaki belediye hizmetleri ve altyapılarıyla kent içi ulaşım alanını, ikincisi; çevre konusunu, üçüncüsü; belediyenin yetki alanındaki yerleşmelerin biçimlenmesini sağlayan planlama, tasarlama ve uygulamalarını, dördüncüsü; İzmir’in dışlanmalarla parçalanmamış bir “komünite” oluşturabilmesini, sağlamak için; sağlık, sosyal hizmetler, kültür-sanat alanında ve Sivil Toplum Kuruluşları’yla (STK) ilişkiler konusunda yapılabilecekler üzerinde duruyor.

Sorularda ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı üzere, bu “Model” Türkiye’nin belediyeçilik pratiğine göre çok sayıda yenilik içeriyor. Bunlar; yerelden kalkınma, katılımcı proje geliştirme biçimleri, İzmir Akdeniz Akademisi, İZBAN, Sosyal Yaşam Kampüsü, Atıksu arıtımında, Körfez olgusunu ele alış biçimi ve benzerleri gibi.

“İzmir Modeli” çalışmasının, böyle bir içeriği bulunmaktadır. Ama “İzmir

Modeli” çalışması sırasında bir model değil, bir diğerini tamamlayan iki “İzmir Modeli” geliştirilmiştir. Bu nedenle de iki kitap yayınlanmıştır. **Bunlardan birincisi “görgül”, ikincisiyse “normatif” “İzmir Modeli”-** dir. “Görgül model”, 2004-2018 yılları arasında Aziz Kocaoğlu’nun İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yaptığı üç dönemde, pratik içinde yaptıklarının öyküsünden oluşmakta ve **İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Döneminin Öyküsü** kitabında yer almaktadır. Bu birinci kitap, bir muhalefet belediyesi olmanın getirdiği sınırlamalara rağmen “sağlanmış bir başarının modeli”ni ortaya koymaktadır.

İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi adlı ikinci kitaptaysa bu “görgül model” üzerine kurulmuş, “normatif” bir “İzmir Modeli” yer almaktadır. Olması gerekeni göstermektedir. “Normatif model”in soyut bir teori/ideoloji üzerinden değil de, “görgül” olandan başlayarak kurulmuş olması, ona iki önemli nitelik kazandırmaktadır. Bir yandan uygulanabilirliğini artırmakta, öte yandan ona İzmir için olma niteliğini kazandırmaktadır. Geliştirilmiş olan “normatif model”, yeni bir yerel demokrasi başka bir deyişle, **insan onuruna yakışır bir yerel insanlar arası ilişki modeli** olma iddiasını taşımaktadır.

3 | İzmir Modeli Nasıl Üretildi?

Soru.3.: “İzmir Modeli” çalışması nasıl yapıldı?

İzmir Büyükşehir Belediyesi, “İzmir Modeli” projesini de, İzmirdeniz ve İzmir Tarih projelerinde uyguladığı yöntemle, kolektif ve katılımcı bir çalışmayla geliştirmeye girişti. Bu projenin kavramsal çerçevesini oluşturmak, projenin gelişmesini yönlendirmek için konuyla ilgili akademisyenler, uzmanlar ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin üst kademe yöneticilerinden oluşan **12 kişilik bir mutfak oluşturulmuştur**. Bu mutfak, ilk toplantısını 21 Ocak 2017 tarihinde yapmıştır. İki toplantı yaptıktan sonra,

“İzmir Modeli”nin kullanacağı temel kavramları/değerleri netleştirmek için dört araştırma yapılmasını ve bu araştırmanın bulgularını, toplanan dört ayrı çalıştayda tartışıldıktan sonra son hale getirilmesini sağlamıştır. Daha sonra da hazırlanacak olan Model’in, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin deneyimine/performansına ilişkin verilere dayandırılabilmesi için, araştırma mutfağınca saptanan **20 ayrı konunun**, isimleri belirlenen akademisyen/araştırmacılar tarafından araştırılmasını örgütlenmiştir. Bu araştırmaların sonuçları, mutfakta yer alanların, 20 araştırmayı yapan araştırmacıların, konuyla ilgili belediye bürokrasisi ve İzmirliilerin katıldığı, çalıştaylarda derinliğine tartışıldıktan sonra söz konusu araştırmalara yazarları tarafından son şekilleri verilmiştir. Bu, 20 araştırma üzerinde toplanan çalıştayların sonuncusu, 2 Aralık 2017 tarihinde tamamlanmıştır ve bir yayına dönüştürülmüştür.

“İzmir Modeli”nin, ön çalışmaları, 11 aylık bir süre içinde tamamladıktan sonra sıra “İzmir Modeli” çalışmalarının iki temel ürünü olan; **İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Döneminin Öyküsü** ve **İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi**, kitaplarının yazılmasına gelmiştir. İdeal durumda bu “görgül” ve “normatif” İzmir Modelleri’ni oluşturan kitapların, proje mutfağının mensupları ve 20 konunun araştırmacıları tarafından kolektif olarak üretilmesi gerekiyordu. Ama pratikte bunun gerçekleştirilmesinin yolu bulunamayınca, proje mutfağı bu kitapların, proje çalıştaylarının moderatörlüğünü yapmış olan **İlhan Tekeli tarafından yazılmasına karar vermiştir**. Bunun üzerine İlhan Tekeli, hazırladığı ilk taslakları, 3 Mart 2018 ve 28 Mayıs 2018 tarihlerinde toplanan çalıştaylarda tartışmaya açmış ve her iki kitaba son halinin verilmesini sağlamıştır. 1 yıl, 4 ay süren çalışmalar sırasında, toplam 31 çalıştay ya da çok sayıda kişinin katıldığı toplantı yapılmış ve bu toplantılara belediye bürokrasisinde 89, belediye dışındaki akademisyenler, uzmanlar ve

İlgilerden 78 ayrı kişi katılmıştır. Ortaya çıkan ürün, onların katkılarını içermektedir.

4 | Arkaplanı ve Değerleriyle İzmir Modeli

Soru.4.: “İzmir Modeli”, nasıl bir İzmir Vizyonu ve değerleri üzerine kuruldu?

İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli’nin geliştirilmesi isteniyorsa, bu “Model”in geliştirilmesine, İzmirliğin benimsemiş olduğu bir vizyondan başlamak gerekir. “Model” çalışmaları başladığında, İzmir’in 2009 Kültür Çalıştayı’nda gelişmiş ve üzerinde bir oydaşma oluşmuş bir vizyonu bulunuyor. Bu, üç eksenli bir vizyondur. Bu eksenler;

1. İzmir’in yenilikçi bir tasarım kenti olması,

2. Akdeniz kentler ağının etkin bir odağı haline gelmesi,

3. Yerel yönetimin etkinliklerinde katılımcı yönetim pratiklerine önem verilmesi,

olarak saptanmıştı. “İzmir Modeli” çalışmasında, buna dördüncü bir eksen eklendi. Bu kültür çalıştayı’nda da konuşulmuş ama açıkça ifade edilmemiş bir eksendi. Bu eksen,

4. İzmir’in stressiz, ötekileştirmeyen, birlikte yaşamaya ve etkileşmeye açık “yaşam kalitesi”nin korunması ve geliştirilmesi,

diye formüle edildi.

Bu vizyonun birinci ögesi olan “yenilikçi tasarım kenti” ilkesi, İzmir’in gelişme ve “yaşam kalitesi” dinamiği konusunda bir tercihi ortaya koyuyordu. İkincisi; İzmir’in, Akdeniz kentler ağında bir odak olmasıyla, İzmir’in dış ekonomik ilişkilerinde bir coğrafik seçim yapıyordu. Bu seçim yoluyla aynı zamanda da İzmir’in “yaşam kültürü” bakımından farklılığına işaret edilmiş oluyordu. Vizyonun üçüncü ögesi, “katılımcılık ve yönetim”se İzmirlinin

onurlu bir yaşam sürebilmesi için, nasıl bir yerel yönetimi tercih ettiğini gösteriyordu. İzmir Vizyonu'na dördüncü öge olan “yaşam kalitesi” tercihinin eklenmesi sonrasında, İzmir'in Vizyonu İzmir'in sosyo-ekonomik gelişmesine yol göstermekte yeterli olabilecek bir kapsama kavuşmuş oldu.

Her vizyon, kolayca akılda kalabilmesi ve ona kolayca atıf yapılabilmesi için, genellikle kısa olarak ifade edilmektedir. Bu, bir gerekliliktir. Ama bu vizyon doğrultusunda bir eylem planlanmak istendiğinde, vizyonla planlanan eylem arasında bir ilişki kurulmaya çalışıldığında bunun daha ötesine geçilmesi ihtiyacı duyulmaktadır. Tabii ki vizyondan, eyleme geçebilmek için bir deneyim birikimine ve yaratıcılığa ihtiyaç vardır. Bu niteliklerden de etkili olarak yararlanılabilmesi için vizyonun temel kavramlarının/değerlerinin derinliğine bilinmesi gerekmektedir.

Bu nedenle “İzmir Modeli” çalışmaları başladığında, yerel yönetimler konusunda Dünya’da benimsenen;

1) Yaşam Kalitesi

2) Katılımcılık ve Yönetişim

3) Yenilikçilik

4) Sürdürülebilirlik İlkeleri/Değerleri konusunda kavram çalışmaları yapıldı. Söz konusu dört kavram son 20-30 yıldır, Dünya’nın ve dolayısıyla Türkiye’nin gündemindedir. Bunlar, iyi bir yerel yönetimin başarması gereken evrensel ölçütler haline gelmiştir.

“İzmir Modeli” bu dört kavramdan, “yaşam kalitesi” kavramını görelî olarak daha geniş yorumlamakta ve ön plana almaktadır. Diğer üç kavramıysa, daha dar ve konusuyla sınırlı olarak tanımlamaktadır. Bu dört kavram arasında böyle bir işbölümü yapıldığında, diğer üç kavram “yaşam kalitesi”nin gerçekleştirilmesinde izlenecek yolu sınırlar hale gelmektedir.

Soru.4.1.: “İzmir Modeli”nde, “yaşam kalitesi” kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?

Her yerel yönetim/yönetişim, varlığının meşruiyetini temelde “yaşam kalitesi”ni gerçekleştirebilmesinden alacaktır/almaktadır denilebilir. **Yaşam**, insanlığın tüm faaliyetlerini kapsayan ve bunların sürekliliğini içeren bir kavramdır. Amacı esas belirleyen sözcük “kalite” olmaktadır. “Kalite”, bu çok kapsamlı olan yaşamın niteliği konusunda geliştirilen bir yargıdır. **Kalite** yargısına ulaşılırken, genellikle iki türlü değerlendirmeye dayanılmaktadır. Bunlardan birincisi, yaşamın içinde gerçekleştiği ortamın yaşama faaliyetlerine destek ya da fırsat sağlayan nesnel koşullar olurken; ikincisiyse yaşayanların, yaşam doyumuna ilişkin öznel değerlendirmeleri olmaktadır. Eğer birey merkezli bir yargı geliştiriyorsanız, bu yargıya ulaşılmasında öznel ölçütler merkezi önem kazanmaktadır. Ama bir yerelliğin tümünün bireylere sağladığı “yaşam kalitesi”ni ölçmek bakımından, bir üst ölçeğe ilişkin bir “yaşam kalitesi” yargısı geliştirmek isteniliyorsa ya nesnel ölçütlere ya da özneller arası uzlaşmalara başvurmak durumunda kalınmaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrası, 1948 yılında Birleşmiş Milletler’de (BM) kabul edilen İnsan Hakları Bildirgesi’nde insanın yaşam hakkına, onurluluk sıfatı eklenmiştir. Aynı yıl, Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü’nde (WHO) insanın sağlıklı olmasını, tam **“İyi Olma Hali”** olarak tanımlamıştı. “İyi Olma Hali”nin, hem nesnel hem de öznel yönleri bulunmaktadır. İnsan merkezli olan bu kavram, nesnel yanıyla insanın çoklu biyolojik sistemlerinin etkin olarak işlediğine, öznel yanıyla da insanların yaşamlarından doyum aldığına işaret ediyordu. “İyi Olma Hali”nin çok boyutlu hale gelmesiyle birlikte, “İyi Olma Hali” kavramından çok boyutlu bir “yaşam kalitesi” kavramına geçiş adeta kaçınılmaz hale geldi.

“Yaşam kalitesi”ni ölçmek için hangi değişkenlerin kullanılması gerektiği

konusunda bir pozisyon oluşturabilmek için, bu konuda, **“hedonic”** ve **“eudaimonic”** bakış açıları arasında yaşanan yarışmaya açıklık kazandırmak yararlı olacaktır. “Hedonic” bakış açısında, “yaşam kalitesi” bedeninin aldığı anlık zevk üzerinden tanımlıyordu. Günümüzde ekonomik faydacılık anlayışıyla temsil ediliyordu. “Eudaimonic” bakış açındaysa, arzuların kör bir izleyicisi olmanın karşısında vaziyet alınıyordu. Bir tür mükemmeliyet arayışı peşindeydi. Yani mutluluğu, insanların gerçek potansiyellerinin gerçekleştirilmesinde ve yapmaya değer olanı yapılmasında görüyordu. Erdemli olan da buydu. Son yıllarda **nörobilim alanındaki** gelişmeler bize “iyi yaşam” konusunda, “hedonic” ve “eudaimonic” anlayışların sağladığı doyumların beyinde iki ayrı noktası bulunduğunu gösterdi. Bu durumda bizim de iyilik hali/iyi yaşam anlayışımız içinde, hem “hedonic” hem de “eudaimonic” anlayışlara birlikte yer vermemizin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ekonominin işleyişinin “hedonistic” ve “eudaimonic” yaklaşım arasındaki dengenin, hedonizm lehine kurulmasının pratikteki sonucu yüksek tüketim olmaktadır. Bu da bizi, savunduğumuz dördüncü amaç/kavram olan “sürdürülebilirlik” konusunda sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bizi, iki yüzlü bir konuma düşürmektedir.

Yönetimler “yaşam kalitesi”ni, dışarıdan nesnel göstergelerle ölçülmesini tercih etmektedirler. Bu hem pratiktir, hem de araçsal rasyonelliğe dayanan yönetim kararlarının savunulmasını kolaylaştırmaktadır. Ama bu durumda, “yaşam kalitesi”nin mutlulukla ilişkisi kurulamaz hale getirilmekte, içeriği büyük ölçüde boşaltılmış olmaktadır. Oysa bizim yaşamdan en üst beklentimiz **mutluluk** (happiness) üretmesidir. Mutluluk, insanın bir duygusudur/hissidir. Mutluluk, insanın yaşamına anlamlılık katan en üst düzey hedeftir. Mutluluk duygusu, her bireyin öznel değerlendirmesine dayandırılmaktadır. Bu çok önemlidir. Bu yolla mutluluğun, **“paternalizmin” konusu olamayacağı da** kabul edilmiş olmaktadır. İnsanlar temelde bir

sosyal varlık olduğu için, mutluluğunun oluşmasını onun atomistik birey olduğu varsayımlarının geçerli olduğu durumlarda oluşacak hisleri üzerinden kavrayamayız/açıklayamayız. İnsanların mutluluğu, insanlar arası ilişkilerinin kalitesine bağılı olmaktadır. Bu bakımdan toplumun üyelerinin birbirlerine **güvenleri** (trust) oluşmamışsa, mutluluk doğamaz. **Mutluluk, tek başına istenilecek bir şey değildir.** Herkes için mutluluğun en yüksekinin birlikte gerçekleştirilmesini istemek gerekir. **Mutluluğun tek başına elde edilemeyeceğini,** bunun için birlikte oluşturulmuş, bir ortak iyinin (common good) bulunması ve o toplumda yaşayanların buna kendilerini adanmış olmaları (commitment) gerekliliğini kabul ettiğimizde “yaşam kalitesi” kavramının tanımını salt nesnel olana indirgeyerek, yaşam deneyiminin kendisini dışlayamayız. “Yaşam kalitesi”ni, o kentteki yaşam deneyimi ve buna ilişkin **özneller arası (intersubjektive) olarak oluşmuş bir ortak iyinin bulunmasıyla** ve buna ilişkin söylemlerin geliştirmesiyle ilişkilendirmek gerekecektir.

Soru.4.2.: “İzmir Modeli”nde, “katılımcılık ve yönetişim” kavramları hangi kapsamda ele alınmaktadır?

Günümüz yerel yönetim yazınında benimsenen değerler arasında ikincisi, **“katılımcılık ve yönetişim”**dir. Bu kavramı, şemsiye nitelikli çok boyutlu “yaşam kalitesi” kavramının önemli boyutlarından biri olarak görmek olanaklıdır. Eğer “yaşam kalitesi” dıştan belirlenmiş bir amaç gibi görülerek, yönetim bu amacı gerçekleştirecek bir araç olarak kabul edilmeye başlandığında, yönetimlerin onurlu yaşam hakkıyla bağdaşmayacak davranışları da meşru görülmeye başlanabilir. Oysa burada ele aldığımız yönetimin/yönetişimin “yaşam kalitesi”nin boyutlarından biri olduğu akıldan çıkarılmazsa, **onu araç olarak göremeyiz.** Onu, amacın bir parçası olarak ele almak durumunda kalırız. Bu durumda da yönetimden, yönetişime geçişin nedenine de açıklık kazandırmış oluruz.

1960'lı yılların kamu yönetimindeki **araçsal rasyonellik** iddiası, hedefin değişmezliğinin kabulünden kaynaklanıyordu. Böyle bir hedef varsa, bu hedefi gerçekleştirecek araçlar bilimsel bilgiye dayanarak, rasyonellik iddiası taşıyan bir biçimde saptanabiliyordu. Oysa demokratik, karşılıklı etkileşim içinde bulunan bir toplumda hedefler sabit kalmıyor sürekli değişiyordu. Bu durumda **amaç ve araç ayrımı yapılamayınca**, ikisinin birlikte kararlaştırılması gerekiyordu. Böyle bir farkındalık gelişince, artık araçsal rasyonellik olanaksız hale geliyordu. Gerçekleştirilebilecek olan, 1980'li yıllarda Jürgen Habermas'ın ileri sürdüğü, **iletişimsel rasyonellik**. İletişimsel rasyonelliğin gerçekleşmesiye, iletişimsel uzlaşmanın/oydaşmanın sağlanmasıyla olacaktı.

Bu gelişmeler karşısında, meşruiyetini salt alınan oy çokluğuna dayandıran temsili demokrasilerin geliştirdiği yönetim anlayışının rasyonelliği savunulamaz hale gelince, meşruiyetini insanların dahil edilmesinden alan **“müzakereci”** ya da **“katılımcı”** demokrasi ve benzeri kavramlar geliştirilmeye başlamıştır. Günümüzün **meşruiyetini dahil etmekte** bulan demokrasi anlayışı içinde, kamusal müzakerenin varlığı ve kapsamının geliştirilmesi tek başına yeterli olmamaktadır. Ayrıca günümüzün çoğulcu demokratik toplumlarında meşruiyetin tamamlanması için, toplumda **kamu alanından dışlanmış kesimlerin kalmamış** olması gerekmektedir.

Demokrasiye ve yönetime bir araç olarak bakmanın yetersizliğini görerek “yaşam kalitesi” amacının bir parçası olan bir demokrasi ve yönetim anlayışına geçilmesinde, **kritik kavram “katılım”** olmaktadır. Olanaklı olan her durumda, bir toplumun üyeleri siyasal sürece dahil edilmelidir. Ama her dört ya da beş yılda yapılan seçimler, yurttaşların yönetime katılmasını gerçekleştirmekte yetersiz kalmaktadır. Katılımcılık iddiası taşıyan demokrasiler, yurttaşlarının yönetmeye ve yönetilmeye aktif bir katılımının gerekliliğini savunurken, yalnız seçkinlerin etkin olduğu

siyasal süreçlerin **sürekli bir demokrasi açığı yaratacağını** belirterek, tüm yurttaşların siyasal süreçte aktif olmasını sağlayan bir siyasal kültürün içselleştirmiş olmalarının önemine değinirler. Yurttaşlar ancak bu tür bir deneyimle yurttaşlık sorumluluğunun bilincine varabilecekler, farklılıkları hoş görmeyi ve onlarla baş etmeyi öğrenebileceklerdir.

Yönetim karşısında yönetişimin gelişmesiyle, toplumun bireyleri kendilerine **emrivaki halinde gelen kararlara uyum göstermeye** zorlanmayacaktır. Yönetim halinde verilen kararlar karşısında yabancılaşmış birey, yönetişim halinde kendisinin alınmasına katıldığı kararlar karşısında, kendisini **kamusal özne** olarak görmeye başlayacak ve ona adanmışlık duygusuyla sahip çıkacaktır.

Soru.4.3.: İzmir Modeli’nde, “yenilikçilik” kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?

İzmir Vizyonu’nun değerlerinden üçüncüsü olan **“yenilikçilik”** kavramı, insanların topluma ve Dünya’ya bakış, algılama ve yorumlama biçimini ya da zihniyetini ifade etmektedir. İnsanlara ve içinde yaşadığı topluluğa ilişkin olarak durağanlığı değil, hareketliliği ve dinamikliği olumlu bir değer olarak görmektedir. Bu amaç temelde, yaşam tarzına/kalitesine ilişkindir. Bu nedenle yenilikçiliğin, daha önce tartıştığımız “yaşam kalitesi” kavramın çok sayıdaki boyutlarından biri olduğunu unutmamak gerekir.

Joseph Alois Schumpeter’e göre, büyük teknolojik yenilikler iki sonuca yol açmaktadır. Bunlardan **birincisi, yaratıcı yıkıcılıktır**. Bir üretim alanında sağlanan büyük bir atılım, eski teknolojiyle üretim yapanların ortadan kalkmasına neden olmakta ve eski üreticiler büyük kayıplara uğramaktadırlar. **İkincisiye, yaratıcı bir birikime yol açmasıdır**. Yeni teknolojiyi uygulayanlar sektörlerin hızlı bir birikim sağlayarak, sektörün ve onunla bağlantılı olan sektörlerin dönüşümünü gerçekleştirebileceklerdir.

Bu yolla ekonomilerin, uzun erimli dönüşümlerine bir açıklama getirilebilmiş olmaktadır.

Yeniliğin, ekonomi alanında üretimin ve verimliliğin gelişmesinde merkezi bir önem oynadığı kabul edilince, **yenilikçilik gelişmeyi sağlayan bağımsız bir değişken gibi görülmeye başlandı**. Yenilik çalışmalarının ekonomi alanından başlaması, yenilikçiliği sadece ekonomi alanına hapsedmemizi gerektirmez. Yenilikçiliğin, gelişmeyi hızlandıran olumlu katkılarını; kültür, çevre ve toplum alanlarına da taşımak gerekir. Bu da yenilikçiliğin, bu modelin merkezi kavramı olan çok boyutlu “yaşam kalitesi” kavramının tüm alanını kapsar hale gelmesi demek olmaktadır. Bu halde yenilikçiliği, tüm bu alanlarda var olan süreçlerin işleyişini verimliliği artıracak biçimde yeniden tasarlanması, örgütlenmesi ve halkla ilişkilendirilmesi olarak genişletmek gerekecektir. Schumpeter’in yenilikçisi, tek bir bireydir. Oysa **günümüzün yenilikçisi, bir ağın parçasıdır**. O halde bu sürecin değişik aşamaları için yenilikçinin ilişkileri, yeniden kurulmaktadır.

Yerelliklerde uygulanan yenilikler, büyük ölçüde bilgisayar teknolojisinde ve kullanımındaki yaygınlaşmaya bağlı olarak aşama aşama gömülerek, **yerelliklerin gelişmesinde bağımsız bir değişken olmaktan, bağımlı bir değişken olmaya doğru yol almıştır**. 2000’li yıllara gelindiğinde, yeniliğin bir yerelliğe ithal edilen bir şey olmaktan çıkarak, o yerelliğin altyapısı, toplumsal ortamı ve ağ ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir şey olması gerektiği kabul edilmeye başlanmıştır. Yenilik, kapalı ortamlarda geliştirilen bir etkinlik olmaktan çıkarak çok taraflı olarak, açık ortamlarda, birlikte geliştirilen bir şey haline gelmiştir. Bu dönüşümle birlikte yenilik, strateji ve politikalarda yeniliğin bir bağımsız değişken olarak değil, **bir bağımlı değişken olarak ele alınmaya başlaması** demek olmaktadır. Bir başka deyişle yenilikçilik, kent yaşamıyla iç içe geçmektedir. Bu aşamada **yenilikçilik, artık tasarımı da içerir hale gelmiştir**. Bir anlamda yeniliği

topluma yabancı, dışarıdan satın alınan ya da ancak üstünlerin yarattığı bir şey olmaktan çıkarak yaşamın organik bir parçası haline getirmiştir. Gelişme potansiyeli yüksek olan bir yenilik, paylaşım ekonomisinin her alanında çok yönlü olarak uygulanmaya başlamasıyla oluşmuştur. **Paylaşım ekonomisi uygulamalarında**, insanlar toplumda kurumsallaşmış olan özel mülkiyet anlayışının yarattığı, kullanılmayan atıl kapasiteleri hiçbir ek yatırım yapmadan değer yaratır hale getirmektedir. Her geçen gün çeşitlenen **ortak kullanımlar, bir sosyal yenilik alanı olarak** ortaya çıkmaktadır. Kentler, insanların kümелendiği bir yer olduğu için, ortaklıkların kurulmasını kolaylaştıran bir ortam yaratmış bulunmaktadır. Bu düşüncenin bir başka yansımasını, son yıllarda Dünya’da sayıları hızla artan Fabrication Laboratory’lerde (FabLab) görüyoruz. **FabLab’ler, bir yerellikte yaratıcılık özendirilmek isteniyorsa, bu konuyla ilgilenenleri, bir araya getirerek, her şeyi yapmayı öğrenmesini**, onlara gerekli araç ve gereçleri sağlayarak, açık bir tasarımı gerçekleştirme, prototipleri geliştirme olanaklarını sağlıyor.

Yeniliğe bağımlı değişken olarak bakışın bizi getirdiği son noktanın, **Kent Laboratuvarları** (City Lab.) olduğu söylenebilir. Bunlar üniversite merkezli kurumlar olarak gelişirken, kentin kendisini bizim kolektif laboratuvarımız olarak görmektedir. Kent alanında araştırmanın, kolektif gövdesini oluşturuyorlar. Bu laboratuardan beklenen, 21. yüzyılda kentin karşı karşıya kaldığı yeni sorunları tanıyarak, araştırma, tasarım yoluyla daha canlı, daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir kentin kurulmasına katkı yapmaktır. Yenilikçiliğin bu aşamasında sosyal yenilikler, bizi geçmişin özel girişimci ve kamu girişimcisi arasına sıkışmış dünyasını, yeni toplumsallık referansları olan muhataplar şeklinde tanımlayarak genişletiyor. **Yenilik süreçlerini yetenekleri olanlara hapsedmekten kurtararak, halkın tümünün katılımına açık hale getirerek yaşama** yabancı olmaktan çıkarak,

dahil hale getiriyor. Bir yerellikte bağımlı bir değişken haline getirilen yeniliğin uygulanması, yerelliğin farklılığını törpüleyen bir gelişme olmaktadır çıkararak, **o yerelliğin farklılığının kimliğinin üretilmesinin bir yolu** haline geliyor.

Soru.4.4.: İzmir Modeli’nde, “sürdürülebilirlik” kavramı hangi kapsamda ele alınmaktadır?

İnsanlar yaşamları süresi içinde, doğayla karşılıklı etkileşim içinde bir yaşam kültürü oluşturmakta ve bu kültürü daha sonraki nesillere devretmesini sağlayarak biriktirmekte, ilerletmektedir. İnsanlığın sürekli gelişen kültürünün **bir yandan üretim kapasitesini geliştirirken, öte yandan çevresini tahrip edebilme gücünü de** artırmaktadır. Ama insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerinden biri de yaptıklarının üzerinde düşünebilmesi, olumsuz koşullarından kaçınabilmek için davranışlarını yeniden düzenleyebilmesidir. Dünyada çevrecilik hareketinin gelişmesini, bu bağlamda da düşünebiliriz. İnsanlık duyarlılığını da geliştirerek, bu tahribatın dizginlenmesini, bazı hallerde de geriye dönmesini sağlayacak çevrecilik hareketini geliştirebilmiştir.

Çevrecilik hareketi, 1970’li yıllardan sonra Birleşmiş Milletler (BM) çevresi içinde kurumsallaşma yoluna girdiğinde, Dünya’da kalkınmacılık ideolojisi hakim bir konuma sahipti. Bu nedenle geliştirilen hareketin ürettiği temel kavram, **“sürdürülebilir kalkınma”** oldu.

Bu kavramın içeriği ise 1987 yılında *Brudtland Raporu* olarak da bilinen, **“Our Common Future” (Ortak Geleceğimiz)** çalışmasının yayınlanmasıyla belirlendi. Bu raporda “sürdürülebilir kalkınma”, *“Gelecek kuşakların kendi gereksinmelerinin karşılanmasına bir sınır getirmeden, günümüz insanların gereksinmelerini karşılayacak biçimde doğal kaynakların kullanılması”* olarak tanımlanıyordu. Önerilen yol, kaynakların

kullanılmasında **nesiller arası adaleti** sağlamaktı. *Brundtland Raporu*'nu hazırlayanlar, bu ilkenin yetersizliğinin farkındadırlar. Bu nedenle söz konusu kitapta sürdürülebilirliği tanımlayan satırların altına, nesiller arası adalete saygılı bir düşüncenin **aynı nesil içindeki eşitsizliklere** duyarsız kalamayacağını eklemek gereğini duymuşlardır.

Bu kavramın arkasındaki felsefe, Birleşmiş Milletler'in 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında **Rio de Janeiro'da** toplanan **Çevre ve Kalkınma Konferansı**'nı da belirlemiştir. Rio Konferansı sonrasında Birleşmiş Milletler'in öncülüğünde, "sürdürülebilirlik" kavramı dünyanın geleceğe ilişkin vizyonlarının adeta önkoşulu haline gelmiştir. Ama tüm Birleşmiş Milletler çalışmalarının başına gelen, "sürdürülebilirlik" hedefinin de başına geldi. Özellikle çok yaşamsal bir konu olan iklim değişikliği, Dünya ulus devletlerinin içine düştüğü durum, Birleşmiş Milletler'in bir ulus devletler örgütü olmayı aşarak küresel bir yönetim örgütü olmayı başaramadığını ortaya koydu.

21. yüzyıla geçerken, 2000 yılında toplanan Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde kabul edilen sekiz ana başlık halinde toplanan **Binyıl Kalkınma Hedefleri**'nden sadece biri çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır, diğerleri genel olarak kalkınmayla ilgilidir. Rio+20 Konferansıyla kurulan "Open Working Group" tarafından yürütülen çalışmada, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 17 hedef ve bunları gerçekleştireceği düşünülen 169 alt hedefi içeren bir sistem haline getirilmiştir. Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu'nda 17 hedefin ölçülebilmesi için, 230 gösterge seçilmiştir. Bu 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi içinde, daha önceki çalışmalarda tek bir değişken olarak yer alan "çevresel sürdürülebilirlik" değişkeni alt hedeflerine ayrılarak 17 hedef içinde, 6 hedefe dağıtılarak yer almış bulunmaktadır. Bunlardan ikisi, "sürdürülebilir üretim ve tüketim"le, "sürdürülebilir enerji"dir. Bu hedeflerden sadece biri korumaya alınmıştır. Bunlar; "karasal ekosistemlerin korunması", "restore edilmesi", "çölleşmeyle

mücadele”, “biyolojik çeşitliliğin korunması”, “ormanların sürdürülmesi” diye sıralanmaktadır. Aynı bir hedef içinde, iklim değişikliği için acil adımlar atılması önerilmektedir. Bu 6 hedeften ikisinde, uygulama konusunda ülke içinde yürütülecek kampanyaların ve küresel ortaklıkların kurulmasının önemine dikkat çekilmektedir. Günümüzde geline nokta tanımlamak istersek, **çok boyutlu bir kalkınma tanımlaması içinde çok boyutlu bir sürdürülebilirlik anlayışına ulaşıldığı** söylenebilir.

İzmir Modeli’ne ilişkin Soru.4.1.’de yerel yönetimlerin başarmaya çalıştığı şemsiye kavramın, “yaşam kalitesi” olduğunu görmüştük. Oysa bu soruda Birleşmiş Milletler (BM) mekanizması içinde gelişen, “sürdürülebilir kalkınma” kavramında kullanılan şemsiye kavram, “kalkınma” olmuştur. Eğer kalkınmayı, kendi başına bir şemsiye kavram olarak görürsek sürdürülebilirliği de kalkınmanın biçimini sınırlandıran bir koşul olarak görme gereği ortaya çıkar. Ama İzmir Modeli’nde olduğu gibi “yaşam kalitesi”ni kalkınmadan daha geniş/önde gelen bir kavram olarak kabul edince kalkınma, “yaşam kalitesi”ni gerçekleştirme için gerekli boyutlardan biri haline gelir. **Sürdürülebilirlik de kalkınma için bir koşul olma yanı sıra “yaşam kalitesi” için gerekli ve daha geniş bir koşul olma niteliği kazanır.** Bu da “sürdürülebilir yaşam kalitesinin” gerçekleştirilebilmesi için doğal kaynakların korunması kadar, insanların geçmişte ürettikleri **“kültürel kaynakların korunmasını da”** yeni bir boyut olarak devreye katmayı gerektirecektir.

5 | İzmir Modeli ve Yerel Yönetimin Yapısı, İlişkileri

Soru.5.: İzmir Modeli, ana aktörü olan İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin yapısı, diğer aktörlerle ilişki kurma biçimleri, işlevleri ve performansları konusunda neler öneriyor?

İzmir Modeli, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin örgütlenme mimarisi konusunda ayrıntılı bir öneri getirmemektedir. “Görgül”, İzmir Modeli’ndeki

örgütsel yapı var olan yasal ve idari düzenlemeler çerçevesi içinde oluşmuştur. Bu yasal çerçeveyi yok sayan bir örgüt mimarisi önerisinin, pratikte bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle “normatif” İzmir Modeli, “görgül” olandan farklı örgütsel yapı önerisi yapmaktan çok, bu örgütsel yapıya ilişkin ilke düzeyinde bazı öneriler yapmakla yetinmektedir.

İzmir Modeli, yerel yönetimlerin demokratik bir nitelik kazanabilmesi için, Türkiye’nin **“Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı”**na koyduğu çekince-lerin kaldırılmasını, merkezin vesayetçi baskısından kurtulmasını bir ön koşul olarak önermektedir.

İzmir Modeli, İzmir’in üzerinde yaygın bir uzlaşma olan vizyonunda ön-görülen gelişmeyi, kentte yaşayanların taleplerine duyarlı, katılımlarına açık, şeffaf, kentte yaşayanlara emrivakiler yapmayan **“demokratik”**;

· İyi çalışan bir hukuk devleti içinde, idari vesayete karşı korunmuş, merkezi yönetimin o yerel yönetimle müzakere etmeden, emrivaki halinde karar vermediği **“yönetim özerkliğine”** sahip,

· **Etkili ve verimli hizmet üretebilmesi için gerekli yetkilerle** donatılmış, yeterli mali kaynaklara **ve insan gücüne sahip**, kendi hemşerileriyle ve dış dünyayla **iletişim kanalları gelişmiş “güçlü”**,

· Dünya’da ve Türkiye’de demokratik yerel yönetimlerin birlikte hareketlerine dayanışmacı bir anlayışla ve yenilikçi uygulamalarıyla katılan **“birlikçi ve dayanışmacı”**,

bir belediyeçilik önermektedir.

“Normatif” İzmir Modeli, “görgül” modelden hareketle, iki bölümlü bir örgütlenme önermektedir. Birinci bölümünde, belediyenin **yasalara uygun olarak oluşmuş formel belediye bürokrasisi bulunmaktadır**. Kendi içinde, hiyerarşik bir yapısı vardır. Kentin yaşamında günlük ritmin düzenli olarak işlemesi için, gerekli hizmetleri düzenli (rutin) bir biçimde üretmektedir.

Belediyenin **kısa erimdeki performansının yüksek olması için**, bu bölümün düzenli olarak işlemesi gerekmektedir. İkinci bölümü, **belediyenin uzun erimli performansını geliştiren, katılımcılığa, yenilikçiliğe açık düşünceler üreten** bir kısmı bürokrasinin içinde, bir kısmı onun dışındaki, esnek bir yapıdan oluşmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi örneğinde bu tür bir örgütlenmenin öğeleri olarak; Başkan Danışmanları, İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu (İEKKK), Genel Sekreterlik, İzmir Akdeniz Akademisi ve benzerleri sayılabilir. Bu bölüme, katılımcı çalıştaylar da dahil edilebilir.

Bir çok kuruluştaki, böyle bir ikili yapı bulunabilir. Ama çoğu kez bu iki kesim faaliyetlerini birbirinden etkilenmeden sürdürürler. İzmir deneyimi, bu bakımdan bir farklılık göstermektedir. **İki kesim arasında, bir tamamlayıcılık ilişkisi bulunmaktadır.** Bu iki kesim, birbirini dışlamadan birlikte var olabilmektedir. İzmir Modeli de, belediyelerin örgütlenmesi konusunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde olduğu gibi iki kanadı olan bir esnek yapının kurulmasını ve **her kanadın başarısını diğerinde bulabilmesinin başarılmasını önermektedir.**

Soru.5.1.: İzmir Modeli, merkezi yönetimle yerel yönetimlerin ilişkilerini nasıl kavramlaştırıyor ve bu konuda ne tür bir yaklaşım öneriyor?

Merkezi yönetimle, yerel yönetimin ilişkisinin nasıl kurulacağı sorusunu ele aldığımızda, öncelikle iki farklı sorunla karşı karşıya olduğumuzun farkında olmamız gerekir. Merkezi yönetim ve yerel yönetim aynı siyasal parti elinde bulunsa bile bir koordinasyon sorunu bulunacaktır. Bu, her iki kademenin bürokratları arasındaki ilişkileri geliştirilerek aşılına çalışılan bir sorundur. Eğer merkezi ve yerel iktidar farklı partilerin elinde bulunuyorsa, **yerel yönetimlerle merkezi yönetim arasındaki ilişki** uzman bürokratlar arası, **mantiğı meslek bilgileriyle kurulan bir ilişki olmaktan çıkarak,**

partilerin **seçimlerdeki oy beklentisi hesabına dayanan bir ilişki haline** dönüşmektedir. Bu çok farklı ve çözümü zor sorundur. Eğer bu sorunla doğrudan yüzleşmeden, salt koordinasyon sorununu çözmeye çalışırsanız sonuç alamazsınız. İzmir Modeli, merkez ve yerel yönetim ilişkisine bu farkındalık içinde çözüm aramıştır.

AKP'nin denetiminde olan **merkezi yönetim, yerel yönetimin planları, projeleri ve ihale kararlarını onaylamak konusunda** kendisinde bulunan yetkileri İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin başarısını engelleyecek biçimde kullanmak, **onaylamamak ya da çok geciktirerek onaylamak yoluna** gitmiştir. AKP böyle bir anlayış içinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde **merkezi iktidarı, yerel yönetime yardımcı olmak konumundan çıkararak onunla yarışır hale getirmiştir**. Bu yarışma, belediyenin performansını sınırlama ve itibarsızlaştırma gayretlerinin yolunu açmıştır.

Bu durumda muhalif belediye başkanı için sorun, varlığını korumanın yolunu bulmaya dönüşmektedir. İzmir Modeli, bu konuda başkan için kendisini ve projelerini konumlandırma biçimi için bir strateji önermektedir. Belediye başkanı seçimi kazandıktan sonra, artık **bir partinin ya da kendisini seçen seçmenlerin değil, tüm kentlilerin belediye başkanlığına bilincinde olmalı**, yönetim pratiğiyle, oluşturduğu katılım mekanizmalarıyla, bu bilinci tüm kente yaygınlaştırmalı, belediyenin projelerini İzmirlilerin projeleri haline getirmelidir. Bu strateji, belediyelerin projelerinin merkezi yönetim tarafından engellenmesini, **bir siyasi partinin projesinin engellenmesi pozisyonundan çıkaracak, İzmirlilerin projesinin engellenmesi haline dönüştürecektir**. Tabii ki bu çok güçlü ve haklı bir pozisyonudur.

Bir belediye, muhalif olduğu için **engellenmekte olsa da iş yapmada, hizmet üretmede iddiasından vazgeçmemelidir**. İş yapma iddiası taşıyan belediye, sürekli katılımcı projeler üreterek, halkın ilgili konulardaki hayallerini,

taleplerini geliştirerek, merkezin engellemelerinin siyasal maliyetini artırmaya çalışmalıdır.

Soru.5.2.: İzmir Modeli'ne göre, büyükşehir belediyeleri, *ilçe* belediyeleriyle ilişkilerini nasıl düzenlemelidir?

Bir büyükşehir belediyesinin örgütlenmesinin dış ilişkileri üzerinde dururken, ilçe belediyeleriyle olan ilişkisini de ayrıca ele almak gerekir. Bir büyükşehir belediyesinin kapsadığı alanda ikinci kademe belediye olarak, ilçe belediyeleri yer almaktadır. Büyükşehir belediyesinin yetki alanı, hiçbir boşluk kalmadan ikinci kademe belediyeler arasında paylaştırılmıştır. Bu alanda yaşayanların aldığı belediye hizmetlerinin kalitesi, iki belediyeden her birinin kendine düşen hizmetleri başarıyla yapması halinde gerçekleşebilecektir. Bu nedenle İzmir Modeli, büyükşehir belediyelerinin dış ilişkileri üzerinde dururken, ilçe belediyeleriyle kurulacak ilişkileri ayrı bir strateji konusu olarak ele almaktadır. Bu bağlamda;

- İlçe belediyeleri karşısında güçlü yetkilerle donatılmış olan büyükşehir belediyesinin, kentlilerin tümünün yaşam kalitelerine katkıda bulunabilmek için ilçe belediyelerinin faaliyetlerine; araç sağlayarak, mali destek vererek katkıda bulunması, bu katkıların nasıl yapılacağına ilişkin politika saptamasını yapan ve tarafların karşılıklı yükümlülüklerini belirleyen, bir **protokolün oluşturulması**, böylece kurulan ilişkinin şeffaflaştırılarak ve hesap verilebilir hale getirilmesi,

- Aynı mekanda faaliyet gösteren büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerin başkanlarının **her ay bir araya gelerek**, faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlayacak **düzenli toplantılar yapması** yoluyla, kentte siyaset yapma pratiğinin, bir arada yaşama kültürüne katkı yapar hale gelmesine yardımcı olmalarını,

önermektedir.

Soru.5.3.: Büyükşehir belediyelerinin kamusal alanı oluşturma, siyasal etkileşim, tanıtım, halkla ilişkiler konularındaki iletişim stratejileri için neler önerilmektedir?

Bir büyükşehir belediyesinin toplumla bağlarının kurulması, kentlilerle ilişkilerinin bu kentte bütünlüğü olan bir “komünite” oluşmasına katkıda bulunacak biçimde gelişebilmesi, kentlilerin salt kendilerine sunulan hizmetle yetinen pasif, yabancılaşmış kişiler olmaktan kurtulabilmeleri, başarılı bir iletişimin kurulmuş olmasına bağlıdır. Günümüz dünyasında bir belediyenin başarısı için, iyi bir iletişim örgütlenmesi ve başarılı bir iletişim stratejisinin geliştirilmiş olması, adeta bir ön koşul haline gelmiştir.

· Bir büyükşehir belediyesi, bir yerellikte, yönetimi seçimle gelen en üst organdır. Yerelde, siyasal iletişimin odağı halinde işlev görmektedir. Bu **siyasal iletişim odağı** bir yandan büyükşehirin yönetim alanı içindeki belediye hizmetlerin örgütlenmesini ve kentin bir “komünite” olmasını sağlarken, öte yandan ülke ve dış dünyanın kamusal alanlarında kendi yerelliğinin sözcüsü olacaktır. Başkan, bu işlevi yerine getirirken, kendi siyasal liderliğinin inşasından çok, bu yerelliğin kimlik ve bütünlük kazanmasını sağlamaya yönelecektir. Bunun için iletişim, **hırçın ve ötekileştirici değil**, sakin, akılcı ve etik, dolayısıyla toplumun üyeleri arasında diyalog kurulmasını kolaylaştıran bir iletişim olacaktır.

· Yerel yönetimler, siyasal iletişimlerini **sadece kendi yerelliğine hapsetmemelidir**. Yerelliğin sesinin, ulusal ve uluslararası kamu alanlarında duyulması gerekir. Yerel kamu alanlarının merkezi medya tarafından işgal edildiği durumlarda, yerel siyasal mesajların iletişimi de ulusal kamu alanlarında dolayımılarak verilmek durumunda kalmaktadır.

· Büyükşehir yönetiminin, kentini ve belediyesinin yaptığı **faaliyetlerini tanıtması** bir gerekliliktir. Bir kentin dış dünyayla ilişkilerinin güçlendirilmesi

ve turizm faaliyetlerinin gelişebilmesi için kentin değerlerinin, kapasitelerinin ve yerel yönetiminin performansının tanıtımının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu tek yönlü, pazarlamayı andıran bir iletişimdir. Belediyenin bir başka **tek yönlü iletişim gereksinmesi**, kendi faaliyetlerini kentlilere ulaştırması gerekliliğinden doğmaktadır. Kentlilerin, kentlerinde gerçekleştirilenler ve gerçekleştirileceklerden haberdar olması, hem kendi yaşamlarını planlayabilmeleri hem de kendilerini yerel yönetimlerinden kopuk hissetmemeleri, bir “komünite”nin parçası haline gelebilmeleri için bu nitelikte bir iletişim gerekmektedir.

- Bu tek yönlü iletişim faaliyetleri, **profesyonel kalitede** hazırlanmazsa, etkili olmayacaktır. Hedefledikleri kitlelere, ulaşamayacaklardır. Bu nedenle başarısız tanıtımların maliyetleri yüksek olmaktadır. Tanıtma kampanyalarının verimliliğini artırmak için, tasarımın kalitesini artırmaya özel gayret göstermelidir. Bunun için belediyenin **bünyesinde özel bir tanıtım birimi kurulmalı**, ortaya çıkardığı ürünlerin kalitesini ve yaratıcılığını artırmak için, belediye dışındaki yaratıcı kişi ya da gruplarla çalışma yolları açık tutulmalıdır.
- Her belediyenin, hemşehrilerinin anlayışını, sempatisini ve güvenini sağlaması, ürettiği hizmetlerin kalitesini yükseltebilmesi, kente adanmış bir katılımcılığın oluşmasını sağlayabilmesi için sürekli ve örgütlenmiş, bir **“halkla ilişkiler”** faaliyetine ihtiyacı vardır. Bu temelde, iki yönlü bir iletişimdir. **Bu ilişki çoğunlukla, kentin hemşehrileri tarafından** başlatılacaktır. Yönetim bu taleplere ne kadar çabuk ve etkili bir yanıt verirse, hemşehrilerinin belediyeye güveni o kadar yükselecek ve halkla ilişkilerde başarı sağlamış olacaktır. Bir belediye, halkla ilişkiler konusunda başarısını uzun süre korsa bir imaj oluşturarak, kurumsal kimliğini pekiştirecektir.
- Belediyelerin “halkla ilişkiler” birimleri faaliyetlerini, sadece belediye hizmetlerinin yaratacağı kullanıcı memnuniyetini yükseltmekle sınırlamamalıdır. Büyük projelerini katılımcı süreçlerle geliştiren, yönetimle

yetinmeyen yönetim pratiklerine açık bir belediye ***halkla ilişkilerine de katılımıçılığı gerçekleştirilmeye*** dönük bir içerik kazandıracaktır. Bunun için her proje, yenilikçi katılım pratikleri geliştirebilmelidir.

· Bir büyükşehir belediyesinin iletişim stratejisini, geleceğe dönük bir başka stratejiyle tamamlamak gerekir. Dijital teknolojideki gelişmeler, belediyenin faaliyetlerini aynı zamanda kentin performansı hakkında bilgi üretir hale getirmektedir. Bu gelişmeler, veri madenciliği denilen ***büyük verilerin değerlendirilişi*** konusunda bir uzmanlaşmaya yol açmış bulunmaktadır. Bu bilgi analiz edilerek, eğilimler saptanacak, kestirimler yapılabilecektir. Belediyenin faaliyetlerinin bilgi üretir hale gelmesi, belediyeye bu bilgiyi kentlilere açma ve iletme sorumluluğunu da getirecektir. Belediyenin halkla ilişkilerinde, kent bilgilerini üretme ve iletme sorumluluğunu üretmesi, ***halkla ilişkilerin pro-aktif*** bir nitelik kazanmasına yol açabilecektir. İzmir Modeli de halkla ilişkilerin, ***pro-aktif*** olarak geliştirilmesini önermektedir.

Soru.5.4.: Yerel yönetimin izleyeceği kaynak sağlama ve *mali* yönetim politikaları için neler önerilmektedir?

Türkiye’de bazı belediye yönetimleri arasında, belediyelerin fırsat buldukça borçlanarak, sigorta primlerini ve benzerlerini ödemeyerek, devlete karşı olan borç miktarını yükseltmeyi ve devletin borç aflarını beklemeyi bir politika olarak izleme oldukça yaygın bir eğilim haline gelmiştir. Böyle bir disiplinsiz mali politika gerek iş çevrelerinde, gerek halk içinde belediyeye olan güveni azaltmakta, özellikle muhalefetin iktidar olduğu belediyeler üzerinde merkezi iktidarın müdahalesi için fırsatlar yaratmaktadır. Oysa birinci kitapta gördüğümüz üzere Aziz Kocaoğlu döneminde, İzmir’de bunun tersi bir yol izlenerek, rasyonel bir mali politika izlenmesi ve disiplinli bir bütçe uygulamasının belediyelerin

otonomisini artırdığı, belediyenin özellikle altyapı projeleri için harekete geçirebildiği kaynak miktarını yükselttiği, kaynaklarını daha etkin olarak kullanabildiği ortaya konulmuştur.

Bu nedenle İzmir Modeli'nde, **“sürdürülebilir bir yerel mali yapı”** oluşturması hedefi ortaya konulmaktadır. Bu hedefi gerçekleştirmek için, **“mali disipline önem vererek performans odaklı bir bütçe uygulamasına”** gitmeleri önerilmektedir. Büyükşehir belediyelerinin **bütçeleri, stratejik planlarla temellendirilmelidir**. Stratejik planların hazırlanma dönemleri, seçim dönemleriyle uyumlu olmalı (günümüzde 5 yıl) seçimi kazananlar, kendi programlarını stratejik plana yansıtılma olanağını bulabilmelidir.

Belediyelerin **altyapı projeleri ve büyük yatırımları için, uzun vadeli dış borçlanma yoluna başvurmaları gerekecektir**. Bu yola başvurulması, aynı zamanda maliyetin kuşaklararası paylaşılmasını ve nesiller arası adaleti sağlayacaktır. Bir belediyenin dış kaynak kullanılmasında başarılı olabilmesi, uluslararası finans çevrelerinde yüksek bir güvenilirliğe sahip olmasına bağlıdır. Bu nedenle İzmir Modeli, belediyelere **en az iki uluslararası kredi derecelendirme kurumundan, kendi performansının değerlendirilmesi konusunda hizmet almasını** önermektedir.

Soru.5.5.: İzmir Modeli'nin, insan kaynakları yönetimi ve bürokrasinin ve diğer çalışanlarının kapasitesini geliştirme konularında öngördüğü stratejiler ve politikalar nelerdir?

İzmir Modeli'nde öngörülen vizyon doğrultusunda bir gelişmeye katkıda bulunacak, bir büyükşehir belediyesinin oluşması ve bu bölüme kadar önerilen stratejiler ve politikaları uygulayacak bir kapasiteye sahip olabilmesi için yeterli miktar ve nitelikte insan kaynaklarına sahip olması gerekir. İzmir Modeli, çalışanların **emeklerine ve haklarına saygılı**, atanmalarında **liyakat ilkesinin** esas alındığı, çalışırken kendilerini geliştirme

olanağının verildiği, çalıştığı dönemlerde **kariyer oluşturma yollarının kendine açık kaldığı**, çalışanın terfilerinin **performans esasına bağlı adil değerlendirmelerle** gerçekleştiği, bir çalışma ortamının kurulmasını önermektedir.

Bu çalışma ortamında çalışanlardan, kendi alanında yeterli birikime sahip olması, İzmir Vizyonu’nu içine sindirmesi, **İzmirli hemşehrilerine hizmet ettiğinin bilincine sahip olması**, takım çalışmasına açıklık, yenilikçilik, yaratıcılık ve **kurum sadakatinin** bulunması beklenmektedir.

İzmir Modeli’nin öngördüğü çalışma ortamının sağlanabilmesi, bir büyükşehir belediyesinin insan kaynaklarının oluşumunun ve yönetiminin sağlanması için, belediye içinde **İnsan Kaynaklarının Yönetimi ve Eğitimi konusunda/alanında uzmanlaşmış bir birim** kurulmalıdır. Büyükşehir belediyesi, çalışanlarını eğiterek kapasitelerinin yeni durumlara uyumunu sağlamak için **sürekli öğretim politikasını** izlemelidir. Bu politika içinde insan kaynaklarının niteliğinde ani sıçramaları gerçekleştirmek yerine adım adım güven esasına dayalı, **birikimli yaratıcılıkla desteklenen sürekli bir iyileştirme** sağlanmaya çalışılmalıdır. Bu sonucun alınması sadece öğretim sürecinin örgütlenmesiyle sağlanamaz, beraberinde ödüllendirme mekanizmalarıyla desteklenmesi gerekir.

Bir kurum insan kaynakları sistemini, performans ve liyakate dayalı, çıkar gözetmeyen, içinde karşılıklı güvene dayalı bir hale getirmek için, **“Yetkinlik Yönetimi”** yaklaşımı uygulamak durumundadır. Bunu gerçekleştirebilmek için belediyenin, **“İnsan Kaynaklarının Yönetimi ve Eğitimi”** birimi içinde, uzmanlaşmış bir **“Organizasyon Performans”** alt birimi kurulmalıdır.

6 | İzmir Modeli ve Stratejik Tercihler

Soru.6.: İzmir Modeli, yerel yönetimlerin kendilerine *tanımlanmış* görev alanındaki alt yapıları gerçekleştirirken, kamusal hizmetlerini sunarken, ne tür stratejik tercihlerin yapılmasını öneriyor?

İzmir Modeli, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, yapısına ve ilişki kurma biçimine ilişkin önerilerini geliştirdikten sonra, özellikleri belirlenmiş bu kurumun, kendisine yasalarla çizilmiş görev alanındaki işlevlerinin yerine getirilmesi için gerekli altyapıların yapılması ve kamu hizmetlerinin üretilmesinde izlenecek stratejileri ve uygulanacak politikaları ele almaktadır.

İzmir Modeli, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yaşamın her alanına yayılmış faaliyetlerini üç gruba ayırarak araştırmaktadır. Bunlar;

- **Yerel Odaklı Kalkınma Yaklaşımı**
- **Çok Yönlü Çevre Duyarlılığı ve Sorumluluğu**
- **Temel Kentsel Altyapının Sağlanması**

diye sıralanmaktadır.

7 | İzmir Modeli ve Yerelden Kalkınma

Soru.7.: İzmir Modeli, “Yerel Odaklı Kalkınma Yaklaşımı”nı nasıl bir kapsam içinde tanımlıyor?

“Yerelden kalkınma” kavramı, **İzmir Modeli'nin üzerinde özenle durulması gereken**, özgün kavramlarından biri olmuştur. Bu kavram önce Aziz Kocaoğlu döneminde, 5216 sayılı yasanın, belediye sınırlarını genişleterek belediyeye kırsal alanda da operasyon yapma olanağı sağlaması üzerine, pratikte öncelikle de kırsal alandaki uygulamalarla ortaya çıkmış bir kavramdır. Buna, İzmir Modeli çalışmaları sırasında, kuramsal bir içerik kazandırılmıştır.

“Yerel kalkınma” dediğimizde, bu konuyu ele aldığımız bir alanda (territory) üretilen katma değerin artması ve kişi başına yaratılan katma değerin yükselmesi anlaşılmaktadır. Oysa “yerelden kalkınma” dediğimizde, **“yerel kalkınma”**ya göre iki ek tercih yapılmış olmaktadır. Bu tercihler, kalkınmanın **“yerel bilgiye sahip”, “yerel aktörler eliyle”** gerçekleştirilmesi ve **“yerel dinamiklere”** dayandırılması tercihleridir. “Kalkınmayı yerelden başlatmak” denildiğinde, yerelin aktörlerinin kalkınma sürecine dahil edilmesi bir ilke haline getirilmiş olmaktadır. Bu da ona, **“insan merkezli bir kalkınma arayışı”** niteliğini kazandırmaktadır.

İzmir Modeli’nde, **“yerelden kalkınmayı”** sağlamakta, demokratik bir yerel yönetim/tüzel kişilik olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi, **“katalizörlük işlevi”** yüklenmektedir. Katalizör metaforuyla “yerelden kalkınma”da, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin rolünün kendisini toplumdaki bireylerin yerine koymadan onların kalkınmaya olabilecek katkılarını kolaylaştırmak olduğu anlatılmak istenilmektedir. Bu kolaylaştırıcı rol, İzmir deneyiminde üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, temel kentsel **“altyapıların yapılması”** ve bu altyapılarla kamu hizmetlerinin üretilmesidir. 5393 sayılı yasa sonrasında bu altyapıların ve hizmetlerin kapsam alanı, tüm kırsal alanı da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin “yerelden kalkınma”yı kolaylaştırmak için başvurduğu ikinci yol, kentsel ve kırsal kesimde yaşayanların **“üretimde yararlanacakları kapasitelerini geliştirmelerine”** yardımcı olmaktır. Üçüncü yol ise, **“onların örgütlenerek”**, örneğin kooperatifler ya da birlikler oluşturarak, yapabilirliklerini artırmaya çalışmak olmuştur. Bu bağlamda;

· İzmir Büyükşehir Belediyesi, **kalkınmayı yerelden başlatacaktır**. Bunu yerel varlıklardan yola çıkarak, yerel dinamikleri hemşehrilerinin yenilikçilik ve girişimciliklerine olanak yaratarak harekete geçirecektir.

- İzmir Modeli’nde, **kalkınmanın yerelden başlatılmasında tarım alanında yapılanlara** öncelik verilmesi öngörülmektedir. Bunun için; tarım faaliyetlerine itibar kazandırılması, belediye bünyesi içinde **güçlü bir Tarımsal Gelişme Birimi kurulması**, tarım üretimine yol gösterme deneyimi bulunan zengin bir kadroyla donatılması, katma değerın daha büyük bölümünün üreticilerde kalmasını sağlayabilmek için, girdiler, çiftçi eğitimi, üretim ve pazarlama zincirini bir bütün olarak ele alan **kapsamlı bir politika izlenmesi** yoluyla, **tarımdaki verimliliğin artırılması** önerilmektedir.
- Günümüzün modern tarımın gerektirdiği yüksek verimliliği gerçekleştirmek ve ürününün piyasada yüksek fiyatlarla satışını sağlayabilmek, doğrudan küçük çiftçiler tarafından gerçekleştirilebilir olmaktan çıkmıştır. Kırsal alanın bu güçsüz kesiminin varlığını sürdürebilmesi için örgütlenmeye gitmesi gerekmektedir. İzmir Modeli, bu örgütlenmenin **kooperatifler eliyle gerçekleştirilmesini** önermektedir.
- İzmir Modeli’ne göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi, modern tarımın gerektirdiği, **laboratuvarlar sisteminin** kurulmasını sağlamalı ve çiftçilere toprak, yaprak analizi, gübreleme tavsiyesi, ürünlerin üstünde mücadele ilaçları kalıntısı ölçümleri ve benzeri konularda hizmet üreterek, çiftçinin bu konulardaki gereksinmesini karşılamalıdır. Hasat edilen ürünlerin, pazara hızlı ve bozulmadan gelebilmesi için **köy yollarının asfaltlanmasını** bakım altına alınmasını sağlamalıdır. Hasat edilen ürünlerin bozulmadan ve fiyat bakımından en uygun şekilde arzını sağlamak için, **soğuk zincirin ve soğuk hava sisteminin** belediyenin yetki alanının tümünü kapsayacak biçimde kurulması gerçekleştirilmelidir.
- İzmir Modeli, tarımsal ürünlerden uygun olanları için **coğrafiik işaretler alınmasını**, uygun ürünlerin **hasat dönemlerinde festivaller/şenlikler düzenlenmesini**, hem pazarlamaya yardımcı olmak, hem de “komünite” duygusunun uyandırılması açısından gerekli görmektedir.

İzmir, Dünya'nın en büyük 130 kenti arasındadır. İzmir'in çok odaklı kent-
sel bölgesinde, tarım sanayisinden, tekstile, giyim sanayine, kundura
üretimine, kimya sanayine, demir çeliğe, otomotiv sektörüne kadar geniş
bir sanayi yelpazesine ve bu büyük nüfus yığılmasının ve sanayi küme-
lenmesinin gerektirdiği bir hizmetler kesimine sahiptir. İzmir bir Dünya
kenti olma iddiasını, ekonomik yapısının bu çeşitliliğinden almaktadır.
Böyle bir ekonomi, Dünya ekonomisi içinde yarışabilirliğini sürdürürken,
Dünya ekonomik iş bölümünde yerini bir üst düzeye sıçratabilmesi için,
Dünya ekonomisine entegrasyonunun yüksek olması ve yüksek becerili
işgücünü ve girişimcileri İzmir'e çekebilecek yüksek bir "yaşam kalitesi"-
ni gerçekleştirebilmiş olması gerekmektedir. Böyle bir kentin büyükşehir
belediyesi, katalizörlük yaklaşımını ekonominin kentsel kesiminde de uy-
gulamak durumundadır. Bu bağlamda;

- İzmir Modeli, **tarım dışı alanlarda da yerelden kalkınma için** İzmir Bü-
yükşehir Belediyesi'nin değişik alanlarda **katalizörlük işlevi yüklenmesi**
gerektiğini öngörmektedir. Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki
alanında, yaşam ve üretim için gerekli altyapıyı sağlamak, kentin planlı
gelişmesini sağlamak ve kentte yaşayanların bir "komünite" oluşturma-
sını sağlamak için tüm yapacaklarının, "yaşam kalitesi"ni artırarak, sos-
yal sermaye oluşturarak, İzmir'in gelişme dinamiğini artıracaklarını belirt-
mektedir.
- İzmir Modeli, **İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu'nun (İEK-
KK)** bir demokratik platform olma işlevlerini yerine getirmesini sürdürür-
ken, aynı zamanda bir **yerel kalkınma koalisyonu olma niteliğine** sahip
olarak, kalkınmayı hızlandırmak için ne tür katalizörlük işlevlerine gerek-
sinme olduğunu ortaya koyacak hale gelmesini önermektedir. Bu kurulun,
bir **katalizörlük kuvvü işlevi** görmeye başlaması, İzmir'in gelişmesini
hızlandıracaktır. Böyle bir gelişme dinamiği içinde, İzmir ekonomisinin

çeşitliliği artacak ve krizlere karşı dayanıklılığı (resilience) yükselecektir.

· İzmir Modeli, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yerelden kalkınmayı sağlama konusunda en önemli darboğazın, yeterli çalışma güdüsüne sahip, piyasanın talep ettiği becerilerle donatılmış hünarlı işgücünün sağlanmasında olduğunun bilincinde olarak, **İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Meslek Fabrikası projesinin daha çok geliştirilmesini** önermektedir.

· İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, kalkınmayı “yerelden başlatma” stratejisini uygularken izleyeceği politikalar içinde, **yenilikçilik merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması** öncelikli bir yer tutmalıdır. Böyle “**aynı mekanda çalışma**” (co-working space) gerçekleştirildiğinde, insanların birbirinden öğrenme perspektifi gelişecek ve birlikte çalışma kültürü oluşabilecektir. Yenilikçilik mekanizmaları güçlendirilmemiş bir “yerelden kalkınma” sürecinin sürdürülebilirliğinden söz edilemeyecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, “yerelden kalkınma” anlayışının kendisine yüklediği katalizörlük görevini hem kırsal, hem de kentsel alanlarda uygulamaya çalışırken, yenilikçi bir planlama yaklaşımının geliştirilmesine yol açmıştır. Koray Velibeyoğlu'nun öncülüğünde **Varlık Temelli, Havza Planlama** çalışmaları yapılmıştır. İli/kenti üç havzaya ayırarak, katılımcı bir süreç içinde, yerelin varlıklarına ilişkin bilgilerin toplanması sağlanmış, o yerelde yaşayanların üretim ve yaşam kültürlerine dayanarak, bu yerelliği dışa kapayan tutumlardan uzak durarak, tersine dışa açarak, toplumla entegrasyonunu geliştirecek yerel projeler geliştirilmiştir.

· İzmir Modeli, yerel kalkınma dinamiğinin canlandırılması, yerelliğinin değerlerinin dışarıdan fark edilebilmesini ve bu değerlere ulaşılabilmesini sağlayarak her yerelliğinin İzmir'e entegrasyonunu sağlayabilmek için **havza bazlı, varlık temelli, katılımcı bir planlama yapılmasını önermektedir.**

Bu planlar, konuları paralelinde disiplinler arası bir nitelik taşıyacaktır.

8 | İzmir Modeli'nde Çevre ve Atık Yönetimi

Soru.8.: İzmir Modeli, nasıl bir çok yönlü çevre duyarlılığı ve sorumluluğu öneriyor?

Kültürlerin birikerek gelişmesi sonucunda insanlığın ulaştığı teknolojik düzey, bir yandan insanın yapabilirlik kapasitesini artırırken, öte yandan insanın yıkıcılığını da çok yükseltmiştir. İnsanın sağladığı bu kapasite başıboş kaldığında, ister doğal çevrede olsun, ister yapıli çevrede olsun yüksek bir tahribat yaratma eğilimi taşımaktadır. Bu tahribatı yaratan modern dünyanın insanı, eylemlerinin uzun erimli sonuçları üzerinde bir değerlendirme yaparak düşünme eğilimindedir. Bu nedenle günümüzün çağdaş insanı, kendi varlık sorunu haline gelebilen doğal ve yapıli çevre üzerindeki tahribatın sürdürölmesine razı olamamaktadır. **Uzun erimli insan aklı, ister doğal çevre, ister yapıli çevre üzerinde olsun, sürdürölabilirlik/korumacılık akımını** geliştirmiştir.

Günümüzde Dünya yüzeyinin yarısından fazlası tarım, otlatma, sanayileşme, kentsel gelişim, ulaşım ağıları ve ormancılık gibi insan faaliyetleri tarafından doğrudan etkilenmiştir. Günümüzde Dünya'nın doğal kalmış bölümü, %20'nin altına düşmüş bulunmaktadır. 'Küresel Ayak İzi Ağı'nın yaptığı çalışmalar göstermektedir ki, 1970 yılından bu yana insanoğlunun kaynaklara olan yıllık talebi, dünyanın her yıl kendini yenileme hızından daha fazla olmaktadır. Artık insan faaliyetlerinin sürdürölabilirliği için Dünya'dan daha fazlasına gereksinim bulunmaktadır. **Günümüzde bu sürdürölabilirlik için 1,6 Dünya'ya gereksinme duyulmaktadır.** IPCC Paneli'nde (Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) dünya ısı artışının 2C'yi geçmemesi gerektiğini vurgulamıştır. İklim değişikliklerinde, yalnızca küresel hava ısınmamakta, okyanuslarda asit düzeyi yükselmekte, **biyoçeşitliliğin** azalmasına neden olmaktadır. Birleşmiş Milletler İklim

Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde, alınması gereken önlemler arasında **“karbonsuzlaştırma”** (decarbonizaton) temel önlem olarak ön plana çıkmıştır.

İzmir Modeli'ne göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çevre konusundaki duyarlılıklarının belediye sınırları içindeki çevre konularıyla sınırlı kalmaması gerektiğini, politikalarını geliştirirken, **global düzeydeki sorumluluklarını yerine getirmeye** çalışması gerektiğini düşünülmektedir. Nitekim **İzmir Büyükşehir Belediyesi, Avrupa Birliği Başkanları Sözleşmesi'ni imzalamıştır**. Bu sözleşmeye göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi kendi yetki alanında **karbondioksit salınımını %20 azaltmayı** taahhüt etmiştir. Yine bu sözleşme gereği İzmir Büyükşehir Belediyesi, **“İzmir Sürdürülebilirlik Eylem Planı”**nı (İzmir Büyükşehir Belediyesi Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı-SEEP) 2016 yılında tamamlamış ve bu planı uygulamaya girişmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin global sorumluluğunu yerine getirmesi, salt karbon salınımını azaltmakla sınırlı kalmamaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, **biyoçeşitliğin korunmasında, exsitu ve insitu koruma** yapmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2011 yılında ziyarete açtığı Doğal Yaşam Parkı, hem başarılı bir “exsitu” koruma örneği olmuş, hem de İzmirliilerin “yaşam kalitesi”ne önemli bir katkı yapmaya devam etmektedir. Ayrıca, bir Ramsar alanı olan İzmir Kuş Cenneti'nde gerçekleştirilen “insitu” korumada da İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Kuş Cenneti'ni Koruma ve Geliştirme Birliği'yle (İZKUŞ) birlikte etkin olarak sorumluluk yüklenmiştir.

Çevre sorunlarıyla başa çıkabilecek bir stratejiyi geliştirebilmek için, sürdürülebilirlik/korumacılık akımının gerekçelendirilme biçimi konusunda açıklık kazanmak gerekir. İster **sürdürülebilirlik olsun**, ister bunun ötesi-ne geçen bir **korumacılık olsun**, insanların gerçekleştirmesi gereken bir

görev olarak sunulmuştur. Oysa çevrenin korunmasının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, **hem bir hak hem de bir görev**dir.

Soru.8.1.: İzmir Modeli, belediyelerin çevre konusundaki sorumluluklarını nasıl tanımlamakta, stratejilerini hangi ölçekler için geliştirmektedir?

İzmir Modeli, **İzmir Büyükşehir Belediyesi**'nin belediye yasalarınca belirlenmiş olan, **çevreye ilişkin yükümlülüklerinden** yola çıkmaktadır. Ama İzmir Modeli; sürdürülebilirliği, “yaşam kalitesi”ne referansla tanımladığı için, belediyenin sorumluluğunu daha da geniş bir çerçevede tanımlamaktadır.

İzmir Modeli, belediyelerin çevre konusundaki sorumluluklarını, üç grupta toplamaktadır. **Birinci grupta**, birbiriyle ilişkili olarak **atık üretimi ve çevreyi kirlletme** yer almaktadır. Bu konuda belediyenin yapacağı ilk iş, atık üretimini ve kirlletmeyi azaltmaya çalışmak olacaktır. Belediyelerin **ikinci grupta** yer alan sorumlulukları, **kirleneni temizlemek ve atığı bertaraf etmek** olmaktadır. **Üçüncü sorumluluk** alanıysa, **çevre peyzajının ve doğayla ilişki kurmanın doyumunu** artırmak olmalıdır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, her üç konudaki sorumluluklarını yerine getirmek için, **uzmanlaşmış birimlere sahip** olacaktır.

Bir yerel yönetimin yetki alanındaki bireylerin ya da mikro ögelerin, yaşadığı yörenin çevresel sorunları, ülkenin çevresel sorunları, global çevre sorunlarının ne kadar farkındaysalar ve bu konudaki bir ahlakı ne kadar çok içselleştirmişlerse, yerel yönetimlerin bu konudaki sorumlulukları hafifleyecektir. Bu farkındalık, toplumdaki değişik aktörlerin ortak gayretleriyle gerçekleştirilebilecektir. Bu nedenle **İzmir Modeli, belediyelerin bu farkındalığın yaratılmasının aktörlerinden biri olduğu gibi, kolaylaştırıcısı da** olmasını önermektedir.

Soru.8.2.: İzmir Modeli, kentin/kamu alanının temizliğine nasıl yaklaşıyor?

Bir kent yönetiminin **çevre duyarlılığı, kentin temizliğinden başlamak-tadır**. Ama bu İzmir’de halkın evlerine kapanmış olarak yaşamamaları, kamu alanını yoğun olarak kullanmaları dolayısıyla özellikle önem kazanmaktadır. Bu bağlamda;

· İzmir Modeli; İzmir’de, kamu alanlarının temizlik standartlarının yüksek tutulmasını önermektedir. İzmir’in “yaşam kalitesi”ne ilişkin vizyonu, **temizliği de kentin başarması gereken temel performans özelliklerinden** biri haline getirmektedir.

Bu hedefe ulaşmak için hem kentlilerin, hem ilçe belediyesinin, hem de büyükşehir belediyesinin üzerine düşenleri yapması gerekmektedir. Ama sınırlı olsa da kirli olan alanlar kalıyorsa, kentin temizlik algısını/ yargısını olumsuz olarak etkileyecek durumlarda büyükşehir belediyesi sorumluluk almaktan kaçınmamalıdır.

· İzmir kamusal alanlarında, **“bal dök yala” denilebilecek bir düzeyde temizlik standardı** uygulanacaktır. Bunu gerçekleştirmek için gerekli görülen alanlarda bu sorumluluğu Büyükşehir Belediyesi yüklenecek, bunu sağlamak için temizlikten sorumlu birimini, yeterli teçhizat ve işgücüyle donatacaktır.

Soru.8.3.: İzmir Modeli, katı atığın yönetimi konusunda neler getiriyor?

Katı atık sorunu bir yerde kirlilikle ilişkilendirilebilse de, ondan daha temel ve yapısal bir sorundur. Katı atıklar, hem sağlık, hem görsellik, hem de toplumun geleceğiyle yakından ilişkilidir. Atığın bir kaynağı bireylerin/ ailelerin tüketimleridir. Gereksiz tüketim ne kadar artarsa, yarattığı atık da artmaktadır. Eve getirirken içinde taşındığı torba, ürünün ambalajı bir atık yaratmaktadır. Eve alınan bu madde/nesne bozularak tüketilemez hale gelince ya da bozulunca bir atığa dönüşmektedir. Kısacası, **atığı**

azaltmanın yolu, tüketimi azaltmanın yolunu bulmaktan geçmektedir.

Bir şeyin değersiz bir çöp olarak görülmesi, onun sahibinin kullanım biçimine bağlıdır. Bu çöp olarak görülen şey, başka bir kullanıcı bakımından yararlanılabilecek bir kaynak olarak görülebilecektir. Birisinin değersiz gördüğü bir şeyi, onu değerli gören bir başka kişiye ulaştırmayı başardığımızda, çöp kalmayacak, katı atık sorunu çözülmüş olacaktır. Bu durumda **katı atık sorunu, sıfır çöp yaklaşımıyla bir çözüme ulaştırılmış** olmaktadır. Bu bağlamda;

- Katı atıkları bertaraf etmeye başlamadan önce, katı atık miktarını azaltmaya çalışılmalıdır. Bu konuda başvurulabilecek yollardan biri, kentte **ikinci el eşya pazarları geliştirilerek, tüketim faaliyetlerinin ayak izini küçültme yoluna** gitmek olacaktır. Bu doğrultudaki bir başka çaba, hem doğa içinde çözülmesi uzun yıllar alan plastik torba kullanımını azaltmak, hem de kullan at davranışına karşı çıkarak tekrar kullanımına olanak vermek için alınan **maddelerin evlere taşınmasında bez torbalar ve filelerin kullanımını** teşvik etmek olacaktır.

- İzmir Modeli'ne göre, belediyelerin çevre sorunları konusunda yükümlenmesi gereken temel sorumluluğu, bireylerin yaşamları, sanayinin ve hizmetlerin üretimleri sırasında **yarattığı kirliliği temizlemek ya da atıkları bertaraf etmek** olmaktadır. Bir kentte katı, sıvı ve gaz atıklar ne kadar çok bertaraf edilebiliyorsa, kentin çevresi o kadar temiz kalıyor diyebiliriz. İzmir Büyükşehir Belediyesi, her üç konudaki sorumluluklarını yerine getirmek için **uzmanlaşmış birimlere sahip olacaktır**. Bunun için gerekli altyapıları kurarak, işletecektir.

Soru.8.4.: İzmir Modeli, sıvı atıkların bertaraf edilmesinde nasıl bir yaklaşım önermektedir?

Evsel kullanımlar ve sanayi kullanışları sonucu oluşan **sıvı atıkların bertaraf**

edilmesi ve arıtılması konusundaysa, İzmir çok ileri bir aşamaya ulaşmış bulunmaktadır. Bu gelişme Körfez'deki kirliliğin çok yüksek boyutlara ulaşması, Körfez'den gelen kokuların rahatsız edici hale gelmesi üzerine, İzmir Körfezi'ni temizlemek üzere Büyük Kanalı Projesi'nin yapılmasıyla başlatılmıştır. Bu projede ilk ihale 1992 yılında başlamış, 2002 yılında son aşaması tamamlanmıştır.

İzmir Modeli, sıvı atıkların bertaraf edilmesinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, İZSU'yla gerçekleştirdiği **öncülük rolünü sürdürmesini** önermektedir. Bu öncülüğünü yağmur sularıyla, pis su sistemlerin ayrılması konusunda da sürdürmesi, ileride yağmur sularının değerlendirilmesi konusunda da yeni adımların atılmasını önermektedir.

Soru.8.5.: İzmir Modeli, gaz atıklarından kaynaklı hava kirlenmesinin önlenmesi için hangi politikaları önermektedir?

Gaz atıkları bir yandan hava kirliliğine, diğer yandan iklim değişikliğine yol açmaktadır. Bizi bu bölümde, hava kirliliği ilgilendirmektedir. Kış dönemlerindeki konut ısıtması, sanayinin saldıgı baca gazları ve kullanılan motorlu araçların egzoz gazları, İzmir özelinde İzmir Limanı'na gelen gemilerin ağır yakıt kullanmasından doğan kirlilik bir araya gelerek **İzmir havasının kirliliğini** oluşturmaktadır. Türkiye hava kirliliği sorununun farkına, 1970'li yıllarda varmıştır. Kış aylarında konutların yerli linyitlerle ısıtılması dolayısıyla, havadaki katı madde parçacıkları ve sülfür dioksit miktarı, Dünya Sağlık Örgütü'nün standartlarını 5-10 kat aşmaya başlamıştı.

Tabii, Türkiye'deki uzmanlar da hava kirliliği sorununun çözümünün, ısıtma için **temiz yakıt kullanmaktan geçtiğini** biliyorlardı. Ama Türkiye'nin ithal ikamesine dayanan ekonomik politikası, temiz yakıtın ithaline olanak vermiyordu. Türkiye, 1980 sonrasında kentlerini doğalgazla ısıtmaya geçti. Doğalgazın kullanıldığı yerlerde, kış ısıtmasından gelen hava kirliliği

önemli ölçüde düştü. İzmir'in coğrafik konumu, doğalgazın İzmir'e önemli bir gecikmeyle gelmesine neden oldu. **İzmir'e doğalgaz 19 yıl gecikmeye, 2011 yılında** geldi. 2014 yılında doğalgaz, tüm ilçelere ulaşmış bulunuyordu. Bu durumda;

- İzmir Modeli de, havası **temiz bir kent oluşturmak için, temiz yakıt ve temiz bir enerji (elektrik) kullanımı politikasını** önermektedir. Kullanılan enerjinin temiz olabilmesi için, bu enerjinin kaynakları içinde yenilenebilir enerji kaynaklarının payının yüksek olması gerekmektedir.

Soru.8.6.: İzmir Modeli'nin, doğada var olan olumlulukların korunması ve geliştirilmesi konusundaki önerileri nelerdir?

Bir belediyenin, çevreye ilişkin stratejilerini/politikalarını sadece kirliliğin üretiminin azaltılmasına ve giderilmesine kısacası, olumsuzlukların yok edilmesine hapsedmemek gerekir. **Doğada var olan olumlulukların korunması ve geliştirilmesinin** kentlinin “yaşam kalitesi”ne katkısını da sağlamak, yerel yönetimin esas görevlerinde biridir.

- İzmir Modeli'ne göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üçüncü sorumluluk alanı, **çevre peyzajının korunması** yoluyla ve bireyin **doğayla ilişki kurma kanallarını oluşturup** geliştirerek, **bireyin doyumunu artırmak** olmalıdır. İzmir Modeli, “yaşam kalitesi”nin artırılması ve çevre sorunlarının çözümü bakımından, yeşil alanların, rekreasyon alanlarının, parkların artırılması yanı sıra bunların sürekli bakımını ve onarımını gerekli görmektedir.

9 | İzmir Modeli'nde Kentsel Altyapı

Soru.9.: İzmir Modeli, bir kentte temel kentsel altyapının sağlanmasına nasıl yaklaşıyor?

Bir kentin yaşayanlarının “yaşam kalitesi”ni yükseltebilmesi, kentteki sanayi ve hizmetlerin üretilmesi için gerek duyulan su, elektrik,

doğalgaz, telefon, atık su toplama ve artıma tesisatı, kent içi yollar, kentteki raylı ya da motorlu taşıma sistemleri ve benzeri donatıların tümü, genel olarak kentsel altyapı kapsamı içinde bulunmaktadır. Modern belediyelerden en çok beklenen hizmet, genellikle bu altyapıların yapılması ve işletilmesinin sağlanması olmaktadır.

Bir kentin kentsel altyapısının yetersizliği, etkinliğinin ve verimliliğinin düşüklüğüne neden olmaktadır. Bir kentte altyapıların ve onların sunduğu hizmetin varlığı, ***o kentte yaşayanların yapabilirliklerini, dolayısıyla özgürlüklerini artırmaktadır*** denilebilir. Bir kentte, kentlilere sunulan altyapı çeşitliliğinin artması, “yaşam kalitesi”nin “hedonik” ve “euadamonik” yönlerinin her ikisinin de gelişmesine yol açar. Kentsel altyapılar, genellikle bir ağ oluşturma özelliğine sahiptir. Günümüzde toplumsal yapının ağ özelliği taşıması, büyük ölçüde kentsel altyapılar yoluyla gerçekleşmektedir. Kentsel altyapıların verdiği hizmetlerin karşılığı, bir biçimde kullanıcılar tarafından ödenmektedir.

Bu bölümde, İzmir Modeli’nde İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kentsel altyapı hizmetleri konusunda izleyeceği stratejik tercihler geliştirilirken, İZSU’nun içme suyu sağlama faaliyetleriyle, kent içi toplu ulaşım faaliyetleri üzerinde durulacak, belediyenin denetimi olmayan elektrik ve doğalgaz dağıtım faaliyetleri üzerinde bir öneri geliştirilmeyecektir.

Soru.9.1.: İzmir Modeli, İZSU tarafından İzmir’in içme suyunun sağlanması konusunda neler öneriyor?

İzmir’in içme suyu İzmir Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İZSU) tarafından sağlanmaktadır. İZSU, kentlilere, 24 saat kesintisiz, Sağlık Bakanlığı’nın “İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkındaki Yönetmeliği”nin koyduğu standarda uygun kalitede su vermenin yanı sıra, su baskınlarına karşı kenti korumak ve atık suları uzaklaştırmak için de

kanalizasyon, yağmur suyu kanalı ve dere ıslahı faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bunlara ek olarak, evsel ve endüstriyel atık suları da arıtmaktadır. İZSU, sağlık standartlarına tamamen uygun su sağlamaktadır. Ama Türkiye’de kültürel alışkanlıklar içinde, içme suyunda bunun ötesi talep edilmektedir. **İnsanlar, suda bir lezzet bulmak istemektedirler.** İZSU, halkın lezzetli su talebini düşük fiyatlarla karşılamayı bir görev bilerek, İzmir (Homeros Vadisi), Bademli ve Doğançay’da dolum tesisleri kurarak İzmirliilere düşük fiyatlarla, lezzetli su satışlarına başlamıştır.

İzmir Modeli, İzmir’de İZSU deneyiminden yararlanarak, İzmir’e su sağlanması konusunda üç stratejik tercih yapmaktadır. Bunlar;

- İzmir Modeli, **yakın gelecekte İZSU’nun** İzmir’de su kaynaklarının değerlendirilmesi ve temizlenen suyun güvenli bir şekilde kentlilere ulaştırılmasını, ileri teknolojik yöntemlerle gerçekleştirmeye çalışan yaklaşımının, halkın arızaya ilişkin taleplerinin karşılanmasına ilişkin duyarlılığını artırarak **sürdürülmesini önermektedir.**
- İklim değişikliğinden en çok etkilenen iki kırılgan kaynak olarak su ve enerjinin karşılıklı bağımlılığındaki verimi gözetmek, gerek su temini, dağıtım ve arıtmasından doğan çevresel etkileri, gerekse tüketicilere yansıyan maliyetleri en aza indirgeyecektir. Örneğin, İzmir Modeli “temin edilen suyun, bu suyu temin etmek için gereken enerjiyi üretecek sudan az olmaması” gibi ölçütlere göre olası projelerin gözden geçirilmesini önermektedir.
- **İZSU uzun erimde, havza yönetimine geçmek için yeniden yapılandırılmalıdır.** Havza yönetimi denildiğinde, kullanılmış suyun arıtılarak yeniden sisteme verilmesinin ötesine geçen bir açılıma sahiptir. **İzmir’deki dereleri, sulak alanları ve deniziyle (Körfez) tüm bir sucul ekolojiyi kapsamaktadır.** Bu nitelikte bir alanın yönetilebilmesi için, sistemin tümüyle korunması, izlenmesi, yaşanmakta olan değişimlerin bilimsel

temsili gerekmektedir. Havza yönetimi yaklaşımı içinde yerüstü suların yanı sıra, yeraltı suları da aynı önemle ele alınacaktır.

Soru.9.2: İzmir Modeli, İzmir Körfezi'ni koruyup iyileştirerek kent yaşamına nasıl dahil etmeyi öneriyor?

İzmir Modeli'nin özgün yönlerinden biri de, Körfez olgusunun kapsamlı bir şekilde ele alınmasıdır. İlgili yazında açık deniz kıyısındaki yerleşmeleriyle, deniz arasındaki ilişkiye dayanan bir ele alış hakimdir. Oysa Körfez kıyısında kurulan kentlerin, çok daha karmaşık bir problematiği bulunmaktadır. Körfezler, kıyılara göre bir yandan çok daha zengin olanaklar sağlamakta, öte yandan sürdürülebilmesini sağlanması çok daha zor bir ekosistem oluşturmaktadır.

İzmir kenti ekonomik dinamiğini, hinterlandının Ege'yi kapsamı kadar, **Akdeniz'e açılan görkemli Körfezi'nden** de almaktadır. İç Körfez'in en iç noktasında yer alan Alsancak Limanı, kentin ticaretinin canlılığının ana nedenlerinden biri olmaktadır. İzmir Körfezi, İzmirlilerin yaşamındaki anlamını sadece ekonomisine katkısından değil, İzmirlilerin yaşamının stressiz olmasına katkısından da almaktadır. İç Körfez'in çevresini bir amfi tiyatro gibi saran İzmir'de yaşayanlar, her gün denize bakarak, deniz üzerinde yolculuk yaparak, yakın gelecekte de Körfez'de yüzerek, yaşam doyumlarını artırabilmekte, stresli bir yaşamın yükünü taşımaktan kurtulabilmektedir.

İzmir-Körfez ilişkisi, herhangi bir kıyıda bulunan bir yerleşmenin denizle ilişkisinden çok daha karmaşıktır. Kıyı, doğrusal olarak uzanıp gitmemektedir. Kıvrılarak kendi üzerine kapanırken, konveks olmayan bir durumu (Körfez) yaratmaktadır. Konveksitenin bulunduğu bir kıyıda duran bir kişi denize baktığında, sonsuzdaki bir ufku görecektir. Özellikle geceleri bu ufuk, karanlıktır. Oysa İzmir gibi bir Körfez'in kıyısına gidilerek

ileriye bakıldığında, karşı kıyı görülecektir. Gece parıldayacak, umut getirecektir. Ayrıca bu Körfez'in sürdürülebilirliği için, yarattığı karmaşık su akımları konusunda düzenlemelere gitmek gerekecektir. **İzmir konusunda kurulacak tahayyüller, bir Körfez tahayyülüyle birlikte kurulmak durumundadır.**

İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Körfezi'nin hem sağladığı büyük olanaklar, hem de sürdürülebilirliği konusunda alınması gereken özel önlemler bakımından **"İzmir Büyük Körfez Projesi"**nin, vizyonuna çok önem vermekte ve gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

İzmir Körfezi'nin ekolojik dengesini bozan, iki temel dinamik bulunmaktadır. Bunlardan biri, Körfez'e akan akarsuların taşıdığı akarsuların yarattığı **dolma tehlikesidir**. Bu tehlike bir yandan büyük gemilerin limana ulaşmasını zorlaştırmakta, öte yandan Körfez'i temizleyen deniz akıntılarının gücünü kaybetmesine neden olmakta, dolayısıyla Körfez'in temizlenmesini zorlaştırmaktadır. İkinci önemli dinamikse, Körfez'in çevresinde oluşan yerleşmelerin atık sularının arıtılmadan denize boşaltılmasının yarattığı deniz kirlenmesidir. Bu da özellikle İç Körfez'de **ötrofikasyona** yol açmaktadır. 1960'lı yıllara kadar Körfez'in dibi kumla kaplıyken, 1980'lere gelindiğinde zemin hidrojen, sülfür ve metan gazlarıyla doymuş ve kalın bir organik çamurla kaplanmıştı. Kentin nüfusunun hızla artmasına ve sanayisinin gelişmesine paralel olarak, doğrudan Körfez'e boşaltılan ev ve sanayi atıklarının miktarı çok artmış, özellikle Körfez'in en iç kesiminde yaşayabilen canlıların sayısı çok azalmıştır. Körfez, kokmaya başlamıştır.

İzmir bu hassas ekolojik sistemde bulunmanın ve kötü yönetilmenin çok olumsuz sonuçlarını yaşadktan sonra, "Büyük Kanal Projesini" uygulayarak Körfez'in temizlenmesini sağlamış ve büyük bir geri dönüş yaşamıştır. İzmir Modeli de, İzmir Körfezi'nin öyküsünden esinlenerek, Körfez'e ilişkin üç konuda stratejik tercihler yapmakta ve politikalar geliştirmektedir.

Bunlar;

- **Körfez’in Sürdürülebilirliğinin Geliştirilmesi**
- **Körfez’in Kaynaklarının Değerlendirilmesi**
- **Körfez’den İzmirliğin Yararlanılmasının Artırılması**

diye sıralanabilir.

İzmir kenti ve İzmir Körfezi’nin kaderi, birbirine sıkı bir şekilde bağlanmıştır. Sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için ekosistemine, mühendislik projeleriyle sürekli müdahale gerekmektedir. Bu müdahalelerin sadece merkezi hükümetlerin takdir yetkilerine teslim edilmesi doğru olmayacaktır. Yerel yönetimlerin bu konudaki karar yetkilerinin genişletilmesi gerekmektedir.

Soru.9.3: İzmir Modeli, kent içi ulaşım altyapısını sağlamak ve işletmek konusunda neler öneriyor?

Günümüzün kentlerinin işlerliğini sürdürebilmesi ve performansını gerçekleştirebilmesi için insanların her gün yaşamın ritmine göre evlerinden çıkarak, işlerine, okullarına ve kendilerini yenileme için gerekli faaliyetlere gidebilmeleri ve geri dönebilmeleri gerekmektedir. Bu da belli saatlerde karşılanması gereken, kent içi yolculuk talebini ve örüntüsünü yaratmaktadır. **Kent içi ulaşım sorunu**, işte bu talebin insanları sıkıntıya sokmadan, büyük zaman kayıplarına uğratmadan karşılanması diye tanımlanmaktadır.

Bu talebin, insanların “yaşam kalitesi”ni düşürmeden karşılanabilmesi konusunda İzmir Modeli’nin stratejik tercihlerinin ifade edilmesinde **“erişebilirlik”** ve **“mobilité”** kavramlarından yola çıkılması çok yararlı olmuştur.

“Erişebilirlik”, kente ilişkin bir özelliktir. Kentte yaşayanların, kentteki bir faaliyete, bir yere gitmek istediklerinde ulaşılma olanağını kastetmektedir.

Erişebilirliğin yüksek olması, **kentte yol sisteminin/altyapının gelişmiş bulunmasına bağlıdır**. Bu durumda da erişebilirliğin artırılması görevi, temelde ilgili yönetimin/belediyenin sorumluluğu olmaktadır.

“Mobilite”, genellikle insanların ve nesnelerin yer değiştirebilme/değiştirebilme kapasitesine sahip olması diye tanımlanmaktadır. Burada nesnelerin yer değiştirmesi üzerinde durulmayacaktır. Bu durumda **mobilité, insanlara ilişkin bir kapasitedir**. Bu nedenle bir yandan insan sağlığına, diğer yandan insanın kapasitesini artırmakta yararlanabileceği araç ve gereçlere sahip olmasına bağlıdır. **“Mobilite”**nin insana bağlı bir kapasite olduğu saptaması, kamu yönetiminin yapacağı bir şey olmadığı anlamına gelmemektedir.

İnsanın “yaşam kalitesi”nin artırılması, hem erişebilirliğin, hem de mobilitenin artırılmasını gerektirmektedir. Erişebilirliğin artırılabilmesi sorumluluğunun, kamu yönetiminde olduğu açıktır. Ama bireyin mobilitésinin nasıl artırılabilceği konusunda, biraz açıklama yapmak gerekiyor. Bireyin mobilitésinin artırılması konusunda, yerel yönetimin yüklenmesi gereken sorumluluklar vardır. Örneğin **engellilerin mobilitésinin** artırılabilmesi için, kent içi yolların engellilere uygun biçimde yeniden tasarlanması ve uygulanması gerekiyor. Ayrıca bireyin mobilitésini artıracak araçların sağlanması için yerel yönetimler **kamu toplu taşıma işletmeleri oluşturarak**, bireye taşıma hizmeti veriyorlar. Ama birey mobilitésini artırmakta sadece yerel yönetimin sunacağı hizmete bağımlı değildir. Bireyin **kendisi, otomobil olarak mobilitésini çok yükseltebilmektedir**. Tabii kent merkezlerinde otomobilin etkili olabilmesi için otopark sorununun çözülmüş olması gerekir.

Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesi kentlilerine otobüs, elektrikli tren, metro, tramvay, gemi gibi değişik türdeki araçlarla hizmet vermektedir. Böyle çok türlü bir ulaşım sisteminde, **çok türlüüğün mobilité için bir**

engel haline gelmemesi için tüm hatlarda kullanılabilen **tek kart (İzmir Kart) sistemi** geliştirilmiştir.

Bir kentte, kent içi ulaşım probleminin nasıl çözüleceğine ilişkin olarak öneriler geliştirebilmek için, **kent içi ulaşım sorununun çözümünün/çözumsuzlüğüne ne olduğunu tanımlamış olmak gerekecektir.** Kentin faaliyet yapısının ve mekânsal dağılımının yarattığı yolculuk taleplerinin, kentin erişebilirlik alt yapısı ve kentte yaşayanların mobilite kapasite-rince, önemli bir **trafik sıklığı yaratmadan** karşılanması halinde çözümün olduğu söylenebilir. Bu durumda sorunun çözülmemiş olmasının göstergesi de, trafik sorununun varlığı olmaktadır. Kısaca ifade edilmek isteniyorsa **çözümün, kentin erişebilirlik altyapısıyla, mobilite kapasitelerinin uyumunu sağlamaktan geçtiği** söylenebilecektir.

İzmir Modeli, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin özellikle 1990'lı yıllar sonrasındaki kent içi ulaşım deneyimini göz önüne alarak, kent içi taşıma konusundaki temel stratejik tercihlerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır.

- Kent içi ulaşım **sorununun çözümü, kentin arazi kullanma planlamasından bağımsız olarak ele alınmamalıdır.** Arazi kullanma planları, kentteki araçlı yolculuk taleplerini en aza indirecek şekilde hazırlanmalıdır. Bunun için hazırlanan **arazi kullanma lejantları, karışık kullanışlara olanak verebilmelidir.** Bu karışık kullanışlar, araçlı yolculuk talebini en aza indirecek, arazi kullanışları arasındaki tamamlayıcılık, ilişkilerin yaya olarak kurulmasının payını yükseltecektir.
- Bir kent yönetiminin kendi yetki alanındaki **insanların mobilitelerini,** büyük trafik sorunları yaratmadan artırabilmesinin en ekonomik yolu, o kentte **çok türlü bir toplu ulaşım sistemi** oluşturmaktan geçmektedir.
- Toplu ulaşım sistemlerinin, etkili olabilmesi ve özel arabanın sağladığı mobilite karşısında yenik düşmemesi için, hizmetini **yolcu memnuniyeti odaklı olarak, konforlu, ekonomik, güvenli, yeterli sıklıkta ve**

performansı tahmin edilebilir olarak verebilmesi gerekmektedir.

- İzmir özelinde toplu taşıma hizmeti arzında olanaklar el verdiğince, **deniz yolculuğunun payı en yüksek düzeye çıkarılmalıdır**. Bu yolculuklar, kent içi yolculukların yarattığı stresin oluşmasını engellediği için, kentlilerin yaşam kalitelerine daha yüksek katkı yapacaklardır.
- İzmir Modeli, toplu taşıma hizmetinin üretilmesinde, **elektrik enerjisi kullanan araçlara dayanılmasını**, bu yolla hem yolculuk maliyetinin düşürülmesi, hem de karbon ayak izi bırakılmaması için önermektedir.
- İzmirlinin “mobilité” kapasitesinin artırılmasında, insanların özel araba kullanımı ortadan kaldırılamamaktadır. Özel araba, bireyin mobilité kapasitesini tamamen kendi kararına bağlı kıldığı için tercih edilmektedir. Bu tercih ancak yüksek maliyetler, ya da trafik sıklığı dolayısıyla doğan yüksek zaman kayıplarından etkilenebilmektedir. Bir kentte, kent içi yolculuk taleplerini karşılarken, erişebilirlik altyapısının trafik sorunu yaratmadan yeterli hizmet verebilmesi için **özel araba sahiplerinin kent merkezine giderken, özel arabalarını değil toplu taşıma araçlarını kullanmaya ikna edilmesi** gerekmektedir. Bunun için kente giren özel otomobillere fiyatlandırma yoluyla maliyet yüklenmesi, kent merkezinde arz edilen otopark miktarının ve fiyatlarının denetlenmesi gibi yollara başvurulmalıdır.
- İzmir Modeli, kentte yaya ve bireysel (bisiklet) yolculuklarının özendirilmesini önermektedir. İzmir’deki yaşam kalıbı içinde, ev dışı yaşamın önemi düşünülürse yaya ve bisikletli yolculuğun önemi üzerinde de durmak gerekir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmirdeniz projesi kapsamında, Körfez’in kıyısında sürekliliği olan bir yaya ve bisiklet yolları sistemi oluşturmuştur. 2014 yılında da, **Akıllı Bisiklet Kiralama Sistemi’ni (BİSİM)** işletmeye başlamıştır.
- İzmir Modeli, belediyelerin kentteki erişebilirlik altyapılarının geliştirilmesinde **engellilerin yaşama katılmalarını kolaylaştıracak** düzenlemelerin

gerçekleştirilmesini, insanların onurlu yaşam haklarının bir koşulu olarak görmektedir.

· İzmir Modeli, kentlerde çok türlü bir toplu taşıma hizmetleri sunulurken, bu hizmetlerin üretilmesinde kullanılan araçların türlerine göre uzmanlaşmış bir örgütlenmeye gidilmiş olsa bile **bu hizmetlerin kullanıcıya ulaştırılmasında, tek elden bir yönetimin gerektiği** üzerinde durmaktadır.

10 | İzmir Modeli’nde Planlama ve Tasarım

Soru.10.: İzmir Modeli, yerleşmelerin biçimlenmesini sağlayan tasarlama, düzenleme ve uygulama süreçlerinde izlenmesi gereken yaklaşımlar ve pratikler konusunda neler öneriyor?

12 Kasım 2012 tarihinde **6360 sayılı yasanın** çıkarılmasıyla, “Büyükşehir Belediyelerinin Sınırlarıyla”, “il sınırlarının” özdeşleştirilmesi kentlerin ve dolayısıyla belediyelerin mekandaki temsilinde önemli değişiklikler yaratmıştır. Ayrıca bu mekanda yer alan yerleşmenin **tek odaklı bir metropol olmaktan çıkarak, çok odaklı bir kent bölgeye dönüşmeye başlamasıyla**, burada yaşayanların “yaşam kalitesi”ni geliştirebilmek için yapılan planlama çalışmalarında, var olan kurumsallaşmış planlama anlayışında yeni düzenlemelere gitmek ihtiyacı doğmuştur.

Bu alanda nasıl bir planlama geliştirilmesi gerektiği konusunda bir öneri yapmadan önce, tüm İzmir ilini kapsayan bir yerel yönetim yetki alanının **geometrisinin özgünlükleri üzerinde de durmak gerekir**. İzmir ili, **konveks olmayan bir geometriye** sahiptir. Konveks olmamanın ne anlama geldiğini anlatabilmek için bir örnek verelim; Bergama-Ödemiş arasına, bir çizgi çizdiğimizizi düşünelim. Bu çizgi il sınırları içinde kalmayacak, Manisa’nın merkez ilçesi ve sanayi kümelenmesinin bulunduğu alanın üzerinden geçecektir. Bu, konveks olmayan bir şeklin özelliğidir.

İzmir'in şekline ilişkin ***bir başka konvekslik tartışması, Karaburun ve Foça arasında çizilen*** çizginin içinde Akdeniz'in, karanın içine sokulan en uzun körfezlerinden biri olan İzmir Körfezi'nin yer alması üzerinden yürütülebilir. İzmir'in şekli sadece kara üzerinden tanımlanırsa, burada da konveks olmayan bir durum söz konusudur. Körfez olmanın yarattığı sorunlar görmezden gelinerek, gerçekçi bir planlama yapılamaz. Bu nedenle böyle bir konveks olmama durumunun söz konusu olduğu ***bir ilin arazi kullanma planlamasını, ilin kara alanlarını ve Körfez'i içeren bir bütünlük içinde ele alarak yapmak*** gerekecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanlarının mekânsal planlaması/tasarlanması ve bunun uygulanmasının denetimi konusunda bir sistem önerebilmek için, söz konusu mekanlarda ne tür dinamiklerin etkili olduğunu bilmemiz gerekir. İzmir yerelinin mekanlarında ***fiziki yapısının biçimlenmesi, iki dönüştürme ve bir de direnç mekanizması ve İZBAN yardımıyla kavranabilir***. Bu mekanizmalardan;

Birincisi, İzmir'in merkezinde yer alan çok odaklı yapılaşmış alanların çevresindeki boş ve tarımsal alanları yapılaştırarak yayılmasıdır. Sanayi toplumunun tek merkezli ***metropollerinin bilgi toplumuna geçerken, çok odaklı kentsel bölgeye dönüşmesinin*** gerisinde, dıştan ve içten kaynaklanan nedenleri bulunmaktadır. Bir yandan, küreselleşen dünya ekonomisi, yerel ekonomileri uluslararası düzeyde yarışabilirliği gerçekleştirebilecek ölçekleri sağlayabilmek için, çok sayıdaki kent kümesini bir araya getirmek durumunda bırakmıştır. Öte yandan yeniden biçimlenen bu kentler kümelenmesi, ***kendi kendini örgütleyen bir sistem*** halinde fiziki mekanda yayılmacı dinamikler yaratmış ve kent sınırlarını belirsizleştirmiştir.

İkincisiyse, İzmir'in 626 kilometreye varan uzun kıyısında, temelde yazlık konutların ve turizm tesislerinin yapılmasıyla yaşanan ***kıyılaşıma süreci***,

zaman içinde tüm kıyılar boyunca yayılırken, aynı zamanda **kıyıdaki yerleşme derinliğini** de artırmaktadır.

Bu dönüşen alanların dışındaki yerlerde in-situ biyoçeşitlilik koruma alanları ve ormanlar temelde kurumsal olarak, intensive tarıma geçen tarım alanları ekonomik olarak **dönüşme karşısında bir direnç** oluşturmaktadır.

Bu temel dinamiğe Aliağa'dan, Torbalı'ya uzanan **İZBAN hızlı ulaşım demiryolu hattı**, İzmir'in mekanında erişebilirlik matriksini değiştirerek yeniden şekil vermektedir.

İzmir Modeli'nde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin böyle bir dinamiğin etkisi altındaki yetki alanında, *planlama/tasarım etkinlikleriyle; yerleşmelerin formunu denetleyerek, çevre değerlerinin ve tarımsal kaynakların tahribatını engellemek, yaşayanlara erişilebilir, okunabilir, hareket olanakları kolay ve insanların seçim yelpazesini genişleten bir çeşitlilik içeren, "yaşam kalitesi" yüksek bir yerleşme ve yaşam çevresi sunmayı amaçlamaktadır. Bu yerleşmenin çevreye olan ayak izi küçülecek, İzmir-liler yaşadıkları alanlara anlam yükleyerek, yer olarak algılamayı sürdürecektir. Ayrıca spekülasyona kapalı adil bir kentleşmenin gerçekleştirilmekte olmasının huzurunu yaşayacaktır.*

İzmir Modeli'nde, bu tür bir mekânsal oluşum dinamiğe sahip olan **İzmir'in sürdürülebilir ve gelişen "yaşam kalitesi"nin gerçekleştirilebilmesi için, altı ögeli (İzmir'in (Kara+Körfez) 1/100.000'lik Çevre Düzeni Planının Hazırlanma ve Uygulanma Mekanizmaları, İzmir'in Çok Odaklı Yerleşme Merkezi İçin İmar Yönetimi, Katılımcı Kentsel Tasarım Projeleri, Kentin/İlin Yeşil Vizyonu ve Peyzaj Planları, Kentsel Dönüşüm Projeleri, Tasarım Rehberleri) bir planlama sistemi** tasarlanmıştır.

Soru.10.1.: İzmir'in (Kara+Körfez) 1/100.000'lik çevre düzeni planının hazırlanma ve uygulama mekanizmaları nelerdir?

İzmir Modeli, yeni bir **1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı** önermektedir. Bu üst ölçekli plan, beklenileceği üzere uzun erimli bir perspektif içinde, alt ölçekli imar planları ve kentsel tasarım projeleri ve kentin mekânsal gelişme dinamiğini yönlendirmek için bir üst çerçeve oluşturacaktır. Ayrıca İzmir'in iç dinamiklerinin mekânsal sonuçlarının araştırılması için, uygun bir tartışma çerçevesi yaratacaktır. Bu çerçeve, merkezi yönetimin İzmir'e yarattığı **mekânsal emrivakiler konusunda da uygun bir müzakere temeli oluşturacaktır.**

Bu planların İzmir'in mekânsal gelişimini denetleme işlevini yerine getirebilmesi için, temelde **iki tür karar vermiş olması** gerekmektedir. Bunlardan birincisi, İzmir yerel yönetim mekanının **arazi kullanma farklılaşması** konusunda verilen kararlarıdır. İkincisiyse, arazi kullanma kararlarını tamamlayan **altyapılara ilişkin ağlar ve düğümler (node) sistemi** olacaktır. Günlük yaşam ritmini, arazi kullanmalardan çok bu odaklanmalar belirleyecektir.

İzmir Modeli içinde önerilen 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı, halen imar mevzuatı içinde yer alan çevre düzeni planları, üç açıdan farklılıklar içermektedir. Bunlardan;

Birincisi, İzmir ilinin kara kesiminin konveks olmayan geometrisi ve Körfez'in kentin yaşamı bakımından kritik önemi dolayısıyla, yapılacak kullanım planlarının kara ve Körfez'in tümü için birlikte hazırlanması olmaktadır.

İkinci önemli farklılık, çevre planının lejantında yaratılmıştır. Bu ölçekte hazırlanacak planın arazi kullanma lejantı, bu ölçeğe uygun olmalıdır. Bu ölçeğin arazi kullanmaya ilişkin lejantları 1/5000 ölçekli planların, Atina Şartı'nda öngörüldüğü gibi, her bir arazi kullanımının birbirinden ayrı

olması gerektiği varsayımına uygun olarak çok ayrıntılandırılmış olarak tanımlanmamalıdır. Bu ölçekte yaşamın bütünlüğü içinde **karma kullanışları ifade eden bir arazi kullanma lejantı kullanılmalıdır**Üçüncü farklılık; “Çevre Düzeni Planları”nın, merkezi yönetimlerin emrivakilerini yerelliklere tebliğ eden kurumsal bir araç olmaktan çıkarılarak, bu planların ya yerel yönetim tarafından ya da **yerel yönetimle, merkezi yönetim tarafından işbirliğiyle ve karşılıklı olarak müzakere edilerek** gerçekleştirilmesi önerisiyle yaratılmaktadır.

Yerel yönetimler, merkezin müzakere etmeden yaptığı emrivakilerden kurtarılamamışsa, Türkiye’de yerel düzeyde, sağlıklı bir demokrasinin varlığından söz edilemeyecektir.

Soru.10.2.: İzmir’in, Çok Odaklı Yerleşme Merkezi’nin imar yönetimi için öneriler nelerdir?

Türkiye’de yürürlükte olan imar mevzuatına göre, bir tarımsal toprağın, arsaya dönüşebilmesi ve bu arsa üzerinde toplumda yasal kabul edilen yapılaşmanın olabilmesi için, o yere ilişkin nazım ve uygulama imar planlarının yapılmış olması gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, kentteki yapılaşma süreçlerini kontrol edebilmek için 1/25.000 ve 1/5000 ölçekli nazım imar planlarını yapmakta ve 1/1000 ölçekli uygulama planlarının yapımını, ilçe belediyelerine bırakmaktadır. Tabii ki, bu planların başarılı olabilmesi için kentteki yapının, sunum biçimleriyle uyumlu olması gerekmektedir.

Kentin büyümesinin tek tek binaların eklenmesiyle gerçekleştiği dönemde hakim olan anlayış, pratikte her zaman gerçekleştirilememiş olsa da kentin nazım imar planlarıyla, uygulama imar planlarının eş zamanlı olarak yapılmasını sağlamak, parçalanmış olan mülkiyet üzerinde binaların tek tek yapılarak planın zaman içinde gerçekleşmesini beklemektir. Bu

gelişmenin yayılımını denetlemek için belediyenin elindeki tek araç, uygulama planlarının yapılma temposunu denetlemek olmaktadır.

Kentin büyük parçalarla inşa edildiği günümüzde, kentin parçalarının nerede inşa edildiğini, ister kamu, ister özel aktörler olsun, bu aktörlerin bulabildiği arazilerin yerleri belirlemektedir. Bu durumda nazım planların hazırlanmasında, **bir önceki dönemin nazım planlarına göre daha esnek ve müzakere edilebilir halde** hazırlanması gerekmektedir. Uygulama planlarının da, **uygulayıcılar belirlendikten sonra yapılması** gerekmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin deneyiminden yola çıkan İzmir Modeli'nin, "Nazım ve Uygulama İmar Planları" düzeyindeki önerileri, aşağıda sıralanmaktadır.

1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanında **farklı bölgelerde, ne türde bir Nazım İmar Planı bulunacağına** ilişkin kararları ve temel altyapı ağlarını içerecektir. Mozaikte yer alan farklı türdeki Nazım İmar Planları'nın yapılmasında farklı metodolojiler izlenecektir.

Farklı Nazım İmar Planı türleri olarak, 1.) Kentin çok odaklı kentsel merkez ve fiziki sürekliliği olan yerleşme bölümünde tek binaların yapılmasıyla büyüyen kentler için yapılan, 1/5.000 Ölçekli Nazım Plan türü 2.) Kent merkezinin desantralizasyonu sonucu, kentin sıçrayarak büyüdüğü, süreklilik olmayan bölümleri ve yapılaşmamış alanları için yapılacak daha esnek 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı 3.) Koruma amaçlı imar planları 4.) Kentsel dönüşüm alanları için yapılan Nazım İmar Planları 5.) Kentsel tasarım uygulamalarını düzenleyen 1/5.000 ölçekli planlar ve diğerleri sayılabilir.

Bu Nazım İmar Planlarının birincisiyle, uygulama planları eş zamanlı olarak hazırlanacaktır. Diğer Nazım İmar Planlarının, **uygulanma planlarının hazırlanmasında acele edilmemelidir.** Planlar, uygulamaya en yakın zamanda hazırlanmış olmalıdır. Bu yolla kentin mekânsal büyümesinde, belli bir denetim sağlanabilir.

Soru.10.3.: İzmir Modeli içinde yer alan katılımcı kentsel tasarım projeleri neden İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin pratiği içinde gelişmiş özgün bir yol oluşturmaktadır?

İzmir Modeli’nin kentlerin fiziki biçimlendirilmesini denetleyebilmek için önerdiği çok ögeli planlama sistemi içinde yer alan “Katılımcı Kentsel Tasarım Projeleri”, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin pratiği içinde **yenilikçi bir planlama/tasarım yolu olarak ortaya çıkmıştır.**

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2009 yılındaki Kültür Çalıştay’ından sonra, İzmir’in stressiz “yaşam kalitesi”ni korumak ve geliştirebilmek için İzmir-lilerin denizle ilişkilerinin güçlendirilmesi gerektiğini fark etmişti. Böyle bir ortamda, Mavişehir’den, İnciraltı’na kadar 40 kilometre uzunluğundaki kıyının planlanması, İç Körfez’in bir gösteri platformu niteliği kazanması ve Körfez’i çeviren yamaçlarda gezinti teraslarının oluşturulması, İzmir’de kabul gören plan/projelerin yapılması gerekiyordu.

Bu proje, kentlilerin yaşamakta olduğu alanlarda gerçekleştirilecektir. Planlama kararları, orada yaşayanların yaşamlarını etkileyecektir. Demokratiklik iddiasına sahip olan bir yerel yönetim, bu alana müdahaleyi orada yaşayanlara bir emrivaki halinde yapamaz. Orada yaşayanların kendileri hakkında verilecek kararlara katılmasının yolu açık tutulmak durumundadır. Yapılacak planlar başkalarının yapacaklarını belirlemekten çok, doğrudan belediyenin uygulayacağı sınırlı iyileştirmeleri belirleyecektir. Bu alanlardaki yer olma özelliği güçlendirilecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin, İzmir-Deniz projesini gerçekleştirirken uyguladığı beş aşamalı süreç idealleştirilerek İzmir Modeli’ne alınmıştır. Böylece, İzmir Modeli yerel yönetimlerde var olan proje üretme yollarına ek olarak **yeni bir proje yapma ve uygulama yolu açmış olmaktadır.** Bu yeni plan, müşavirlik firmalarına ya da tasarım firmalarına hazırlatılabilecek bir plan değildir.

- * Bu planda, özellikle makro düzeyde, **tasarım süreci yaratıcı katılımcılığa açık tutularak, kolektif yaratıcılık süreçleri** işletilmektedir.
- * Geliştirilen projeler, donmuş bitmiş projeler olmaktan çok, her aşamada **yeni önerilere gelişmelere açık tutulmaktadır.**
- * Hazırlanan projeler, **rant üretmeye değil, “yaşam kalitesi” üretmeye odaklanmaktadır.**
- * Bir kişinin projesi olarak değil, **İzmirliilerin projesi olarak algılanmakta olacaktır.**

Soru.10.4.: İzmir Modeli’nin, temel aldığı yeşil vizyonu ve peyzaj perspektifi nedir?

Bir kentte, “yaşam kalitesi”nin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için **bir yeşil vizyonu ve peyzaj perspektifine sahip olunması** gerekmektedir. Burada 2003 yılında Türkiye’nin imzaladığı, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi başlangıç noktasını oluşturacaktır. Bir kentin böyle bir vizyon ve planlamaya sahip olması, aynı zamanda o yerel yönetimin iklim değişikliği konusunda Dünya’ya karşı sorumluluğunu yerine getirmesi demek olacaktır.

Bir kent yönetimi, bu tür bir vizyonu ve planı geliştirirken;

- “Peyzajın; insan için, kırsal ve kentsel alanlarda, yüksek kaliteli olduğu kadar bozulmuş, günlük olduğu kadar sıra dışı güzellik olarak tanımlanmış olup “yaşam kalitesi”ni oluşturan önemli bir bölüm olduğunu kabul ederek, bu kapsama; kara parçası, iç sular ve deniz alanlarını da alarak,
- Peyzajları, insanların çevrelerinde gerekli olan bir unsur olarak tanıyarak ve ortak olarak paylaşılan kültürel ve doğal mirasın çeşitliliğinin bir ifadesi ve insanların kimliklerinin bir esası olarak kabul ederek,
- Peyzajın korunması, yüksek kalitede peyzajın geliştirilmesi, yönetilmesi ve planlanması amacıyla peyzaj politikaları oluşturur ve uygularken, toplumun

aktif katılımında bulunması ve ortak sorumluluk yüklenmesini sağlamaya çalışarak,

yola çıkılacaktır. Böyle bir vizyon ve planın varlığı; sivil toplum, özel kurumlar ve kamu yönetimleri arasında peyzaj bilincinin yaygınlaştırılmasına, peyzajların değerinin, rolünün ve değişimlerinin önemi konusundaki farkındalığının artırılmasına önemli bir katkı yapacaktır.

Soru.10.5.: İzmir Modeli'nin, kentsel dönüşüm konusunda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uygulama ve deneyimlerinden yararlanarak geliştirdiği stratejiler nelerdir?

Türkiye'de, iktidarın bir kentsel dönüşüm rüzgarı estirdiği 2005'ler sonrasında İzmir'de de müteahhitler, hızla kentsel dönüşüm uygulamaları yapılması konusunda kamuoyu oluşturmuşlarsa da, İzmir Büyükşehir Belediyesi bu havaya kapılmamış ve günümüzde **başarısı artık çok açık görülen bir alternatif kentsel dönüşüm modeli geliştirmeyi başarmıştır**. İzmir Modeli de, bu yaklaşımı kapsamı içine almıştır.

İzmir'in gerçekliği ve belediyenin kapasitelerini etkin olarak kullanmaya hazır oluşu sonucu, sağduyuya uygun bir çözüm süreci geliştirilebilmiştir. Bu deneyimden esinlenen İzmir Modeli, bu üç temel stratejik seçim yapmıştır.

İzmir Modeli, kentsel dönüşümden beklentilerini, iki ayak üzerinden tanımlamaktadır. Birinci ayakta, dönüşüme konu alanlarda yeterli sosyal donatıya sahip, sağlıklı, depreme dayanıklı, standardı yüksek konutlardan oluşan bir fiziksel dokuyu gerçekleştirmek amaçlanmaktadır. İkinci ayaktaysa, dönüşüm geçirecek alanlarda yaşayanların ve gayrimenkul sahibi olanların insan haklarına saygı duyarak, **dönüşüm sonrasında yaşam yerlerini değiştirmek zorunda bırakılmamaları**, bu dönüşümden doğacak olan değer artışlarının, orada yaşayanlar arasında bölüşülmesini öngörmektedir. Bu **dönüşüm, imar planlarının mantığıyla uyumlu ve adil olacaktır**.

İzmir Modeli'ne göre, Büyükşehir Belediyesi'nin kentsel dönüşüm projelerinden, kentlilerin "yaşam kalitesi"ni yükselterek, görüntüsünü geliştirerek, hemşehrilerine yeterli hizmet götürerek bir başarı sağlayabilmesi için, **aktif bir katalizör rolü oynaması gerekmektedir**. Bunun için bu konudaki işlerini, dönüşüme uğrayan alanlarda yaşayanlarla **yüzde yüz uzlaşmayla yürütmelidir**. Dönüşüm alanının yerleşme planının, konut ve sosyal donanım projelerinin hazırlanmasında, burada **yaşayacakların katılımına açık tutulması** ihmal edilmemelidir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, **belediye güvenilen bir garantör olarak** mülk sahiplerinden tapularını almalı, kendilerinden yetki aldıktan sonra, inşaat ihalesini yapmalı, inşaatı denetlemeli, inşaat bitince tapuyu mülk sahibine vermeli, mülk sahibini müteahhitle karşı karşıya bırakmamalıdır.

Soru.10.6.: İzmir Modeli, planlama sisteminde neden tasarım rehberi kullanılmasını önermektedir?

Nazım ve uygulama planlarının hazırlanmış olması, hem bu planların uygulanması, hem de bu alanda yapılacak binaların projelendirilmesi için yeterli ipucu vermez. Türkiye'nin imar mevzuatında, bu açık, imar yönetmelikleriyle kapatılır. Her imar planına özgü olarak, ayrı bir imar yönetmeliğinin hazırlanması gerekir. Oysa Türkiye'de merkezi yönetim, tek tip bir imar yönetmeliğinin uygulanmasını zorlayarak, her bir kent için ayrı plan hazırlanmasının anlamını önemli ölçüde yitirmesine neden olmaktadır. Günümüzde yönetmelikler yerine, tasarım duyarlılığı daha yüksek olan tasarım rehberi kavramı kullanılmaya başlamıştır. Bu nedenlerle İzmir Modeli, planlama sisteminde **tasarım rehberinin kullanılmasını** önermektedir.

Bu rehberler yapılar ve yapılar arasındaki mekanlar için kararlar oluşturmaktadır. **Bir anlamda kentsel dokunun niteliğini belirlemektedir**. Bu rehberlerle planlanan alanın karakteri tanımlanarak, oluşturulmasına, korunmasına, geliştirilmesine hizmet edilmektedir. Tasarım Rehberleri,

kentlerdeki planlamanın **üst düzey rasyonellerinin kentin parçalarının tasarımıda güvence altına alınmasına katkıda bulunmaktadır.**

11 | İzmir Modeli'nde Sosyal Yapı

Soru.11.: İzmir Modeli, İzmir'de “komünite” oluşturarak, kamu alanı yaratarak, yer duygusu geliştirerek, “yaşam kalitesi”nin yüksek düzeyde sürdürülebilir hale gelmesini sağlamakta etkili olan, İzmirliilerin özneller arası yargı geliştirebilme kapasitesinden yararlanması için, ne türde stratejiler, politikalar ve pratikler öneriyor?

Bir kente ister yerel yönetici, ister plancı olarak müdahale edenler olsun şimdiye kadar genelde kentin fiziki niteliklerini geliştirmeye çalışmışlardır. Böyle bir pratiğin hakimiyeti büyük ölçüde sağlanmak istenilen “yaşam kalitesi”nin hep nesneler üzerinden hesaplanabileceğinin kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa İzmir Modeli'nde, “yaşam kalitesi”nin düzeyinin salt nesnelere göre saptanamayacağı, öznel değerlendirmelerin önemi kabul edilmektedir. Bir kentte yaşayanların, o kentin yaşantısından tatmin olması bireylerin tek başına kararlaştırdıkları bir şey değildir. İnsanların kentteki yaşamlarından aldıkları tatmin yargısı, özneller arası bir şekilde geliştirilir. Bu durumda, **bir kentteki “yaşam kalitesi”nden bahsedilebilmesi o kentte yaşayanların özneller arası yargı üretebilme kapasitelerine sahip olmaları** halinde olanaklı hale gelmektedir. Özneller arası yargı kapasitesinin, “yaşam kalitesi”nin sürdürülebilirliği açısından kritik bir önem taşıması temelde insanın toplumsal bir varlık olmasından kaynaklanmaktadır.

İzmir'in özneller arası yargı geliştirebilme kapasitesinin yüksekliği, büyük ölçüde İzmirliinin yaşam biçimi ve siyasi tercihlerinin biçimlenmesindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. İzmirliiler, eve hapsolan bir yaşam

sürmüyorlar. Üç-dört kişilik gruplar halinde kıyıya gelerek, günde 3-4 saat zaman geçiriyorlar, bu sırada kendilerine bir şey sorana içten yanıt vermeye açık kalıyorlar. Nuri Bilgin'in saptamalarına göre, **İzmirlinin pragmatik olgulara saygılı, yaşamsal (convival) bir kültürü var.** Kentin belki de kozmopolit geçmişinden gelen etkilerle dayatmacı güçler zayıf kalmış, merkezi bir norm güçlenememiştir. İzmirliilerin uyduğu normlar inanç zemininden **çok yaşam tarzı paydasında (habitus)** bir araya geldiğinden, özneller arası yargılarda uzlaşabilme potansiyeli yüksek olmaktadır. Bu potansiyel yüksekliğinde, İzmir'in yaşam kalıpları içinde kadının otonomisinin yüksekliğinin önemli bir katkısının bulunduğunu unutmamak gerekir.

12 | Komünite Oluşturma ve İzmir Modeli

Soru.12.: İzmir Modeli, “dışlanmalarla parçalanmamış bir komünite” oluşturulması için ne öneriyor?

Genellikle Türkiye’de “komünite” kavramından anlaşılan, geçmişe dönük küçük ölçekli topluluklardır. İzmir Modeli içinde sözü edilense, kentin tümünü içeren büyük ölçeğe ilişkin yeni bir tür komünite arayışdır, karıştırılmamalıdır. İzmir Modeli’nde “komünite” kavramı, iki yönlü olarak kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi, kentin tümü için konulan **“dışlanmalarla parçalanmamış bir komünite oluşturulmasıdır.”** Bu, başarılması gereken olumlu bir şeydir. Ama “yaşam kalitesi” artışının hangi koşullarda mutluluk getireceği konusunda bir arayışa girdiğimizdeyse **komünitenin bir gereklilik olarak** ortaya çıktığını görürüz.

Ancak bu İzmir için yoktan var edilmesi gereken bir şey değildir. İzmir'in yapmayı büyük ölçüde başardığı, bu yaşamını stressiz hale getirerek kalitesini yükseltmeyi başarmakta yararlandığı bir özelliktir/süreçtir. Bu durumda “komünite” kavramı, aynı zamanda İzmir’de gözlenen siyasal davranış farklılıklarını açıklamakta kullanılabilecektir.

Burada söz konusu olan “komünite”de, belirli bir alanda **yaşayanların bir bütünlük oluşturduğu**, bu yerin anlamını orada yaşayanların, **oraya ait olma duygusundan aldığı**, ama bunun salt bir duygu olmadığı, **gündelik yaşam içindeki pratikler ve onların performansından** kaynaklandığı da söylenebilir.

- Biz, kentlerimizin **sosyal kapital oluşturan** “komünite” haline gelmesini istiyoruz,
- “Komünite”ye **bir kültür olarak** yaklaşıyoruz,
- “Komünite”nin oluşmasında en kritik öge, **“komünite”nin kimliğinin üretilmesi** olmaktadır,
- Kimliğin niteliği öznellik düzeyinde değil, **özneller arası yargılarda uzlaşılar** düzeyindedir,
- Bu sabit bir şey değildir, toplumun tarihi içinde gelişen **sürekli yeniden yapılanan** bir şeydir. Bir költürdür,
- Bu kimliğin oluşması, insanların yargılama ve özneller arası yargı oluşturma kapasitesiyle yakından ilişkilidir, diyebiliriz.

“Komünite” oluşturma, İzmir Modeli’nde önemli bir stratejik hedef olarak kabul edilmesi beraberinde belediyece sağlanan bir çok hizmetin üretilme mantığında yeni bir ele alışı gerektirecektir. Örneğin bir belediyenin sosyal hizmet üretme mantığında, toplumdaki yalnızca güçsüz kesimlerin karşılanmayan gereksinimlerini karşılamak, tek başına yeterli olmaktan çıkacak, refah devleti mantığının ötesine geçerek “komünite” oluşum süreçlerine katkı yapabilecek toplumun tümüne yönelmiş **yeni hizmet türleri geliştirilmek** durumunda kalınacaktır.

Belediyenin “komünite” oluşturmaya yönelmesi, kentteki sosyal sermayeyi yükselterek, **iktidarı ele geçirilen bir şey olmaktan** çıkartarak, **sosyal ilişkiler içinde inşa edilen bir şey olmasına** dönüşmesi sonucunu getirecektir.

İnsanlar, bir kentte böyle yapılanmış bir çevre içinde sosyal ilişkiler kurarak, etkileşirken bir yandan kendi kendilerini/kimliklerini geliştirmekte ve toplumun bir parçası haline gelmektedir. Böyle bir yaşam deneyimi içinde, yaşadıkları kent üzerindeki yargılarının özneller arası bir nitelik kazanması, o kentte bir “komünite” oluşmasının dayanağını teşkil edecektir. Böyle bir ortam içinde, **insan onuruna saygılı, yaratıcı ve katılımcı yerel demokrasiye geçişin yolu da kısalmaktadır** denilebilir.

Soru.12.1.: İzmir Modeli, sağlık hizmeti, sosyal projeler ve sosyal hizmetler alanlarında neler öneriyor?

Bir büyükşehir belediyesinde yaşayanların, bir “komünite” oluşturabilmesinin ön koşulu, Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) tanımladığı anlamda sağlıklı olabilmeleridir. Kentlilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olması gerekir. **Sağlık sadece kişisel olmayan, toplumsal bir olgudur.** Toplumsal yaşantının da sağlıklı olması gerekir. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) geniş tanımıyla yaklaşıldığında, belediyelerinin faaliyetlerinin hemen hemen tümünün sağlıkla ilgili olduğu fark edilir. Tabii İzmir Modeli tüm bu alanlara ilişkin stratejilerini, ilgili bölümlerde ele almaktadır. Bu bölümde Model’in, sadece sağlık ve sosyal hizmetlerle ilişkin önerileri geliştirilmektir.

- İzmir Modeli, İzmir’in Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ), Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı’nın bir üyesi olmayı sürdürmesini önermektedir. Böyle bir ağın parçası olmak, kent yönetimlerine kentin sürekli yenilenen bir **“İzmir Sağlık Gelişim Planını” hazırlamak** ve kendi olanakları içinde uygulamak sorumluluğunu getirecektir. İzmir Sağlık Gelişim Planları, **katılımcı bir pratik içinde** hazırlanacaktır.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tüm birimleri ve şirketlerindeki çalışma alanlarında **İş Sağlığı ve Güvenliği bakımından en yüksek**

standart sağlanmalıdır. Bu standartta bir iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri verebilmek için **tek bir merkezden planlanmalı, örgütlenmeli, yönetilmeli ve denetlenerek, değerlendirilmelidir.**

· İzmir Modeli, bir büyükşehir belediyesinin, **sosyal belediyecilik anlayışının bir gereği olarak**, başvurana ve güvencesi olmayan **herkese sağlık hizmeti vermeyi** bir görev saymaktadır. Bu paralelde İzmir’de sağlık hizmet kapasitesinin artırılarak, Türkiye’de öncü bir kent rolü oynaması beklenmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin gerekli sağlık hizmetlerini verebilmesi için oluşturduğu sistemde uygun teknoloji ve altyapıyla donatılmış **bir hastaneye (Eşrefpaşa Hastanesi) gereksinmesi** bulunmaktadır. Kentte sağlık güvencesi bulunmayan kesimlerin sağlık hizmetlerinden dışlanmış durumda kalmamaları için, belediyenin böyle bir hastanesinin bulunması kritik bir öneme sahiptir.

· İzmir Modeli’ne göre belediyelerin özellikle yoğunlaşması gereken alan, **halk sağlığı önlemlerinin alınması**, güvenli gıdaya erişim için gerekli denetimlerin gerçekleştirilmesi, kamu alanlarının kentlinin sağlıklı yaşamına yardımcı olacak teçhizatla donatılmasının gerçekleştirilmesidir.

· **Halk Eğitimi, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin halk sağlığı faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.** Ama bu eğitimin kentlilerin yaşam alışkanlıklarını değiştirecek bir nitelik kazanabilmesi için, özenle planlanması ve yenilikçi yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerekir.

· İzmir Modeli, büyükşehir belediyesinin olanakları kısıtlı, yaşlı, yatalak ve engelli olanlara **evde sağlık ve bakım hizmeti vermesini** önermektedir. Bu hizmet, hastaneyle entegre şekilde verilmelidir. Ayrıca bu tedavi, evde gereken değişikliklerin yapılmasını ve bakım eğitimini de içerebilecektir. Gerekli olduğu durumlarda, belediyenin sosyal yardım programlarından da destek alınabilecektir.

İzmir Modeli, sosyal hizmetler ve sosyal yardım konularındaki stratejik

tercihlerini ele almadan, bu alanın kapsamı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Bir kentte toplumsal hizmetler; piyasa, devlet ve yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Belediyeler hizmetlerini, olanakları sınırlı gruplara ya da dezavantajlı kesimlere sunmaktadır. Bu bağlamdaki aktiviteler, geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Bunlar;

- **Çocuklar:** Kreş ve çocuk yuvaları, kimsesiz çocuklar için yuvalar ve çocuk kulüpleri kurmak,
- **Kadınlar:** Ana-çocuk sağlığı merkezleri, kadın sığınma evleri ve el sanatları değerlendirme merkezleri açmak,
- **Engelliler:** Engelliler için temel eğitim okulları, beceri kursları açmak, spor ve iletişim olanakları sağlamak,
- **Yaşlılar:** Güçsüzler yurdu ve huzurevleri açmak,
- **Gençler:** Gençlik merkezleri, spor tesisleri, danışma ve psikolojik danışma merkezleri açmak ve meslek edindirme kursları başlatmak,
- **Diğer Risk Grupları:** Sokak çocukları, tinerci çocuklar, istismara uğramış çocukların aralarında bulunduğu grup için hukuki ve psikolojik yardım büroları kurmak,
- **Yaygın Eğitim Organizasyonları:** Okuma-yazma, çocuk bakımı ve eğitimi, çıraklık eğitimi ve beceri kazandırma eğitimleri vermek,
- **Kriz Dönemi Hizmetleri:** Savaş, terör ve doğal afet gibi durumlarda, barınma, beslenme ve temizlik hizmetleri sunmak,

diye sıralanabilir. Bu geniş yelpazeyle sunulan toplumsal hizmetler, “yaşam kalitesi”ni yükselterek ve toplumun tüm katmanlarına yaygınlaştırarak, belediyenin yetki alanında bir “komünite” oluşması eğilimini güçlendirecektir.

Sosyal Yardımlar; sosyal güvenlik sistemi dışında kalan muhtaç durumdakilere yönelik yardımları ifade eden bir kavramdır ve **sosyal güvenlik**

sisteminin açıklarını kapatıcı ve tamamlayıcı bir işlev görmektedir.

Asgari bir gelir düzeyi altında olan belirli kişilere veya gruplara nakit desteği sağlamak veya konut ya da sağlık hizmeti gibi alanlarda sosyal yardım ağları oluşturmak gibi uygulamaları içermektedir. Bu alan, çok aktörlüdür; devlet, özel sektör, vakıflar, dernekler ve benzeri kuruluşlar, sosyal yardım alanında görev ve rol alabilmektedir.

· İzmir Modeli'ne göre, “yaşam kalitesi”nin yükseltilebilmesi ve dayanışmaya dayalı **bir “komünite” oluşturma kapasitesinin geliştirilebilmesi için** devletin, yerel yönetimin, Sivil Toplum Kuruluşları'nın (STK) **sosyal hizmet, sosyal yardım arzının yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesinin yanı sıra, halkın bu alandaki taleplerini kolaylaştırıcı stratejileri kullanması** gerekir.

· İzmir Modeli'ne göre, belediyece sosyal yardım ve hizmetler sunulurken, bunun anayasal güvenceye dayanan, birer **“sosyal ve ekonomik hak olduğu anlayışı hakim olmalıdır.** Bu aktivenin değişik kademelerinin gerçekleşmesinde sorumluluk yüklenenler, bu görevi bir iyilik yapma hissiyle kapılarak değil, sorumlu oldukları bir görevi yerine getirme duygusu içinde yerine getirmelidirler.

· İzmir Modeli'ne göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sağlayacağı toplumsal destek amaçlı hizmetler, **birer proje olarak geliştirilmeli** ve projelerin tasarımı ve geliştirilmesinde halkın tüm süreçlere, doğrudan **katılımını sağlayacak yaklaşımlar** benimsenmelidir.

· İzmir Modeli'nde toplumun farklı yaş gruplarındaki, dezavantajlı grupların her birini kapsayacak çeşitlilikte üretilecek sosyal hizmetlerin, bir arada verilmesini sağlayan bir **“Sosyal Yaşam Kampüsleri”** yaklaşımının kullanılması önerilmektedir. Böyle bir modelin uygulanması; sunulan sosyal hizmetlerin, etkinliğini ve başarısını yükseltecek, dezavantajlı gruplara canlı bir yaşam ortamı sağlayacaktır.

Her kentin katılımcı süreçlerle geliştireceği projeler, her kentte sosyal hizmetler kompozisyonunun o kente özgü hale gelmesini sağlayacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin; Hastanesi, Huzur ve Bakımevi, Sağlıklı Yaş Alma Merkezi, Alzheimer ve Demans Hasta ve Aileleri Buluşma ve Danışma Merkezi, Müyesser Turfan Güçsüzler Evi, Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Gençlerle Yaş Alanlar Kulübü, Abla-Ağabey Kardeş Projesi, Süt Projesi, Meslek Fabrikası, Kadın Sığınma Evi, Engelliler Eğitim ve Kültür Merkezi ve benzerleri bize bu konuda İzmir'de ne türde bir deneyiminin gerçekleşmekte olduğunu göstermektedir.

Soru.12.2: İzmir'de Belediye, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve Demokratik Kitle Örgütleri'nin (DKÖ) kendi aralarında ve kentlilerle kurduğu ilişkilerin toplumun “komünite” niteliği kazanmasına katkısını artırması bakımından uygulanacak stratejiler ve izlenecek politikalar nelerdir?

İzmir Büyükşehir Belediyesi, kendi yetki alanının meşruiyetini yereldeki seçimlerden alan en üst ölçekli ve güçlü yerel yönetim/yönetişim organıdır. Tabii ki kendi yetki alanında yaşayanların bir “komünite” niteliği kazanmasında, onun yönetim zihniyetinin katkısı çok yüksek olacaktır. Ama bu belediye alanındaki toplumsal yapıyı, kentte yaşayan bireyler ve belediye düzeyi diye ikiye ayırarak temsil etmek, “komünite” oluşturma sürecini kavramamız bakımından yetersiz kalır. Bu iki düzeyin arasında yer alan küçük grupların oluşturduğu Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve Demokratik Kitle Örgütleri'ni (DKÖ) ayrı bir ölçek/düzyer olarak ele almak gerekir. İzmir'deki toplumu; belediyeler, küçük gruplar ve bireyler diye üç kademeli olarak temsil ettiğimizde, toplumun “komünite” niteliği kazanmasına katkı yapan ilişki türleri, farklılaşacak ve çeşitlenecektir. Böyle bir farklılaşma ve çeşitlenme, önerilen çözümlerin yaratıcılığını artıracaktır. İzmir Modeli, İzmir'de toplumun **dışlanmalarla parçalanmamış bir “komünite” oluşturabilmesi için** aşağıdaki stratejik tercihleri yapmaktadır.

- Bu konuda büyükşehir ve ilçe belediyelerinin en önemli katkısı, yönetimde/yönetişimde **katılımcı süreçlere yer vermeleriyle** gerçekleşecektir. Belediyeler, iletişimlerinde, yönetimlerinde, projelerini geliştirirken katılımcı pratiklere yer verebiliyorlarsa, toplumun “komünite” niteliğini kazanması konusunda, bir temel koşulu yerine getirmiş olmaktadır.
- Bir toplumdaki demokrasi açığını azaltmak için, sivil toplum kuruluşlarının sayısını ve çeşitliliğini artırmak, Türkiye’de yasal koşullara uyumlu olarak, amaçlarını gerçekleştirmesinin önünü açmak ve **sivil toplum kuruluşlarının bir kamusal özne olmasına fırsat vermek gerekir**. Belediyelerin, Sivil Toplum Kuruluşları’nı (STK) kentin hizmetlerinin bir tüketicisi olarak değil, bir kamusal hizmet üreticisi olarak görmeye başlaması, kentteki bağları güçlendirecek, “komünite” oluşumuna katkısını artıracaktır. Bu izin verici strateji, hukuksal dayanağını **insanların örgütlenme hakkından** almaktadır.
- İzmir Modeli, büyükşehir belediyelerinin kentlerindeki sivil toplum kuruluşlarının sayısını ve etkinliğini artırmak için kendilerine düşen katalizörlük rolünü, kentin kolayca ulaşılabilecek yerlerinde, Sivil Toplum Kuruluşları’nın (STK) kümelenmesini sağlayacak altyapılar/binalar yaparak, Sivil Toplum Kuruluşları’na tahsis etmesini önermektedir. İçinde çok sayıda Sivil Toplum Kuruluşu’nun yer alacağı, çok sayıda küçük toplantı salonunun, bir büyükçe gösteri ve sergileme salonunun bulunacağı bu binalar, Sivil Toplum Kuruluşları için yaşamı kolaylaştıracak, birbirinden öğrenmelerine, birlikte bir sivil toplum kuruluşu kültürü oluşturmalarına olanak verecektir.
- Demokratik Kitle Örgütleri (DKÖ) bir kentte yaşarken, iki işlev göreceklerdir. Bir yandan yasal süreçler içinde kendi hak ve çıkarlarını savunurken, öte yandan yaşadıkları kentin gelişmesi konusunda görüşlerini ve taleplerini dile getireceklerdir. Öte yandan **kapalı kapılar arkasındaki**

müzakerelerle dayatmacı bir tutum izlemek yerine, kamu alanında görüşleriyle, yarattığı etkilerle sonuç almaya çalışmak ve bu yolla demokrasiye inancı pekiştirmek işlevini yerine getireceklerdir.

· “Komünite” oluşturmakta Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Demokratik Kitle Örgütleri (DKÖ) ve bazı kamu kurumları gibi ikinci kademeyi oluşturan **aktörlerin kendi aralarında etkileşmesi çok etkili** olacaktır. Bu nedenle, belediye yasalarında **Kent Konseyleri’nin kurulması önerilmektedir**. Kent Konseyleri’ni, ikinci kademe küçük grupların oluşturduğu aktörleri bir araya getiren bir platform olarak düşünmek doğru olur.

· Sivil Toplum Kuruluşları’nın (STK) bir kamusal hizmet üreticisi ve kamusal özne olarak toplumda saygınlık görebilmesi için, siyasetin çatışmacı, kendisini pazarlayan, ötekileştirici dilinden uzak durmalı, **dilini topluma ve ötekiye saygılı, sunduğu hizmet dışına taşmayan, heyecanını sunduğu hizmetin başarısı üzerinden kuran bir dil olarak kurmalıdır**.

Soru.12.3.: İzmir Modeli’nde, İzmir Akdeniz Akademisi nasıl bir yer alıyor?

İzmir Akdeniz Akademisi, 2009 Kültür Çalıştayı’nda geliştirilen, “Akdeniz’in kültür, sanat, tasarım kenti İzmir” vizyonunun yaşama geçmesini sağlamak üzere, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nce oluşturulmuştur/kurulmuştur. **Bu gerek yüklendiği işlevler, gerek örgütlenme biçimi bakımından çok özgün, yenilikçi bir girişimdir**. Akademi hem entelektüel düzeyde, hem de yaşamı etkileme düzeyinde bir iddia taşımaktadır. Entelektüel düzeyde, Dünya’nın yaşamakta olduğu düşünce macerasının etkili bir ortağı olmayı başarırken; geliştirdiği, kolaylaştırdığı etkinliklerle de İzmir’in yaşamının bir parçası olmayı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Akademi’den, iki temel işlevi yerine getirmesi beklenmektedir. Bunlardan birincisi, bir **düşünce kuruluşu/think-tank** olma, ikincisiyse, **demokratik**

platform olma işlevini görmesidir. Bu kapasiteleriyle, İzmir’in ufkunu genişletecek çalışmalar, rutinlere hapsolmayarak, sürekli olarak yeniliklere açık kalacak, İzmir’in Vizyonu’nu geliştirmek için gerekli entelektüel kapasiteye, paydaşlarıyla birlikte katkıda bulunacaktır. Akademi çok kısa zamanda, küçük kadrolarla, kendinden beklenen işlevleri yerine getirmek bakımından olumlu sonuçlar almıştır. İzmir Modeli de, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin geliştirdiği bu özgün kuruluşu, modeline katmıştır. İzmir Modeli’nde, Akademi hem think-tank olma hem de demokratik bir platform oluşturma işlevini sürdürürken, yeni bir ek işlev yüklenerek **İzmir’in, bir “komünite” haline gelmesine de bir katkı yapar hale gelecektir.** Bu bağlamda;

- Akademi’nin geliştirilen vizyonun gerçekleştirilmesinde etkili bir rol oynayabilmesi için gerek yapısında, gerek iş yapma yaklaşımında **esnek ve yenilikçi bir zihniyete** sahip olması gerekmektedir. İşleri kendisi yapmaktan çok, İzmir’de var olan bu işleri yapma kapasitesine sahip olanları **bir araya getirerek**, onları yapmaya özendiren, bu konuya adanmışlıkları sağlayan, bir **platform** ve bir odak olma işlevi görecektir, **dinamik bir kurum** olacaktır.
- Akdeniz Akademisi, İzmir Vizyonu’ndaki İzmir’in, Akdeniz Kentler Ağı’nda bir odak olma amacını gerçekleştirmek için **Akdeniz’in kültürel hareketliliğine katkısını artırmalıdır.**
- İzmir Akademisi’nin faaliyetlerinden, aynı zamanda **İzmir’de “komünite” oluşturmaya** katkısı beklenmeye başladığından, **Akademi’nin İzmirililerle ilişkisinde yeni kanallar açmak** gerekecektir. Akademi’nin, dış Dünya’ya yönelen ilişkileri yanı sıra toplumun değişik katmanlarına ulaşabilen yeni faaliyet alanları açması, iletişim yaklaşımları geliştirmesi gerekecektir.

Soru.12.4.: İzmir Modeli; İzmir kültür stratejisi, kültür ve sanat etkinliklerine ne tür öneriler getirmektedir?

Bir kentte ister “hedonic”, ister “eudaimonic” olsun “yaşam kalitesi”nin artırılmasında, o kentteki kültür ve sanat faaliyetlerinin yoğunluğunun katkısı yüksek olmaktadır. Bu bakımdan kültür ve sanat faaliyetleri, kritik bir öneme sahiptir. İzmir Modeli’nde, **kültür ve sanat faaliyetlerinden İzmir’de aynı zamanda “komünite” oluşumuna katkıda bulunması** beklendiğinden bu alandaki yoğunlaşmanın sağlanması ayrıca önem kazanmaktadır.

İzmir Modeli’nin kültür alanındaki stratejik tercihleri, aşağıda sıralanmaktadır.

- İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmirliilerin yüksek performanslı, konser, opera, bale ve tiyatro etkinliklerini izleyebilmeleri için kapasitesi ve performansı yüksek konser salonu, opera binası, tiyatro **salonunu inşa etmekte**, Devlet Senfoni Orkestrası, Devlet Opera ve Balesi ile Devlet Tiyatroları’nın kullanımına **tahsis etmektedir**. Bu strateji, yerel yönetimlerin çok masraflı bu etkinlikleri kente çekebilmek için uygulayabileceği sağduyulu bir yaklaşımdır. İzmir Modeli, bu stratejinin uygulanmasına devam edilmesini önermektedir.
- İzmir Akdeniz Akademisi’nin faaliyetleri alanında oluşturduğu, İzmir Kültür Pla+formu Girişimi, kültür yöneticilerinin, sanatçıların, mekan sahiplerinin, yazılımcıların, akademisyenlerin ihtiyaçlarından yola çıkarak, demokratik katılımcılık, eşit söz sahipliği, oydaşma ve bileşenleriyle genişleme ilkelerinden yola çıkarak ortak projeler geliştirdiler ve yaşama geçirdiler. İzmir Modeli de, **İzmir Kültür Pla+formu Girişimi’nin başarısını, geliştirilerek sürdürülmesini** ve kültür ve sanat alanında yenilikçilik işlevini yüklenmesini önermektedir.

· İzmir'in yaşam kültüründe, ev dışında yaşamın özel bir yeri bulunmaktadır. Bu kültürün derinleştirilmesinde, İzmir'de **geleneksel şenliklerinin** canlandırılması, **yeni festivallerin geliştirilmesinin** özel bir katkısı olacaktır. **Bu konularda İzmir'in iddiasının güçlendirilmesi, “komünite” olma niteliğinin de güçlendirilmesine** yol açacaktır.

· **Kentin kimliğinin güçlenmesinde tarihiyle ilişkisinin kurulması**, toplumsal bir bellek oluşturulması, bu tarihin uzaktan seyredilen bir şey olmaktan çok, **günün yaşamına değmesinin olanakları sağlanmalıdır**. Bu bakımdan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sürdürdüğü, İzmir-Tarih projesi çalışmaları önemli bir birikimi temsil etmektedir. İzmir, bu konuda özgün bir deneyimi yaşamaktadır. Bu deneyimi, ısrarla ve yenilikçiliğe açık olarak sürdürmelidir.

· İzmir Modeli'ne göre, Fuar İzmir'in yapılması ve ihtisas fuarlarının burada gerçekleştirilmeye başlamasından sonra, **İzmir Kültürpark'ın** yeniden düzenlenerek kentlinin yaşantısına sokulması gerekli hale gelmiştir. Öte yandan kentin tarihi bir markası olan **İzmir Enternasyonal Fuarı'na (İEF) yeni bir anlam** kazandırılacaktır. **İzmir Enternasyonal Fuarı'nın (İEF)**, geçmişindeki İzmir'in uluslararası kamu alanında adını duyurma iddiasının, İzmir'in **tasarım ve yenilik kenti olma vizyonu** paralelinde uluslararası önemde “İzmir Ödülleri” verilmesi, önemli sergiler açılması öngörülmektedir. **İzmir Enternasyonal Fuarı'nın (İEF)** açık olduğu dönemde, İzmir'in bir eğlence ve şenlik odağı hale gelmesi iddiasınınsa Kültürpark'ın dışına da taşan etkinliklerle ve **gençliğe yönelmiş bir festivale canlandırılması** önerilmektedir.

· İzmir Modeli, **İzmir'de kamu alanlarını sanat yapıtlarıyla ilişkisinin kurulmasına önem vermektedir**. Kamu alanları, salt sanat eserlerinin sergilendiği alanlar olarak görülmemekte, aynı zamanda **kentlilerin kendilerinin sanat etkinliklerinin bir parçası haline gelebildiği alanlar olarak**

görülmektedir. Tabii ki kentliler sanat etkinliğini gözleyen bir kişi olmak-tan çıkararak, onun bir parçası olduğunda aldığı doyum yükselecektir.

Soru.12.5.: “Komünite” oluşturmakta, kentte yaşayanların etkileşmesine olanak veren kamu alanlarının ve kentlilere sağlanan yer duygusunun katkıları nelerdir?

Kentin kamusal alanları; sokakları, meydanları, pazar yerleri, parkları, kıyı şeritleri, yürüme alanları gibi kentte yaşayanların tümüne açık olan kent mekânlarıdır. Kentte yaşayanların günlük rutinleri, kentin işlevlerinin ye-rine getirilmesi, festivaller, törenler, bayramlar gibi faaliyetlerinin gerçek-leştirilmesi, toplumu birbirine bağlayan bu ortak açık alanlar sayesinde olur. Bu kamusal alanlar, bireyin ve toplumun çok çeşitli faaliyetlerinin gerçekleşmesine olanak tanır.

Kent mekânı tasarımcısı yapılı ve yapılı olmayan alanlar dengesini kurar-ken, bireyin kenti algılamasının, öğrenmesinin ve oraya ilişkin bağlılıklar geliştirmesinin ortamını yaratır. İnsanlar kentin sokaklarında dolaşırken, yapıların şekillerine ilişkin estetik yargılarda bulunma fırsatını elde eder. Bu yolla, anlam yüklediği sembollerin farkında olur. İlişki kurabilmek, en te-mel gereksinimlerinden biridir. Bunun olabilmesi için, insanların kenti öğ-renmesi gerekir. Açık kamusal mekânlar arasında kurulacak bir hiyerarşi/ düzen, öğrenmeyi ve kent mekânındaki koordinasyonu kolaylaştıracaktır.

İnsanlar ***bir kentte böyle yapılanmış bir çevre içinde sosyal ilişkiler kurarak,*** etkileşirken bir ***yandan kendi kendilerini/kimliklerini geliştirmekte ve toplumun bir parçasını haline gelmektedir.*** Böyle bir yaşam deneyimi içinde yaşadıkları kent üzerindeki yargılarının özneller arası bir nitelik kazanması, o kentte bir “komünite” oluşmasının dayanağını teşkil edecektir. İzmir bu nitelikteki kamu alanları bakımından, önemli bir zen-ginliğe sahiptir. Bu bakımdan ***İzmirdeniz projesiyle*** yaratılan ve hayata

geçirilmesi sürmekte olan 40 kilometrelik kıyı düzenlemesi, İzmirlinin yaşamına **kamu alanı arzında bir nitelik sıçraması** yaratmıştır. Bu sıçrama, İzmirlinin yaşam biçimiyle bir araya geldiğinde, İzmir’in özneller arası yargıları geliştirilme kapasitesini çok yükseltmektedir.

Bir kentte yaşayanların, “yaşam kalitesi”nin oluşmasının ön koşulu, yaşadığı sokak, mahalle ya da kentle, kişisel ilişki kurarak, **o mekana anlam yükleyerek bağlılık üretmeye başladığında**, o mekan öznellik taşıyan “yer” haline gelmektedir. **Bir yer olmaya ilişkin öznel yargının geliştirilmesi, üç farklı öge; fiziki konum ve niteliği, faaliyeti ve ona yüklenen anlamın etkileşmesi sonucu** gerçekleşmektedir.

Kentlilerin bir yere ilişkin hissinin güçlülüğü, orada sosyal faaliyetlerin yapılmasına olan isteği artırır. Orada yaşam süresi arttıkça, haz alma, kendini güvende hissetme sürüyorsa, o yere bağlılık oluşur. Yaşanan süre daha da arttıkça orada yaşama varlıksal düzeyde içselleşir, **o yere adanmışlık gelişmeye başlar**. İnsanlar ancak orada olup yaşadıkları zamanlarda **mutlu olma başlarlar**.

Kentteki bir semtin yer ya da yer olmamak niteliği kazanması, bir kişinin tek başına verdiği öznel yargılarla gerçekleşmez. **Bir öznel yargının anlam kazanabilmesi, ancak özneller arası bir yargı niteliği kazandığında olanaklıdır**. İzmir’de daha önce üzerinde durduğumuz üzere özneller arası yargı geliştirebilme potansiyelinin yüksekliği, kentte yer niteliğini kazanmış mekânların oranının yüksek olmasına katkı yapmaktadır. Bir kente ilişkin olarak özellikle üst ölçeklerde yer olma duygusu geliştikçe, “komünite” olma duygusu da güç kazanır.

İzmirliilerin, yüksek bir özneller arası yargı geliştirebilme kapasitesine sahip olarak oluşturduğu bir arada yaşam kültürünün varlığı, insanların yaşadıkları yerlere bağlılık üretebilmesine olanak tanıyıp, bir yandan etkileşimli kamu alanlarını ve parçalanmamış komüniteleri yaratarak

“yaşam kalitesi”ni geliştirmekte, öte yandan İzmir’in sosyal ve ekonomik performansını yükseltmektedir. ***İzmir’de siyasal gücün özneller arası uzlaşmayla oluşabilir hale gelmesi, insanlara duyulan güveni yükselterek, İzmir’in sosyal sermaye üretimini artırmaktadır.*** Bu da, bir yandan “yaşam kalitesi”nin gelişmesi için uygun bir ortam yaratırken, öte yandan birlikte iş yapabilirliği yükseltmektedir.

13 | İzmir Modeli’nin Çağrısı

Soru.13.: İzmir Modeli, Türkiye’ye nasıl bir çağrı yapıyor?

Sorularla ve yanıtlarla, İzmir Modeli’nin anlatımının sonuna geldik. Bu, bir model. Bunun yazılmasıyla, olup bitmiş bir şeyin anlatımının sonuna gelinmiş olunmuyor. Tam tersine, geleceğin uygulamaları için, bir kapı açılmaya çalışılıyor. Bir anlamda bir başlangıç olma, bir ümit olma arayışı söz konusu. Burada geliştirilen İzmir Modeli, gelecekteki davranışlara, gelecekteki eylemlere yol göstermeye çalışıyor. Bu çalışmayı, geleceği kendisine hapsedmeye çalışan sıkı bir reçete olarak görmemek gerekir. Vizyonu olan, insanlara ve onların yaratıcılıklarına güvenerek, oluşturulmuş bir genel çerçeve olarak düşünmek gerekir. Yaratıcılığın önünü kapayan değil, önünü açan bir çerçeve. İnsanlar için bir umut olması ve insanların yaşamlarını doyum sağlayıcı hale getirebilmesi ancak bu halde olanaklı olacaktır. Tabii ki “İzmir Modeli” geliştirilirken kullanılan müdahale değişkenleriyle, elde edilmek istenilen sonuçlar arasında bir tutarlılık oluşturmaya önem verilmiştir. Böyle bir tutarlılık oluşturmak için kullanılan değişkenlerde, belli bir soyutlamaya gitmek gerekmiştir. Ama bunun değişkenlerin duygusal yönünün silinmesi anlamında bir soyutlama olduğunu düşünmek gerekir. Bu Model’den beklenen soyut bir egzersiz olmaktan çok, heyecanlandırıcı bir çağrı olmasıdır.

Bu Model; *İnsan Merkezli Olmaya,*

İnsan Onuruna Saygıya,

Katılımcı Aktif Yurttaş Olmaya,

Emeğe ve Yenilikçiliğe Saygıya,

Bir Arada Yaşam Kültürünü Geliştirmeye,

Bir Arada Üretmenin Heyecanını Bölüşmeye,

bir çağrıdır.

Ses verenleri çok olsun.

KAYNAKÇA

- Ada, Serhan; Alpşen, Şervan; Işıklar, Başak; Keskiner, Sarp: “İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sanat Faaliyetleri (2004-2017) Değerlendirme Raporu”, *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 193-219.
- Adaman, Fikret; Özgen, Rümeysa: “İzmir Kenti Bağlamında Sürdürülebilirlik”, *İzmir Modeli Çalışmaları Birinci Kitap: Ortak Kavramlar*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2018, s. 123-146.
- Adaman, Fikret, Sunum, 1 Aralık 2017.
- Atabek, Ümit: “İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Yönetim Modeli: Medya İlişkileri, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Stratejileri”, *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 97-119.
- Balkır, Canan: “İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratik Kitle Örgütleri İle İlişki Kurma Biçimi”, *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 92-140.
- Barber, Benjamin: *Strong Democracy*, University of California Press, Berkeley, 1984.
- Benhabib, Seyla: “Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition, and Jürgen Habermas”ın *Habermas and the Public Sphere*, Craig Calhoun (Ed), Cambridge, Mass.; The MIT Press, 1992.
- Bettina, Bergo: “Emmanuel Levinas”: *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Summer 2015 Edition.
- Bilgin, Nuri: “İzmir’in İnsanları Ya Da İnsanların İzmir’i”, *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri, 22-24 Ekim*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2010, s. 7-13.
- Board on Sustainable Development Research Council, *Our Common Journey, A Transition Toward Sustainability*, National Academy Press, Washington D. C., 1999.
- Carson, Rachel: *Silent Spring*, Hamish Hamilton, London, 1963.

Çeleli, Abdullah: “Yerel Özerklik Açısından 5393 sayılı Belediye Kanununun Genel Bir Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt-18, Sayı-1.

Çelikyay, Hicran: “Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası”, *Analiz*, Sayı-101, Temmuz, 2014.

Çetin, Zuhal Önez; Yılmaz, Neslihan; Eldem, Hulusi: “Büyükşehir Belediyeleri Mali Sisteminin Gelişimi ve 6360 Sayılı Yasanın Gelişime Etkileri: T32 İlleri Örneği”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt-14, Sayı-4, Eylül 2016.

Çiçeklioğlu, Meltem; Taner, Şafak: “İzmir Yerel Yönetim Modeli Sağlık Hizmeti, Sosyal Projeler ve Sosyal Hizmetler”, *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 18-92.

Çiçekoğlu, Meltem; Tamer, Şafak: “Sağlık Hizmeti/Sosyal Projeler ve Sosyal Hizmetler”, *İzmir Modeli Çalışmaları Beşinci Kitap: İzmir Modeli'nin Komünite, Kamu Alanları ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, 2018, s. 18-92.

Çilingir, Tolga: “İzmir Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Çalıştayı”, 18 Kasım 2017.

Deniz Bilimleri ve Teknoloji Enstitüsü, “İzmir Körfezi Batimetrik ve Sismik Özelliklerinin Ortaya Çıkarılması ile Körfezin Akıntı Sisteminin İncelemesi ve Modellenmesi Projesi”, 2016.

Doidge, Norman: *Kendini Değiştiren Beyin (The Brain That Changes Itself)*, Pegasus Yay., İstanbul, Nisan 2012.

Duygulu, Feridun: *Turkish Spatial Planning Practice in the Neoliberal Era: Over-Fragmentation*, Yüksek Lisans Tezi, METU, September 2012.

Erdem, Ümit: “İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Çevreyi Koruma ve Geliştirme Yaklaşımı”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 186-222.

Esen, Oğuz: “Yerel Kalkınmanın Odağında Mali Yönetim Stratejisi”, *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 120-204.

Etzioni, Amitai: *The Spirit of Community*, A Fouchstone Books, New York, 1994.

Gökdeniz Neşer ve Güzel Yücel Gier'in, 16 Eylül 2017 Körfezi Yeniden Canlandırma ve Yeniden İşlevlendirme Çalıştayı Çözümlemeleri.

Göymen, Korel: "Yönetişim ve Katılım Kavramlarına İlişkin Düşünsel Çerçeve", *İzmir Modeli Çalışmaları Birinci Kitap: Ortak Kavramlar*, İzmir, 2018, s. 78-102.

Gümüşoğlu, Şevkinaz: "İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İlçe Belediyeleri İle İlişki Kurma Biçimi", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 63-96.

Gümüşoğlu, Şevkinaz: "İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İnsan Kaynakları Yönetimi, Bürokrasi-sinde Kapasite Oluşturma Yaklaşımı", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 206-229.

Habermas, Jürgen: *İletişimsel Eylem Kuramı*, Çev. Mustafa Tüzel, Kabalcı Yay., İstanbul, 1996.

Hatch, Mark: *The Makers Movement Manifesto*, Mc.Graw-Hill Education, 2014.

Inter-Agency and Expert Group, *Sustainable Development Goal Indicators Report*, Annex IV., 2016.

İnam, Ahmet: "Ötekinden Ötedekine: Levinas'dan Levnünnass'a", Aralık 2004, Ankara. <http://www.phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/levinas.htm> (Erişim: 11.06.2018).

İzmir Kültür Çalıştayı (24 Ekim 2009), İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2009.

İzmir Tasarım Forumu, 31 Mayıs 2011, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2012.

İzmirliilerin Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi, Tasarım Stratejisi Raporu, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2012..

Kaplan, Adnan: "Katılımcı Süreçlerle Geliştirilen Büyük Tasarım Projelerinin Gerçekleştirilmesi Özel Örgütlenmelere Gidilmesi", *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir, 2018, s. 103-131.

Kaya, Alp Yücel: "İzmir Akdeniz Akademisi Raporu", *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 141-217.

Kazancı, Murat: "Against Habermasian De(A)liberation": *Felsefe ve Sosyal Bilgiler Dergisi*, 2014, Güz, Sayı-18, s. 173-188.

- Kınacıgil, H. Tuncay; Tosunoğlu, Zafer; Çaklı, Şükran; Bey, Erhan; Öztürk, Hakan: *İzmir Balıkçılığı*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2017.
- Kırışık, Fatih; Sezer, Özcan: “Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt-15, Sayı-2, Nisan 2006, s. 5-30.
- Layard, Richard: *Happiness: Lessons From a new Science*, The Penguin Press, New York, 2005.
- Lowental, David: *George Perkins Marsh Prophet of Conservation*, University of Washington Press, Seattle and London, 2000.
- McKibben, Bill: *The End of Nature*, Anchor Books, New York, 1989.
- Meadows, Donella H.; Meadows, Dennis; Randers, Jorgen; Behrens, William W.: *A Potomac Associates Books*, New York, 1972.
- Millennium Development Goals*, Human Development Report, 2000.
- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, *Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi: Kentsel Tasarım Rehberleri*, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara, Aralık, 2016.
- Muir, John: *Nature’s Visionary*, National Geography Society, Washington D.C., 2000.
- Muratoğlu, Tahir: “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türk Hukuku”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt. LXIX, Sayı1-2, 2011, s. 737-776.
- Najafi, Mina ;Mustafa Kamal Bin Mohd Shariff, “The Concept of Place and Sense of Place in Architectural Studies”, *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Science*, Vol: 5, No. 8, 2011, pp. 1054-1060.
- Nelson, Richard N.; Winter Sidney G.: *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Harvard University Press, Cambridge. Ma., 1982.
- Neşer, Gökdeniz: “İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin İzmir’in İçme Suyu Yönetimi”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağladığı Performansları*, İzmir, 2018, s. 256-291.
- Oslo Kılavuzu Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler*, (OECD ve Eurostat Ortak Yayını 2005), TÜBİTAK, Şubat 2006.

- Özden, Kemal; Zorlu, Melek: “Yerel Yönetimde Açılım: 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunu Arasındaki Farklar”, *Tekman Post*, Sayı-36, 18 Oct. 2013.
- Özelçi Eceral, Tanyel: “İzmir Yerel Yönetim Modeli: İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Uygulamaları”, *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir, 2018, s. 18-55.
- Relph, Edward: *Place and Placelessness*, Pion Press, London, 1976.
- Ryan, Richard M. and Deci, Edward L.: “On Happiness and Human Potentials”; “A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being”, *Annu. Rev. Psychol.* 52, 2001, pp. 141-166.
- Ryff Carol D.; Singer, Burton H. and Love, Gayle Dienberg: “Positive Health: Connecting Well-Being with Biology”, *Sc. The Royal Society*, published online, 11 August 2004.
- Schumpeter, Joseph Alois: *Capitalism, Socialism and Democracy*, Harper’s Books, New York, 1942.
- Schumpeter, Joseph Alois: *The Theory of Economic Development*, Harvard Economic Studies, Cambridge. Ma., 1934.
- Silahtar, Lütfullah: “Metropoliten Alanlarda Yasal Süreçler ve Planlama Sorunları”, *Metropoliten Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar Sempozyumu*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Plancıları Odası, İstanbul, 2001, s. 92-95.
- Şenbil, Metin: “İzmir Yerel Yönetim Modelinin Yaşam Kalitesi Boyutu Üzerine”, *İzmir Modeli Çalışmaları Birinci Kitap: Ortak Kavramlar*, İzmir, 2018, s. 52-77.
- Şenbil, Metin: “Kent İçi Ulaşımda Atılan Adımlar”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, 2018, s. 322-371.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, *Gediz Deltası Yönetim Planı*, Mart 2007.
- Tekeli, İlhan: “Dünyaya Yerelden Bakmanın Bilimsel Açılımları Üzerine Bir Tartışma”, İlhan Tekeli: *Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları*, İlhan Tekeli Toplu Eserler-12, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2009, s. 164-184.

- Tekeli, İlhan: “İzmir Yönetişim Modelinin Temel Değerleri/Kavramları Konusundaki Konuşmalara Giriş”, *İzmir Modeli Çalışmaları Birinci Kitap: Ortak Kavramlar*, İzmir, 2018, s. 32-51.
- Tekeli, İlhan: “Türkiye’nin Habitat.II İstanbul Konferansı Hazırlıklarının Değerlendirilmesi ve Kamu Alanını Kullanma Ahlakı Üzerine”, *Habitat.II Konferansı Yazıları*, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara, 1996, s. 145-155.
- Tekeli, İlhan: *İzmir İli/Kenti İçin Bir Tarımsal Gelişme ve Yerleşme Stratejisi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi, İzmir, 2017.
- Tekeli, İlhan: *İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2018.
- Tekeli, İlhan; Gülöksüz, Yiğit: “1970’lerin İkinci Yarisında Belediye Sorunları”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt-9, Sayı-2, Ankara, 1976.
- Tortop, Nuri; Aykaç, Burhan; Yayman, Hüseyin ve Özer, M. Akif : *Mahalli İdareler*, Nobel Yayınları, Ankara, 2006.
- TÜBİTAK, 2017, Çakalburnu (İzmir Körfezi) Virüs ve Pikoplankton Bolluk-Biyokütlelerinin Mevsimsel Değişikliklerinin ve Besin Zinciri ile İlişkinin Araştırılması (115Y406 No’lu Proje Raporu).
- Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, 11. baskı, Ankara, 2011.
- United Nations Development Programme, *Sustainable Development Goal*, 2015.
- Uysal, Yaşar: “Yerel Kalkınmaya Verilen Önem (Tarım Dışı)”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap:İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 99-164.
- Uysal, Yaşar: “Yerel Odaklı Kalkınma Yerel Kalkınmaya Verilen Önem (Tarım)”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 24-96.
- Ünal, Yücel: “Metropolitan Alanlarda Yasal Süreçler ve Planlama Sorunları”, *Metropolitan Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar Sempozyumu*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Plancıları Odası, İstanbul, 2001.
- Velibeyoğlu, Koray,: “Yenilikçilik Kavramı ve Yerelde Kullanım Olanakları”, *İzmir Modeli Çalışmaları Birinci Kitap: Ortak Kavramlar*, İzmir, 2018, s. 103-122.

Velibeyoğlu, Koray: “Havza Esaslı Çalışmalar”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, 2018, s. 165-185.

Velibeyoğlu, Koray: Yenilikçilik Sunumu, 1 Aralık 2017.

Velibeyoğlu Koray: Aziz Kocaoğlu görüşmesi tutanağı, 14 Kasım 2017.

World Commission on Environment and Development: Our Common Futures, Oxford University Press, Oxford, 1987.

Yaldız, Ümit: “İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Merkezi Hükümetle İlişki Kurma Biçimi”, *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 20-62.

Yücel Gier, Güzel; Arısoy, Yalçın; Pazı, İdil Erden: “A Spatial Analysis of Fish Farming in the Context of ICZM in the Bay of İzmir Turkey, *Coastal Management*, 38, pp. 399-411.

Yücel Gier, Güzel; Neşer, Gökdeniz: “Körfezi Yeniden Canlandırma İzmir İçin Yeniden İşlevlendirme Projesi”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 292-321.

Zengin, Ozan: “Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü Son On yılın Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014, Sayı 2.

Hürriyet, “İzmir’e Çevre Dostu Şehir Ödülü”, 9 Aralık 2017. (Erişim: 17.07.2018 <http://www.hurriyet.com.tr/izmire-cevre-dostu-sehir-odulu-40672821>).

www.izmeda.org/Pages/Hakkimizda.aspx?id=2 (Erişim: 12.07.2018).

İzmir Modeli Çalışmalarına Katkısı Bulunanlar*

Adnan ÇELİKKAL, Prof. Dr. Adnan KAPLAN, Ahmet TOMAR, Ahsen DÜŞENKALKAN, Alaattin YÜKSEL, Ali Ekber YILDIRIM, Ali MURATHAN, Ali Serdar PEDÜKÇÖŞKUN, Aliosman KURTULUŞ, Prof. Dr. Alp Yücel KAYA, Alper DOĞRUÖZ, Doç. Dr. Alper DUMAN, Prof. Dr. Alper BABA, Arda ŞEKERCİOĞLU, Ayça ATEŞER, Aydın GÜZHAN, Ayhan KELEŞ, Prof. Dr. Ayla OĞUŞ BİNATLI, Aysel ÖZKAN, Dr. Ayselin YILDIZ, Ayşe Arzu ÖZÇELİK, Ayşe Suzan GÖK, Prof. Dr. Ayşe FİLİBELİ, Dr. Ayşegül SABUKTAY, Ayşen KALPALI, Aytağ BALCIOĞLU, Aziz KOCAOĞLU, Banu DAYANGAÇ, Barış KARCI, Başak IŞIKLAR, Başak SOMUNCU, Behiye Fügen SELVİTOPI, Dr. Bergüzar ÖZBAHÇECİ, Berna ATAMAN OFLAS, Betül AKSOY, Borga KANTÜRK, Dr. Buğra GÖKÇE, Burcu SUNGUR, Prof. Dr. Burçin ÇOKUYSA, Prof. Dr. Burhan ŞENATALAR, Bülent TANIK, Dr. Can ÖZCAN, Prof. Dr. Canan ABAY, Prof. Dr. Canan BALKIR, Çiğdem AŞICI, Dr. Değer ERYAL, Deniz ÇABA, Doç. Dr. Deniz GÜNER, Derya GİRĞİN SÜMER, Didem YAYGEL, Dr. Dilek AKYALÇIN KAYA, Durrin SÜER, Dursun KARADAĞ, Duygu ERSİN, Dr. Elif KOCABIYIK, Emel Ayfer NAKİPOĞLU, Emin Özgün TÜRKBAŞ, Doç. Dr. Emine YETİŞKUL ŞENBİL, Emine SEBZECİ, Erhan BEY, Erkan ARSU, Ersoy SÜMERKAN, Ertuğrul TUGAY, Dr. Faruk GÜLER, Faruk İŞGENÇ, Fatma Pelin YENİGÜN DİLEK, Fatma TAŞKENT, Fatma TUNÇ KÖPRÜLÜ, Fazıl ÖLÇER, Prof. Dr. Feride AKSU TANIK, Prof. Dr. Fikret ADAMAN, Prof. Dr. Fikret TOKSÖZ, Filiz ECZACIBAŞI SARPER, Prof. Dr. Filiz KÜÇÜKSEZGİN, Fitnat Perihan UTAN, Funda ERKAL ÖZTÜRK, Gonca KAYAALP, Gökçe SÜVARİ, Prof. Dr. Gökdeniz NEŞER, Prof. Dr. Gökhan ORHAN, Gülay DEMİRCİOĞLU, Güler SAĞIT, Güven İNCİRLİOĞLU, Doç. Dr. Güzel YÜCEL GİER, Güzin ÖZBAŞ, Hakan ALPSOYKAN, Hakan ÖZTÜRK, Prof. Dr. Halil ŞEN, Haluk KARABULUT, Hamdi Ziya AYDIN, Handan ERİŞ, Hande ARSLANALP, Dr. Hasibe VELİBEYOĞLU, Hilmiye ÇARIKCI, Hülya ARKON, Hülya ŞAHİN, Hüseyin KIRMIZI, Irmak YILMAZ, İbrahim ERDALLI, Prof. Dr. İlhan TEKELİ, İsmail DÜLGER, İsmail MUTAF, Kader SERTPOYRAZ, Kadir Efe ORUÇ, Kadir YILDIZ, Prof. Dr. Kayıhan PALA, Doç. Dr. Koray VELİBEYOĞLU, Prof. Dr. Korel GÖYMEN, Kübra ÇAKAR, Doç. Dr. Levent KIDAK, Levent İŞLER, Lütfi ÜNAL, Mehmet URAL, M. Selçuk BİLGİ, Mahmut ESKİYÖRÜK, Mahmut TÜRKMENÖĞLU, Mehmet Oğuz ERGENEKON, Mehmet SAYAR, Mehmet Seçkin MUTLU, Prof. Dr. Mehmet ZENCİR, Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLİOĞLU, Meral ÇOBAN, Mert YAYGEL, Metin KILINÇ, Prof. Dr. Metin ŞENBİL, Murat GİLGİL, Murat MOLVA, Murat VARLIORPAK,

Prof. Dr. Murat BOYACI, Prof. Dr. Murat YERCAN, Prof. Dr. Mustafa BALCA, Dr. Mustafa BAYIK, Doç. Dr. Mustafa K. BAYIRBAĞ, Mustafa KAPCI, Mustafa Kubilay YILDIRIM, Mustafa KÜLAHÇIOĞLU, Nazlı ÖZKAYNAK, Nedim ÖRÜN, Prof. Dr. Nejat ÇOŞKUN, Neşe DUYGUN, Nilgün CEYHAN, Nuran ALTUN, Prof. Dr. Oğuz ESEN, Prof. Dr. Oğuz OYAN, Dr. Onur MENGİ, Doç. Dr. Orhan GÜNDÜZ, Ozan TANOBA, Ömer KIZILENİŞ, Prof. Dr. Ömer Faruk ÇOLAK, Özge BAYRAK, Özgür AKKAVAK, Özlem TUĞAÇ, Dr. Pınar MERİÇ, Raif CANBEK, Reşat YÖRÜK, Rümeyza ÖZGEN, Dr. Sadun EMREALP, Sarp KESKİNER, Sayım ULUTAŞ, Seda TUFAN, Seha ÖZMEN, Selçuk SAVCI, Sema ÖVGÜN, Doç. Dr. Semahat ÖZDEMİR, Senem YAZICI, Serdar YÜCEL, Doç. Dr. Serhan ADA, Prof. Dr. Serhan TANYEL, Serpil BARAN, Serpil KESKİN, Serpil ÖTÜCÜ, Seyhan TOTUK, Prof. Dr. Sezai GÖKSU, Sibel ÇOBAN, Sinem SAVTEKİN, Sönmez ALEV, Suphi ŞAHİN, Prof. Dr. Şafak TANER, Doç. Dr. Şebnem GÖKÇEN, Şehnaz AYDIN, Şervan ALPŞEN, Şevket TÜRKEK, Prof. Dr. Şevkinaz GÜMÜŞOĞLU, Şule KÖK, Prof. Dr. Şükrü BEŞİKTEPE, Doç. Dr. Tanyel ÖZELÇİ ECERAL, Tayfun SERHAN, Tevfik TOZKOPARAN, Dr. Tolga ÇİLİNGİR, Tufan EKER, Turgay AKKAYA, Tülay YILMAZ, Ufuk YILMAZ, Uğur YÜCE, Utku ARSLAN, Prof. Dr. Uygur KOCABAŞOĞLU, Prof. Dr. Ümit ATABEK, Prof. Dr. Ümit ERDEM, Ümit YALDIZ, Vehbi DURDU, Prof. Dr. Yaşar UYSAL, Yeşim VARDAR, Yıldırım ŞAHİNLER, Yıldız DEVRAN, Prof. Dr. Yusuf KURUCU, Prof. Dr. Zafer TOSUNOĞLU, Zeliha DEMİREL, Dr. Zeynep Durmuş ARSAN

*** Liste alfabetik olarak hazırlanmıştır.**

İLHAN TEKELİ

1937 yılında, İzmir’de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir’de tamamladı. 1955 yılında İzmir Atatürk Lisesinden, 1960 yılında da İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü’nden mezun oldu. 1964 yılında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Şehir ve Bölge Planlama alanında; 1966’da Pennsylvania Üniversitesi’nde Bölge Biliminde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 1968 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’nde Şehir Planlama konusunda doktora yaptı. 1970 yılından bu yana, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde öğretim üyeliği yapmaktadır. Yurtdışındaki çeşitli üniversitelerde, konuk profesör olarak ders verdi.

Birçok belediyede ve kuruluştta danışma kurulu üyeliği yapan TEKELİ, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) kurucu üyeliğini ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı kurucu başkanlığını yapmıştır. 2004-2008 yılları arasında YÖK Genel Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuştur. TEKELİ, 2009 yılından bu yana İzmir Büyükşehir Belediyesi başkan danışmanıdır. 2011 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan, İzmir Akdeniz Akademisi’nin ‘Kurucu Onursal Başkanı, Bilim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyesi’dir.

Değişik dillerde, yüzden fazla kitabı, altıyüzelliden fazla bilimsel makalesi ve konferans tebliği yayınlanan TEKELİ, Sosyal Bilimler alanında aralarında, 1996 yılında Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü, 1999 yılında Mustafa Parlar Eğitimde Üstün Başarı Ödülü, 2006 yılında TÜBİTAK Hizmet Ödülü’nün yanında, Mimarlığa Katkı ve Sakıp Sabancı ödülleri de bulunduğu çok sayıda ödüller aldı.

**İzmir
Belediyeciliğinde
2004-2018
Döneminin
Öyküsü**

İlhan Tekeli

İzmir Modeli

ilhan Tekeli

İZMİR MODELİ ÇALIŞMALARI

Ortak Kavramlar

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İZMİR MODELİ ÇALIŞMALARI

Yönetim Stratejileri

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İZMİR MODELİ ÇALIŞMALARI

Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İZMİR MODELİ ÇALIŞMALARI

Fiziki Planlama

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İZMİR MODELİ ÇALIŞMALARI

Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

N O T L A R

[illegible]

N O T L A R

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

N O T L A R

[illegible]

N O T L A R

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

N O T L A R

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

N O T L A R

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

N O T L A R

This image shows a single sheet of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting or typing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

“İzmir”in gelecek vizyonuyla ilgili önemli hedefler belirlemiştik.

... Gururla söylemeliyim ki; İzmir, yıllar önce belirlediğimiz bu hedefler doğrultusunda güçlü adımlarla ilerledi, ilerlemeye de devam ediyor.

... Hiç tartışmasız söylüyorum; İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bugün geldiği nokta, Türkiye’deki yerel yönetimler için çok önemli bir modeldir.”

Aziz KOCAOĞLU

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı